

V Zali.

Spisal dr. Ivan Tavčar.

neg, ki je še pred malo dnevi pokrival strme bregove, topí se ob vročih poljubih burnega juga, ki bučí malone vsako jutro okrog gorskih vrhov.

Otajalo se je tudi lice vzbujeni zemlji, in že sili po solnčnih mestih na dan ponižni prvi cvet, prav kakor bi ne mogel učakati prihajajoče vesne. Oživé se z novo močjó vreleci, in po vseh melinah curljá iz ruše, prav kakor da umirajoča zima joče zadnjo solzo, katera se nekaj hipov pred smrtjo utrne tudi človeškemu očesu. Potok v dolu narasta in se zamolklo zvenèč trga med skalovjem, da bobní in šumí tesna dolina.

Tudi naša starodavna Zala se je že vzbudila iz dolgega zimskega spanja. Brstje se ji odpira po bukovih šumah, takó da so vsako jutro nje vrhovi bolj in bolj zaviti v svetlo, prvopomladno zelenje. In vsako jutro se prebudí v tem zelenji brezštevilna tolpa krilatih pevcev, ki so v Zali trpeli lakoto in mraz v dolgi dolgi zimi, ali pa se ravnokar povrnili s toplim jugom v kraj, kjer so nekdaj spomladi nosili gnezda svoja. Izmed vseh prva se vzbudí drobna tašica, in kakor srebrn zvonček gostolí nje močna pesem visoko z vitke jelke v pozdrav mlademu jutru, ki že kaže zorni svoj obraz izza mračnega hribovja. Takoj se oživí ves roj, oživí se veja za vejo, povsod vse prepeva, vse žvrgolí in kliče zlato solnce z nebeške postelje, kjer leží le predolgo.

In končno — na suhi veji, s katere se odpira pogled v globoki dol, vzbudí se gozdne perutnine vladar — divji petelin, prevzet od sladke ljubezni, ki je kakor vsemu svetu vladařica tudi njemu. Po svoje zapoje večno pesem o ljubezni, toda če je nisi že prej čul te pesmi, ne zaslišiš je v tihem logu, nego samó meniš, da padajo kje na trd

kamen kaplje z mokrega vejevja. In takrat je resnično krasno v stari Zali! Vzlic hladnemu jutru se ogreje lovcu kri v žilah. Po temni lozi stopa, komaj krotí srce in skoro dihati si ne upa, samó da bi zalezal zaljubljeno ptico, ki je od strasti in ljubezni slepa in gluha, in to tudi proti nevarnosti in smrtonosnemu orožju! Ljubezen nam je vsem v pogubo, takó mladeniču, ki se zagleda v cvetoči obraz cvetočemu dekletu, takó ptici na zelenem vrhu, pojoči pesem ljubezni in vabeči grahasto družico na svatbo v prvi pomladi!

* * *

Od tedaj je dvanajst ali štirinajst let. Meseca aprila sva z gospodom Andrejem, kapelanom v Lučinah, hotela postaviti svoje šatore vrhu Zale. Skoro je solnce nekoliko pripekalo, ko sva se s svojo družbo pehala vkreber na zeleni vrh. Z nama so bili zgolj lovci kmet-skega rodú, vsi bolj slabi gospodarji, pa toliko bolj vneti za lov in za vse, kar je v zvezi ž njim.

Dolg, koščen mož je nosil dobro založeni tovor, da bi ne stradali v gozdni samoti. In to ne tedaj, ko se v strašno dolgi noči pričakuje zaželeno jutro in ne takrat, ko se po srečnem ali nesrečnem lovu odpočijeta duša in teló od razburjenosti, ki razvneumlje lovca, če pleše okrog črne hoje, s katere kaplja zaljubljene ptice zaljubljena pesem.

Obraz omenjenega nosača je bil zeló značilen in je kazal nekaj tistih črt, ki se drugače le takrat prikazujejo na obrazu človeškem, če joka. In res se ti je zdel ta človek, kakor da hoče vsak hip prav milo zajokati. To se je dalo pričakovati tembolj, ker je mož do malega pri vsakem koraku prav iz pluč vzdihnil, kakor bi mu skrivna toga razjedala srce in dušo. Radi tega vtiska, katerega je napravljala zunanost ali pa morda radi istinitih nadlog, katere mu je donášalo obiteljsko življenje, o katerih pa ni rad govoril — toliko rajši so govorili drugi o njih — prijel se ga je pridevek »žalostni Miha«. In za takega ga je poznalo vse žirovsko pogorje.

Žalostni Miha nam je nosil tovor tisti dan in je pred nami ječal po strmem kolovozu navpik po zelenem bregu. Pazili pa smo nanj, da ni korakal prehitro, ker bi sicer preveč zaostali. Prav takó pa smo tudi pazili, da ni stopal prepočasi, sicer bi on preveč zaostal za nami. Trudil se je poštenjak, da bi nas ugnal s hitrico, trudil pa se je tudi, da bi zaostal takó mimogredé in za grmičevjem skrit dobil prost trenutek, po katerem so hrepenela žejna usta njegova.

V takem trenutku je bil žalostni Miha s svojim tovorom kakor blisek pri tleh in je kàr najspretnjeje preiskal koš od vrhu do tal in od tal do vrha. In ni jedna steklenica, če je hranila jagodovec, bezgovec, sadjevec ali kaj druge tekočine, ki v mokrem jutru toli prijetno ogreje prazni želodec, ni odšla njega vestni in vsestranski preiskavi. In gorjé ji, če ji zamašek ni trdno tičal v ozkem vratu! Takoj jo je imel Miha popolnoma v oblasti in zdajci ji je pretipal srce in obisti, vtopil svojo žalost v žganji in prezgodaj izpil, kar ni bilo namenjeno njemu. Če pa je tekel v bližini studenec, tedaj je nosač Miha izpraznjeno steklenico vestno natočil z vodo, da je bila polna kakor vse druge.

Ko pa so tovariši pozneje odprli steklenico in je iz nje mesto pekoče pijače pritekla kalna in pregreta studenčnica, tedaj se je Miha rotil na vse svetnike, da se je morala dekla domá zmotiti in da je namesto »pijače« natočila v steklenico kalne in ničvredne vode.

Tudi danes je Miha poskušal, da bi zaostal in preiskal našo zalogo, katero je nosil težko na hrbtu.

»Tukaj se odpočijem! Prav malo!« izpregovoril je hipoma in obstal. »Preklicano je težko, in obramnice mi kàr režejo v mesó. Le hodite počasi, takoj sem zopet za vami! Saj se še živini dovoli počitek, ko orje ves dan, nikaar božjemu človeku! Ali ni res taka, gospod Andrej?«

S prav milim očesom je vprašal kapelana Andreja, in menili smo, da se mu sedaj in sedaj vlijó solze po zagorelih licih.

»Prav, prav, pa počivajmo!« odgovorí gospod Andrej lahko-dušno. »Časa je še dovolj. Sedaj še tri ni, in ne bode pol ure, pa smo na vrhu. Sedimo; tukaj je suha rušnja, da se lahko sedi na nji.«

»Če se ne motim,« dostavim jaz, »teče tu nekje v smrečji studenec, ki sloví po vsem pogorji. Na tem mestu se bode tedaj počivalo prav prijetno. Na tla s košem, Miha!«

»Zaradi studenca ne bode hotel, haha!« zasmee se švepasti Tinče. Bil je važna oseba, in s sabo smo ga vzeli, da bi hodil poslušat, če je na večer priropotal petelin v smrečje ali pa če je v jutru že klepal na svoji veji. In Jernač izpod Skale, ki je bil tudi z nami, dostavil je: »Počitek bi ti že privoščili, Miha, ali zaradi studenca te ne smemo pustiti zadi! Saj veš, kakó je! Noč bode hladna, in vrag pij potem motno tvojo studenčnico!«

Miha je bil že odložil svoj koš in je rahlo odgovoril: »Le pojdite, le pojdite! Prej bodem pri vrhu nego vi! Tudi je nevarno za gospódo, ki je mečja od razgretega voska. Vsakomur ni dano, da

bi v tem mrazu smel posedati po hladni zemlji. Moj oče je takó umrl. Pijan je bil in zaspal je pod jablano v prvi pomladi. Ko se je prebudil, pa je tičala plućnica v njem. Teden dnij pozneje je že ležal pod zemljo, in ostali smo za njim lačni in raztrgani otroci! Da se Bog usmili! Na noge torej, gospodje, takoj sem za vami! To niso časi, da bi se človek prehladil!«

»Če pa se prehladiš ti?« vpraša Jernač osorno.

»Ljubček moj, meni mraz ne škoduje! Moja koža je nekaj posebnega; verujte mi, da mraz ne gré vánjo!«

»Tvoj želodec je nekaj posebnega,« poroga se mu Tinče. »Ali danes ne izpiješ našega žganja, in to takó gotovo ne, kakor mi pomagaj Marija Devica z Gore ob moji smrtni uri! Če meniš, da te le za trenutek pustim iz očíj, motiš se. Oprtaj in stopaj pred nami!«

Globoko vzdihnivši oprta Miha težko breme in polglasno zagodrnjá, koliko lepše je hoditi po bregovih in strminah, če so pleča prazna in če ne tičí na njih preobložen koš, kakeršnega mora nositi danes. Ugovori mu niso koristili. Moral se je otovoriti in zopet je sopihal pred nami kakor obložen mezeg v laških gorah. Tinče pa je prežal ostrih pogledov za njim, da mu ni bilo mogoče stopiti za grm in vzeti polne steklenice iz napolnjenega koša.

Okolo štirih smo bili pri vrhu, tam, kjer iztezajo stari borovci svoje grčavo vejevje proti nebu. Ko smo prihajali bliže, spustil se je z borovja velikan — petelin, zaplopolal z orjaškimi perutami, raztegnil zeleno-bliščeči vrat, veličastno se dvignil v zrak, odplul čez globoko dolino in ónostran počasi sédel v smrečje, ki obsenčuje dolgoraztegnjene bregove samotnemu Žirovskemu Vrhju.

»Oh Bog, kakó ga je škoda!« zakliče švepasti Tinče. »Da nismo krenili po drugem poti! Tu pa bi bil v jutru pel, da bi se bilo čulo četrť ure daleč. In kakó bi se bil zalezal! Od borovca do borovca! Otročè bi ga zalezlo! Kakó ga je škoda!«

»Morda je proti večeru zopet tu!« tolaži ga Jernač izpod Skale

»Vrag bode tu, pa ne petelin!« jezí se prejšnji. »To vse je zakrivil ta šment, ta žalost, ta Miha, ki mu je vsak pot pretežaven ter bi se rad na vrh Zale pripeljal v kočiji! Pa ostani domá pri svoji ženski, če si ne upaš prnesti take malenkosti po vsakem poti v Zalo!«

Miha nekaj ugovarja, da je lože poslušati peteline nego nositi tovore — ali Tinče mu ne dá do besede, nego zakričí:

»Sedaj pa še kričí in vpíj, da nam celó odženeš kakega petelina! Meniš li, da jih je toliko kakor muh? Mólči torej! Če hodiš z nami v Zalo, mólči in to si zapomni!« —

Na tratini najvišjega vrha smo obstali in se pripravljali na prenočišče. Sklenili smo prenočiti pod milim nebom. Saj drugače tudi nismo mogli, ker je najbližji stan — Mrakova hiša — precēj daleč. Prenočevanje pod nočnim nebom pa tudi ni kdo vé kakó težavno. Tinče in Jernač sta napulila mehkega mahú, katerega je v Zali obilo, bodisi na tleh, bodisi na drevji. Takega mahú sta nanosila v tabor in pripravila mehka ležišča. Žalostni Miha je moral v gozd, da navleče kuriva. V Zali je vse polno suhega vejevja, pripravnega za kurjavo, ki pa je lovcu vendar silno neprijetno, če zalezuje petelina in mu pri vsakem koraku zavrešči suhljad pod stopalom, da je treba največje paznosti in spretnosti, če hoče zadeti temno ptico.

Miha je vlačil in vlačil. Navlekel je dva velikanska kupa, da bi bili ž njima lahko zapalili dva mogočna kresova.

V tem se je bližalo solnce zatonu. Ozračje je bilo jasno, in skoro pred nami je kipel proti nebu okrogli Blegoš, in beli sneg mu je še pokrival široko glavo. Za njim je gledal izza Starega Vrha Železniški Ratitovec, za tem pa nebeški Triglav s snežnobelimi goličavami. Bolj na desno stran pa so zapirale obzorje sive Kamniške planine, in stari Grintovec, v čegar vznožji so tedaj že tudi peli petelini, stražil je nad njimi in tiščal svojo glavo visoko v oblake.

Z gospodom Andrejem sva sedela na mehkem mahu in srebala slab čaj, katerega nama je skuhal žalostni Miha ob malem ognji. Srebala sva čaj in zadovoljno zrla v krajino. Tam pod Blegošem nad globokim Karlovcem se je že mračilo; sence so se raztezale iz doline v dolino, od jarka do jarka, objemajoč selo za selom, dokler se niso pritihotapile tudi do naše Zale in nje gorskih sosedov. In skoro tedaj se je utrgala tam na Žirovskem Vrhú črna lisa izmed smrečja. In v večernatem obzorji je rasla in rasla, dokler ga nismo opazili na prosto okó, krilatega vladarja naših gozdov. Z dolgim vratom predse štrlèč, pomikal se je počasi v zraku, plul proti Zali, bliže in bliže ter se končno spustil v borovje na Zali, malone takó blizu, da smo čuli hrušč in plapot, ko je sedel na drevó.

»Ta je naš!« vzklikne Tinče. »Skoro vem, na kateri borovec je padel. Od borovca do borovca, in pod njim ste, gospod Andrej, da ne veste, kdaj ste tja prišli!«

»Če bode le pel«, odgovori gospod Andrej.

»Že poznam nebó! Táko jutro bode, da bodo peli vsi!« zatrdi Tinče. »Ali sedaj morava z Jernačem v gozd, da poslušava, koliko jih priropotá ta večer in koliko se jih oglašá.«

Jernač in Tine nató odideta. Miha zapali ogenj na dveh mestih; na sredi pripravi ležišče, takó da je ležečega prijetno grelo od leve in desne strani. Miha je kuril in kuril. Visoko je plapolal plamen, in ker ni bilo sape in ker je bilo lesovje suho, naju dim ni nadlegoval. Vedno še sva z gospodom Andrejem zrla pódse v krajino, izginjajočo v večernem mraku. Na nebu se je utrinjala zvezda za zvezdo, in večernica je migljala, kakor bi le nerada gledala skozi nebeško okno v globino, kjer se sveti mala iskra, naša zemlja. Že so zaspale ptice po vejah, in že je tu in tam zavriskala sova v gošči!

Mraz ni bilo, in z gospodom Andrejem sva gojila najboljše upe za jutri.

Izpregovoril sem: »Vidite, gospod Andrej, to je krasen večer, in Zala je zavita v vso čarobo svojo. Da bi človek vsaj živel tristo ali štiristo let, potem bi vsaj védel, kakó se svet izpreminja! Koliko je dvesto let? Kaplja v morje in še ne! In vender, koliko izpremembe! Kakšna je bila Zala tedaj, in kje so drevesa, ki so jo senčila tiste dni! In kje šele so smrtna bitja, ki so takrat dihala božji zrak, kakor ga dihamo mi dandanes! Čutila so tiste bolesti, tiste skrbi, in njim je bila ljubezen takisto pogubna kakor nam, kakor meni, ki me v tristo letih niti toliko ne bode, da bi si otročè z mojim pepelom napolnilo malo svoje perišče!«

»Radovedni ste«, odgovorí kapelan Andrej, »kakó je bilo v Zali pred tristo ali dvesto leti! Kdo naj bi to védel! Nekaj vem, ali vsega itak ne vé nihče. Kdo bi spal sedaj? Zatopiva se v minulost in oglejva si Zalo, kakšna je bila tedaj, ko so še dihali óni po zemlji, katerih ostanki sedaj ne napolnijo otroškega perišča! Vas je li volja poslušati mojo resnično in pravično povest?«

»Pripovedujte, bratec Andrej!«

»Poslušajte torej!«

I.

Kapelan gospod Andrej pripoveduje:

»Takó čitam v starih listínah. Od tistih dôb je minilo dvesto let. Morda nekaj več, morda nekaj menj. Bilo je takrat, ko je škof Hren — slava njega spominu! — zatiral krivoverce v deželi in izganjal iz nje luteranske predikante. Luteranstvo je iztrebil — čast bodi za to Mariji Devici in sv. Jožefu! — in le kje, v skitem pogorji, tičal je še prikrit antipapist, ki je skrivoma prebiral sveto biblijo in še bolj skrivoma zabavljaj na papiste in druge take služabnike peklenskega zmaja!

V tistih dôbah je bilo torej. Kakó se je od takrat izpremenila naša Zala! Kjer gledaš sedaj gole bregove, ondu je raslo tiste dni

visoko hrastovje in črni gozd se je razprostiral tja do Žirov, in na drugi strani tja do ponižnih Lučin, ki tičé še dandanes kakor bel cvet sredi zelenih senožetij.

Po teh gozdih so se jesenskega dné — govorim o časih, ki so bili pred dvesto leti — zvijali glasovi zavitega lovskega rogú. Vmes se je oglašalo razvnetih lovskih psov zvonjenje, da je odmevalo z brega v breg. In živahneje in živahneje so lajali psi, trepetajoč po gorkih sledovih zverjadi, ravnokar pregnane z ležišča. Iz jarka v jarek se je gnala razljučena tolpa. In lomilo se je vejevje, kjer si je plašna zver iskala izhoda iz gošče, v kateri je spala. Za njo pa so se togotili resasti psi, in lovski rog se je oglašal. Bila je prijetna, srce ogrevajoča gonja!

Na lov je bil prišel mladi brežinski kanonik comes Amandus. V tisti dóbi je čul brežinski nemški škof, ki si je množil svoje bogastvo iz ubogih slovenskih pokrajin — Nemca vedno sreča išče, sosebno če je škof svete matere katoliške cerkve! — da se mu na loški graščini ne gospodari takó, kakor bi se moralo gospodariti. Upravičeno se mu je tožilo, da se preveč izdaja in premalo pridobiva. Kot nekaj posebnega pa se je opazalo, da oskrbnik in njega pisarji dobro živé in da se bogaté ne samó od leta do leta, temveč od dné do dné. Škofova denarnica v nemških Brežinah pa je potrebovala peneza, kar se časih pripetí še dandanes. Ali loški pisarji so vzdihovali, da nimajo niti beneških cekinov, niti nemških vinarjev, takó da ne morejo dati ničesar. V tej stiski si visoki gospod in škof ni védel pomagati drugače, nego da je odposlal posebnega komisarja, svojega strijčnika Amanda, mladega kanonika brežinske cerkve, da bi preresetal omenjeno gnilo gospodarstvo ter preiskal in odpravil, kar je nezdravega in nepoštenega. Kanonik je imel komaj nekaj nad trideset let. Ker je bil porojen grof in strijčnik presvetlega škofa, ne čudimo se, da je bil kanonik pri brežinski stolici, dasi še ni dopolnil dvaintridesetega leta.

Pol leta je že živel kanonik Amandus na loškem gradu in se sósebno marljivo trudil za blaginjo svojega strijca in škofa. Oskrbnik in pisarji so se tresli pred mladim gospodom in se brezuspešno napejali, da bi mu prikriji to ali óno. Vsak bor je moral na dan, in računi in knjige, vse se je preiskalo in pregledalo do pičice, takó da je oskrbnik s svojimi pisarji neprestano živel v vicah. Sicer pa je strogi kanonik, obkoljen z bleskom in veljavo visokega strijca, krotil tudi samega sebe ter bil kmetu in meščanu lep vzgled bogaboječe pobožnosti. Zahajal je med ljudstvo in se prav kmalu priučil jeziku, da je iz lahka govoril z najpreprostejšim vaščanom ter na svoje uhó

poslušal pritožbe ubogih tlačanov proti oskrbniku in biriču. Ni si privoščil posvetnega veselja. Samó tu in tam je zahajal na lov z grajskimi hlapci ter preganjal v pogorji brhke srne in zajce hitronožne.

Takó je bil prišel tistega dné tudi v Zalo. Hlapce s psi je poslal v dolino, sam pa je ostal pod vrhom na mestu, kamor je rada pribežala divjačina, če so jo gonili psi. Tukaj se je naslonil ob debelo jelko in čakal trenutka, da bi se pričela gonja v dolu. Tik njega je ježal na tleh star sluga, ki je nosil svojega gospoda težko puško.

Lep človek je bil ta kanonik! Imel je dolge lasé, ki so se mu v kodrih vsipali na rame. Bili so to rumeni germanski lasjé, ki so se krasno ujemali z modrim očesom pod visokim čelom. Rdeča usta so mu obsenčevale brčice, v katere se je skoro moralo zaljubiti vsako žensko srce. In to tembolj, ker je kanonik Amandus vsako jutro te svoje brčice Bog vé s kakšnim mazilom počrnil, da so prijetno kontrastirale z rumenimi kodri okrog zdravega obraza. Ali na tem obrazu je tičalo precěj aristokratske ošabnosti, katera je tiste dn cvetela še bolj nego dandanes. Tičala je v vsaki črti in črtici tega obraza, in vsaka črta in črtica je takó rekoč oznanjala sama záse, kakó je bil ta mladenič prepričan, da mu mitra ne odide in da bode prej ali slej pozvan zasesti stol brežinske škofije. Tedaj mladi kanonik še ni slutil, da bodeš ravno ti, stara Zala, uničila vse visokoleteče upe njegove! In vender se je zgodilo takó, in nikdar se mu ni zasvetila zlata mitra na zlatih kodrih!

Že se ga je prijemala nejevolja; hlapci pod njim mu predolgo niso spodili ničesar.

»Pa že zopet ležé kje za grmom!« zatogotil se je sam v sebi; »da ni človek z bičem za njimi, pa gredé spé, te lene zverine!«

Po stezi mimo je prišel tedaj mlad ogljar. Kopo je kuhal v šumi in sedaj je lezel v samotno svojo kočó.

»Kaj laziš tod?« zakričí kanonik, »in mi odganjaš žival, ki hoče proti meni?«

»Ker ti gleda izpod obleke zlati križec«, odgovorí črnega gozda črni mož, »vprašal bi tem lože, čemu laziš ti po tem logu? Tod preklinja ogljar, in vprašam te, kje hočeš ti darovati svojo mašo v tej pustinji? Res pravi Krist, kdor se z mečem pečá, naj po meči pogine. Ali uboga žival se ne pečá z mečem, pa ti vender prihajaš z orožjem nánjo! Ali je takó zapisano v Pismu? Služabniki Gospodovi so sedaj sluge Belcebubovi, in žalostni so časi, v katerih živimo!«

Predno mu more kanonik Amandus odgovoriti, zavije ogljar okrog holma. Strmèč izpregovorí kanonik svojemu slugi: »Ali si

čul, kakó je govoril ta umazanec? Da je nosil črno haljo, menil bi, da se slini okrog tebe nemški predikant. Škoda, da ni hlapcev tu. Dal bi ga ukleniti in nekoliko položiti na tezalnico. Bog zná, kakšna mrhovina je to!»

»Zgolj ošabnost, vaša milost«, odgovorí sluga ponižno. »V tem pogorji je dosti slobodnih kmetov, in vsak izmed njih je dôkaj ošabnejši od vicedoma ljubljanskega. Pa je res takó!«

»Jih že ukrotimo! In če količkaj zaslutim, da tičí med njimi kaj krive vere, tedaj bode premalo temnic na loškem gradu, in naj so vsi slobodni kmetje! Kdo pa prihaja tu zopet? Pravo čudo bode, če ugleda danes divjačino moje okó!«

Po ravno tisti stezi, po kateri je prej prišel ogljar, bliža se kanoniku mlada deklica. Ugledavši lovca, obstane plaha sredi steze in povesi okó pred njega pogledi. Svet mož je bil kanonik Amand, vendar pa ni mogel krotiti svojih pogledov in ne prikrivati začudenosti ob lepoti dekletovi. Ničesar ni izpregovoril, in ko je ona končno dvignila okó, tedaj jo je še vedno gledal in gledal ter ji takó izvabil na deviško lice rdeče rože deviške sramežljivosti.

»Kaj hočeš tu?« vprašal je rahlo.

»Za bratom grem!« odgovorila je tiho. »Ali ni prišel tod mimo?«

»Ta ošabni ogljar je tvoj brat? Govoril je zeló prešérne besede! Toda zaradi tebe mu bodi oproščeno!«

Še jo hoče nekaj vprašati, ali zdajci se oglasé psi v dolini, in takoj odmeva gozd od njih zvonjenja.

»Proti nam se vleče!« vzklikne Amand, »daj mi puško, Conrade!« In lovska navdušenost se mu zažarí iz očesa!

(Dalje prihodnjič.)

Dvojno potovanje.

Srečna lastavica!
Kamor si želiš,
Brzih ti perutij
Lahko poletiš.

Glej, po širem svetu
Hodim tudi jaz,
Kamorkoli kliče
Drugih me — ukaz!

L. Habétov,

V Zali.

Spisal dr. Ivan Tavčar.

(Dalje)

umelo in vršelo je po lozi. Že iz dalje se je čutilo, kakó se meče težka zverjad po gošči, da bi odnesla življenje pred ljutimi sovragi, ki so besneli in se penili za njo. In predno je pričakoval kanonik Amandus, otvorilo se je zeleno grmičevje in na plan je prisopihal mogočni razbojnik naših tedanjih gozdov. Takoj, ko je opazil lovca pred sabo, postavil je kosmato teló na zadnje noge. Že prej razljučena žival se je pred novim sovragom razljutila še bolj. Vsa glava skoro ni bila drugega nego rdeče žrelo, nad katerim so se žarile oči kakor živo oglje!

Grozen je bil pogled na razkačeno zverino, in čudo ni, da se je mlademu lovcu nekoliko tresla roka, ko je nameril smrtonosno cevko na medveda, da bi ga zadel tja, kjer bi bilo zadeto življenje. Ko je počil strel in se je razkadil dim, valjala se je zver po zemlji in s svojo krvjó rdečila mah daleč na okrog.

»Conrade, že ga imam!« vzklikne kanonik in brezskrbno pohiti proti mestu, kjer v svojih bolečinah renči zadeti medved. Ali ugledavši lovca, dvigne se ranjena žival bliskoma z zemlje, in sredi pota se srečata z nasprotnikom. Da ni tedaj tolpa psov pritulila na pozorišče, moral bi kanonik Amand svojega lova veselje plačati z mladim svojim življenjem. Takó pa razdražena zver samó mimogredé vseka po njem s široko svojo šapo, potem pa odhití z mesta, katero hipoma napolnijo resasti psi. Po krvavem sledu se podé čez vrh in potem ónostran po bregu nizdolu, kjer se globoko v dolu izgubí lajež in vrišč.

Tukaj pa leží naš kanonik na hladni zemlji brez zavesti in mrtvaško-bledega lica. Medvedov udarec mu je neusmiljeno pretrgal

rame, takó da se mu je vsekala rana, globoko v pleča sezajoča. K njemu je priskočila deklica in mu z roko vzdigala glavo. Končno je izpregovorila: »Še živi!«

Stari sluga Konrad v prvem hipu niti ni zinil od strahú. Vil je roke in vzdihal:

»Oj, sveta Marija! Kakšna nesreča! Kaj poreče naš premilostivi gospod škof, če dobri gospod kanonik umrè v tej pustinji!«

Debele solze se mu utrinjajo po rjavih licih. V tem se gonja iz doline zopet obrne proti vrhu. Čuti je, kakó ranjeni medved prav blizu hruščí po gozdu. Bežeč je zopet prekoračil vrh Zale in planil nizdolu v breg, kjer so ga psi iz pričetka vzdignili z ležišča. Zopet se vleče zvonjenje po bukovji v dolino. Toda skoro prestane, in le posamič se oglašajo psi z jednega in istega mesta, kjer se je gonja ustavila.

»Sveta Marija!« potoži sluga, »sedaj so ga psi ustavili, in brž-kone jim je splezal na drevó! Ali moj dobri gospod leži tu v krvi, in ni mu pomagati! Dà, tukaj leži mirno, nikar da bi vzel puško ter z gotovim strelom upihnil zverino s stare bukve, na kateri brez dvojbe tiči ter mirno gleda pse, ki se togoté pod njo! Takó pa jo gotovo ubijejo umazani hlapci in imeli bodo svojo slavo! Oj, mati božja, da si nas takó zapustila!«

Nató izpregovori deklè:

»Ostani tukaj; tam dôli je studenec, in vode bode hotel piti, ko se zavé, in rano bode tudi treba izmiti!«

»Seveda ostanem in ne grem od gospoda! Ali kam ž njim, ko smo takó daleč od škofje graščine? In tudi ranocelnika ni, da bi mu obezal ljuto rano in ustavil življenje v njem! Ljubi Odrešenik svetá, usmili se mene in usmili se dobrega gospoda Amanda!«

»Vzdihovanje,« odgovori deklica mrzlo, »vzdihovanje ti ne bode pomagalo! Kam ga hočete spraviti? Kam drugam nego v našo hišo, gôri na vrhu Zale! Posteljo imamo in belega perila tudi, da se mu pripravi ležišče. In stara nam mati umeje rano obezati spretneje od ranocelnika iz mesta. Od gorskih rastlin pa ima pripravljeno obilo mazila, ki rane hladí in celi. Za prvi trenutek mu je pomoč gotova, pozneje pa lahko pokličete svojega ranarja, da ga po gospodski navadi obeže. Počakaj torej tukaj! Če pridejo hlapci, počakajte vsi, da vam pokažem pot v hišo!«

Nató odide. Sluga pa mahne po zemlji, glasno joče in toži. Ali za svojega gospoda ne storí ničesar. Le-tá leži kakor posekano drevó na mestu, in kri mu rosí teló in obleko. Zdajci v dolu radostno zapoje

lovski rog in zmagoslavno oznanja tihi Zali, da je pokončan in ugnan gozda štirinogi vladar. Najprej prihité na kraj nesreče upehani psi. Začutivši človeško kri, vonjajo okrog svojega gospoda, potem se umaknejo ter obsedé tu in tam. In sedaj in sedaj dvigne ta ali óni tanko glavo proti nebu ter žalostno zatuli. Za svojim gospodarjem je žalovala uboga žival, dobro čuteč, da ga je zadela huda nesreča, njega, ki je s svojo srčno krvjó rosil zemljo okrog sebe. Skoro prinese deklé mrzle vode. Prej že je natrgala mehkega mahú in ga ranjencu potisnila pod glavo, da je zložno ležal. Sedaj pa mu z vodo moči blede čelo in z mehkim robcem izpira rano, grozno zevajočo. Ko mu je močila čelo, ni se prebudil; ko pa mu je pazno in rahlo brisala rano, zavédel se je in odprl modro svoje okó.

»Kakó me peče!« zastoka v bolečinah in se pokuša z zdravo roko dvigniti z ležišča. Posreči se mu nekoliko; in motne poglede obrača po okolici. Ali zopet se mu skalí zavest. Tedaj se prikažejo njega hlapci in stopijo iz grmovja na plan. Naklestili so zelenih bukovih vej, na katerih so težko nosili težki plen denašnje gonje. Bili so štirje čvrsti možaki, ali vender jim je zalival znoj obraze, ko so se bližali s težkim bremenom. Prišedši na mesto, opazita prva dva svojega gospodarja v krvi. Takó se prestrašita, da izpustita drogove in da se mrtva zver z zvenečim ploskom zvalí na tla. To vzdrami pse, da hruščeč planejo k medvedu ter mu trgajo kosmatino s kosmatega trupla. Hrušč in vrišč pa pretrese kanonika, da se popolnoma zavé. Kipeče vpraša:

»Kdo ga je? Kdo ga je? Ha! Da je le obležal!«

»Bil je popolnoma mrtev,« odgovorí hlapec, »ko smo prišli do psov, ki so ga trgali v svoji sredi. Bežečega ga je dohitela smrt!«

»Torej je bil dobro zadet! Hvala ti, sveti Hubertus!«

Krvavo roko je iztegnil proti mestu, kjer je ležal ubiti medved; potem pa ga je zopet minila življenja zavest, in zgrudil se je na tla.

Skoro nató so naložili hlapci ranjenega gospodarja na mehko vejevje, na drugo nosilnico pa ubito zver. In ta tožni izprevod se je potem pomikal proti Mrakovi hiši. Ali vse tiste, ki so nekoliko prej lovsko navdušeni hrumeli po tihem logu in gonili divjačino, da bi jo pobili in uničili, dasi je živela prav takó rada, kakor rad živi zemlje gospodar, krvoločni človek, vse tiste sta sedaj morili skrb in žalost.« —

Tedaj je dostavil kapelan Andrej:

»Oddehniva se nekoliko, in natoči mi kupo rumenega vina, da ga izpijeva na čast in slavo lovskim pradedom svojim, ki so nekdam gonili zverjad po zeleni Zali!« Natočil sem vina v čiste kupe, in izpila

sva ga v slavo lovskim svojim pradedom in zlasti v tvojo slavo, kanonik Amande, ki ši pred stoletji s svojo krvjó napojil to zemljo, kjer sva midva počivala ter razvnetega srca pričakovala zornega jutra, da bi pobila žival, ki je takisto radostno kakor midva dihala v rahlem zraku. Tedaj se je privlekel Jernač izpod skale iz tihega gozda. Oprezno je stopal in se ogibal vsake suhljadi, prav kakor bi na sleharni veji tičal petelin in bi se bilo bati, da ga preplašé in odpodé nerodnega lovca neoprezni koraki. Stopivši k nama, izpregovoril je zamolklo: »Dva sem dobil, prvi sedi tam doli pri kopišči na samotni jelki. Tam blizu je stara bukev, in iz nje dupline sem vzel lansko leto poljšjo zalego; ali jelka stoji samotno, in preklicano težko se bode zalezlo pod njo! Pa pravi mojster more biti, stara zvita mrcina! Jedenkrat samó sem stopil napačno, pa je že dvakrat in trikrat jezno zaklepal v vrhu, da sem komaj zlezel izpod njega v bukovje nazaj. Če ne bode drugega, potem šele gremo na tega.«

»In kje je drugi?« vpraša gospod Andrej.

»Drugi je bolj v goščavi,« odgovorí lovec, »dóli pri studenci, ki izvira pri treh smrekah, katerih srednjo je letos sneg podrl. Na teh smrekah tičí in zaljubljen mladiček mora biti, ker je takoj z mrakom pričel peti, da sem ga dolgo poslušal. Ta je pripravnejši in za gospoda Andreja kakor nalašč!«

»Vse to je dobrega pomena, bratec Andrej!« izpregovorim zadovoljen. »Izpijva še čaši! Potem pa pride vrsta náte, da mi razložiš, kakó se je zgodilo nesrečnemu kanoniku Amandu, ko so ga odnesli v Mrakovo hišo.«

Kapelan Andrej nadaljuje:

»Ko se je kanonik Amandus zopet zavédel, ležal je v svetli kmetski sobici na postelji, pregrnjeni z belimi rjuhami. Sobica je bila svetla, toda tesna, in tik postelje je bilo baš toliko prostora, da je za silo kdo mogel mimo nje. Ko se je vzbudil, čutil se je slabotnega in bilo mu je, kakor da je padel iz višine in si padši razdrobil ude. Vse ga je bolelo! In takó truden je bil, da je iz teška izpregledal. So-sebno ga je bolelo ranjeno rame. Ko se ožrè po izbici, zavé se šele svojega položaja in se spomni, kakó se je postavil proti razsrjenemu medvedu. Zdajci iz nova začuti vse bolečine, kakor jih je začutil v tistem trenutku, ko ga je zver prasnila po rameni. Tudi deklica, sedeča pri oknu, bila mu je znana. V gozdu že je govoril ž njo, predno se je boril z medvedom. Pri oknu je sedela in prav pazno čitala iz knjige. To čitanje pa je takoj vzbudilo veliko sumnjo mlademu kanoniku. Res, to je bilo sumnjivo! Kakó pride knjiga v to pogorje in

kje se je naučila ženska tega kraja čitati tiskano knjigo? Précej je bil Amandus v dobri svoji katoliški duši trdno prepričan, da ni vse, kakor bi moralo biti. Pravi katoličani tiste dni niso umeli čitati v knjigah, kakor časih še dandanes ne umejo. Tukaj pa se je čitala knjiga, in brez dvojbe je tlačil satan svojo pest vmes. In to vse se je našemu kanoniku videlo takó sumnjivo, da je pozabil vse drugo in da niti ni čutil bolečin v ramenih! Kaj, če bi se skrivala v tem pogorju kriva vera, katero je sovražil iz srca? Morda je ta knjiga ravno biblija, sveta knjiga, katero smejo čitati samó poklicani verniki in še ti s pravim duhom, da vedó ločiti zrno od rese! In podložniki njegovega premilostivega strijca naj bi se drznili počenjati kaj takega, ne da bi jih bil goreči kanonik Amand že prej zasačil, dasi je vsaj tolikanj ostro prežal na krivoverce kakor presvetli škof Hren, ki je tedaj dičil škofijsko stolico ljubljansko! — Morda se je še tod potikal kakov predikant in zanašal pleve v vinograd Gospodov? In ta grajski oskrbnik ni opazil ničesar, nego leno spal, kakor spi pes na solnci! Ali to vender ni bilo mogoče! Kaj takega bi mu bilo ogrenilo zadnjo uro bolj, nego mu jo je grenila zavest, da se je lahkomišelnó igral z največjim božjim darom, to je z življenjem, katero je vrgel pred divjo zver! Vse te misli so v tistem hipu pretresale kanonika Amanda, in ko je opazil knjigo v rokah dekletovih, trpela je duša morda več nego onemoglo teló.

»Kdo si?« vprašal je temno, »in kakó ti je ime, deklè?«

Vzpogledala je in z nekamo ljubečim pogledom obrnila obrazek proti njemu. V dolgi bolezni mu je stregla, in nje srce se ga je oklenilo, kakor se oklene materino srce otroka, sosebno tedaj, če mu je stregla v nevarni bolezni, trepetaje od trenutka do trenutka, da kruta smrt ne ugonobí dragega bitja! Kanonik na postelji ni opazil, kakó ji je vzplamtel pogled, ko je začula njegov glas. Kot duhovnik svete katoliške cerkve niti misliti ni smel na kaj takega in res tudi ni mislil, ker mu je možgane popolnoma razdražila knjiga, katero je prej videl v rokah dekletovih.

»To je naša hiša,« odgovorila je tiho, »in dali so mi ime svete mučenice, svete Katarine.«

»Svete Katarine!« vzklikne kanonik, »ime je to prave in dične spoznavalke naše svete vere! In upam, da hodiš po stezah, po katerih je hodila ona, ki uživa sedaj slavo nebeškega kraljevstva? Ali si vredna nje imena, Katarina?«

»Kar mi je mogoče, storim,« zašepeče Katarina in se obrne od bolnika, da bi ne videl, kakó ji je kri zalila deviško lice, ker bode morala sedaj prikrivati resnico in govoriti neresnico!

»Kam hodite v cerkev?« vprašal je trdo, »vsaj vsako nedeljo in vsak praznik?«

»K Svetemu Antonu na Trato!«

»Ali imate dušnega pastirja, ki vas vestno in pridno poučuje v Kristovih katoliških naukih? Saj veš, danes se klati satan po svetu, da bi vam zavêdel duše in jih ukradel nebeškemu Odrešeniku. Ali hodiš tedaj s pravim duhom k maši Gospodovi, Katarina?«

»Mislim, da hodim!«

»Stopi k meni, Katarina, da ti pogledam v obraz, če ne prikrivaš resnice Gospodovemu maziljencu, ki leži bolan pred tabo in brez moči.«

Stopila je k postelji.

»K Sv. Antonu hodite v cerkev?« vpraša jo kanonik iz nova. Ali vzlic svoji obljubi se ji ne upa pogledati v obraz. Morda zató ne, ker se duhovniku sploh ne spodobi gledati v obraz mladi ženski; morda pa tudi ne zató, ker ga je še vedno mučila misel, da je zasledil tu krivoversko zaroto, o kateri do tedaj ni vedel ničesar.

»Hôdi z zbranim duhom v cerkev božjo in ne nôsi Bogá samó na jeziku, nego imej ga tudi v srci!« Po tem opominu še pristavi: »Povej mi, Katarina, kakó je s tabo; imaš li tudi pravega Bogá v srci?«

Deklè nekaj premišlja in ko mu le predolgo ne odgovorí, bodrí jo on:

»Le dobro premisli, da ne govoriš neresnice! Izprašuje te služabnik božji, ki ni tvoj dušni pastir, ki pa je vender pozvan, da širi slavo našega Odrešenika in Njega prečiste Porodice v teh krajih!«

»V cerkev hodim,« odgovorí deklica tiho, »in Bogá molim takó, kakor je zapovedano v Pismu.«

»Kakó veš ti, deklè, kaj nam zapoveduje Pismo!« zajezí se on. »Ali pokaži, kakšno knjigo imaš v roki; razlôži mi, kdo te je učil čitati tiskano črko?«

V zadregi je pozabila, da še vedno drží nesrečno knjigo, iz katere je čitala in katere sedaj kanoniku ne more prikriti. Zbegana mu podá knjigo brez ugovora; saj ji pa tudi drugega ni kazalo, ker ni mogla ničesar več prikrivati.

Vzel je knjigo iz nje roke. Toda z jedno sámo zdravo roko si ni mogel pomagati, in priskočiti mu je morala, da je odprl knjigo. Tedaj so se nje prstje doteknili njegovih. In prav iz nje prstov — človek je le človek, in vroča je kri vsakega srca! — prešinilo ga je nekaj, takó da ji je nehoté pogledal v obraz. Dasi je bila bleda kakor

zid, videla se je kanoniku angeljsko krasna, kakeršna je tudi res bila. Končno sta knjigo s skupnim trudom venderle odprla. Nji se je tedaj prav močno tresla roka, in kakor nam pripovedujejo zanesljivi kronisti, tresla se je nekoliko tudi kanoniku Amandu. In ko je bila naposled odprta ta knjiga, pripovedovala je prva stran kàr najjasneje o nje obsegu.

»Sv. pismo!« vzklikne bolnik.

»Sv. pismo!« ponovi ona tiho za njim.

»Dalmatinovo Sv. pismo!« zastoče kanonik Amand in pristavi: »Nesrečnica, kakó si dobila bogotajno to knjigo?«

Ko mu ničesar ne odgovori, uprè oko v nje blede lice:

»Dalmatinova knjiga! In to v teh krajih in med tem ljudstvom! Za Boga, smo li spali? Pregarjali smo oskrbnike in pisarje, če so nas hoteli opehariti za dva ali tri beraške vinarje! Tukaj pa se čita Dalmatinova biblija in luteranski predikantje odkladajo strupeno svojo zalego ter gladijo pot belcebubu. Na Porodico Tvojo, ljubi Vzveličar, ne daj, da bi se pogubil v tej divjini! Kakor strela udarim potem v krivoversko gnezdo in z ognjem in mečem iztrebim vse, kar je gnilega! Okó me boli, če te gledam, Katarina! Za danes ti oprósti Bog, katerega si zapustila in izdala! Žejen sem! Pojdi k studencu in prinesi mi mrzle vode, da se ohladim! Pojdi!«

Strahoma in trepetaje je odhajala. V duhu je premišljala, kakó pridejo za nekaj dnij grajski hlapci po svojega gospoda, da ga odnesó na loški grad, kjer ga čaka boljše ležišče in spretnejša postrežba. In tedaj se bode spomnil kanonik, kar mu je odkrila ta knjiga, ki jo je danes izteknil pri nji. In odprl bode usta in ukazal hlapcem, naj mater, očeta, brate in njo denejo v težke verige, da se potem postavijo pred krvavo sodišče, ki sodi o življenji in smrti. In pred odhodom bode morda še zapovedal, naj kruti hlapci namečejo ognja na slamnate strehe, da se vpepeli tihi dvorec, kjer so ji dosedaj v sreči in miru bivali oče, mati in bratje. Ni torej čudo, da je odšla trepetaje. Na belem ležišču pa je kanonik togotno zgrabil slovensko Dalmatinovo knjigo in jo vrgel od sebe. Ali daleč je ni mogel vreči, ker ga je po životu vse bolelo in skelelo.

Prinesla mu je vode. »Daj mi piti!« izpregovoril je in še vprašal: »Kdaj pridejo póme grajski hlapci?«

»Vsak dan lahko pridejo,« odgovori deklè s tresočim glasom in mu nalije vode v skledico. Pil je, kakor pije žejni potnik v puščavi. Brez nje pomoči bi skledice niti ne dvignil k vročim ustom.

Ko je z zdravo roko segel po posodici, doteknil se je zopet nje mehke roke. Zdajci pa ga obide srd, in osorno izpregovori:

»Ne dotikaj se me!« Takoj mu umakne skledico, vender je toli nerodna, da ji pade iz rok in da se na lesenih tleh razbije na kosce.

»Ne dotikaj se me! Izdala si Bogá in sv. Katarino, katere ime si prisvajaš menj upravičeno, nego si svoji tat ukradeno blago! Da mi Bog podelí zdravje, dušo tvojo otmem! To obetam na Njega najsvetejše rešno teló! Sedaj pojdi! Zaspati hočem, dasi nerad spim pod bogokletno streho luteransko!«

Strahoma je odšla. Vse je bilo pogubljeno! Roditelji in čvrsti bratje! Vse je bilo uničeno zaradi nesrečne Dalmatinove knjige!

Kanonik Amandus navzlic svoji jezi hitro zaspí. Onemoglo teló je bilo še vedno močnejše od razburjenega duhá in je zahtevalo svoje pravice.

Dolgo časa je spal. Ko se je vzbudil, legal je mrak po zemlji. Bil je sam v temni sobici. V sosedni sobi, od katere ga je ločila lesena stena, pa je bila zbrana večja družba, ki se je tiho razgovarjala.

Dobro je čul kanonik, kakó je nekdo vprašal: »In kaj počenja papist, katerega imaš pod streho, brate Ignacij?«

Kje je Amand že čul ta trdi in jekleni glas? Premišljal je, vender ni mogel toliko ojačiti svojega spomina, da bi védel, kdo je govornik v sosedni sobi. Umel ni, kaj se je odgovorilo na vprašanje o papistu.

Nekoliko pozneje se zopet začuje vprašalčev glas:

»Dragi mi bratje in drage mi sestre v Kristu, Odrešeniku našem! Nekaj dnij sem prebil v vaši sredi in kakor nekdam apostol Pavel sem prišel k vam čez hribe in doline, da vas potrdim v pravi veri in v pravem spoznanji svetega evangelija! Prišel sem k vam, in srce mi je od radosti bilo hitreje, ko sem stopil med to čedico svetega evangelija in ko sem tudi opazil, da se ni pomanjšalo nje število. Nekaj jih je pomrlo in šli so od nas v imeni našega Krista. Njih trupla ste položili v zemljo, ali njih duh je ostal v naši sredi. Bili so nekateri med njimi, ki so še gledali v lice vašemu bratu, preslavnemu Primožu Trubarju, in so od pričetka uživali slavo in toge, katere je prebil sveti evangelij v tej deželi. Sedaj so šli od nas, in toga svetega evangelija je večja nego kdaj, odkar se je zanesel čisti nauk v te pokrajine. Obkolja vas sila, in hliniti se morate in prikrivati svetu, kar vam je najdražje. Prikrivati morate svojo čisto in neskaljeno vero! Toda Gospod ne spí, in to bodi tolažba vaša. Njega roka jih zadene, vse tiste, ki točijo gnojnico v vire čistega nauka! Opasani so z mečem, vi pa ste opasani s svetim evangelijem. Meč je oster,

ali moč njegova ne seza daleč. Moč svetega evangelija pa seza do nebeškega prestola, na katerem sedi naš Gospod, ki bode razmetal vaše nasprotnike, da bodo kakor pleve v sapi in raznešeni na vse štiri strani svetá. In Gospod vam bodi v tolažbo, in ne obupujte o Njem, dasi so v tem trenutku zmagoviti nasprotniki vaši, ki ne služijo Bogú, temveč hudiču in kraljevstvu njegovemu!«

Kakó je tedaj strast davila kanonika Amanda! Kakó rad bi se bil dvignil z ležišča in stopil pred tega predikanta ter ga osramotil pred zbrano verno četo in mu dokazal, da laže, da zavaja in da je on sam služabnik hudičev in njega kraljevstva! Ali trgalo -ga je po udih in vstati ni mogel!

Oni pa je nadaljeval: »Ostanite torej zvesti čistemu nauku in ne poslušajte zavodnikov, ki vam bodo poskušali vzeti Kristusovo ljubezen. Otročiče svoje poučujte v teh naukih in ohranite jim čisto, kar ste prejeli čisto od svojih očetov! V tem so vas potrjali moji predniki, in v tem sem vas potrjal tudi jaz. Težka je služba Gospodova, in sladak ni jarem Njegov! Kakor divja zver lazim po gozdih in smrt mi pretí dan za dnevom! Ali kaj mi hoče smrt, če sem poklican, da dajem ž njo izpričevalo sv. evangeliju! Kakor zver sem v puščavi, in radi svetega evangelija sem se odpovedal tisti sladkobi, ki jo uživa moški ob svoji družici, mehki ženski. Ne jem in ne pijem nad mero in ne pasem si trebuha. Često nimam niti kobilic, ob katerih je živel sveti Janez v puščavi! Tretjič je, da sem prišel k vam v to krajino, in moja vest je čista, ker sem čisto služil Gospodu svojemu. Bog zná, ali še pridem kdáj. Kakó je zapisano? ,Izginem kakor senca in posušim se kakor trava; samó Gospod je večen, in Njega spomin živi od dné do dné!«

(Dalje prihodnjič.)

M e g l a.

V jutru se do néba
Dviga megla siva,
Zlato luč jutranjo
Pôgledu prikriva.

Megla let begočih
Prešlost mi zastira,
V nji mladostna dôba
Naglo mi umira . . .

Rástislav.

V Zali.

Spisal dr. Ivan Tavčar.

(Dalje.)

Vtem je kanonik Amand od jeze, katero je dušil v sebi, takó onemogel, da je zopet zaspal. V sosedni sobi pa se je učenik svetega evangelija poslavljal od svoje čede in govoril svojim vernikom še mnogo vzpodbudnih in lepih besed. Prihitela je k njemu udana množica; odrasli ljudje in otroci so mu poljubljali roko. Ženstvo pa je zamolklo ihtelo in plakalo. Vse se je gnetlo okrog njega, in poslavljali so se, ne vedoč, ali se še kdaj snidejo v tem življenji. In končno so se vsi sklonili k zemlji, oznanjevalec svetega evangelija pa je razprostrl roke nad njimi in klical nánje božjega blagoslova in božje pomoči. Bili so je potrebni te pomoči, toda nebó je ni hotelo poslati. In kdaj že se ondu, kjer je nekdam cvetel nauk sv. evangelija, o tem nauku ne vé ničesar več, in kje so že vsi tisti, ki so nekdam živeli v teh krajih in prisezali na krivo besedo nemških predikantov! Ali tedaj je še vedno verovalo nekaj naših očetov v tem pogorji, da je moč krive vere nerazrušna in da spoznavalcem evangelija nekdam napoči dan sijajne premage!

Ta zavest je napolnjevala tudi predikanta v trenutkih slovesa. Mirno je odhajal, prav takó, kakor je prišel. Duševna razvnetost se mu ni kazala na bledem lici niti ob prihodu niti pri odhodu. Za svojo vero je živel ter bil zgolj orodje v rokah vsemogóčnega Bogá; danes še pri trudapolnem delu, jutri že pred božjo sodbo, kakor bi bilo všeč večnemu Gospodu!

Potem, ko se je posebe poslovil od vsakogar in tudi od otročičev, stopil je iz hiše, in za njim se je vsula vsa množica. Bil je opravljen

kakor ogljar, ki dela v šumi, takó da bi bilo pod zamazano in začrnelo obleko težko zaslediti strastnega pristaša krive vere.

»Ti in tvoji sinovi, brate Ignacij«, izpregovoril je rahlo, »spremite me nekaj časa! Vsi drugi mirno odidite in pojdite k počitku v imeni Gospoda našega! Če je zapisano v knjigi večnega življenja, to se zopet vidimo ob letu! Če pa je drugače sklenil Oče nebeški, tedaj se ozirajte v jasnih nočéh proti zvezdam na nebu in verujte mi, da bodem sedel za temi zvezdami pred prestolom našega Odrešenika in molil bodem za vas, da bode prikrajšano trpljenje vaše!«

Bili so mu pokorni; brez hrupa so se razkropili po stezah na vse kraje, kjer so imeli kočé in ubožna svoja selišča. Otroke pa so nosili in jim spotoma razkladali, kakó naj vzprejmó v srce vse, kar so nocoj videli in čuli. Ali slutili niso, da se je tedaj že brusilo orožje, s katerim so potem nánje prihrumeli hlapci in biriči, da jih polové in odtirajo v mokre temnice . . .

Ko odide zadnji, izpregovori predikant: »Torej, brate Ignacij, odriniti je čas! Pokličí sinove in morda tudi svojo hčer Katarino, da jo še zadnji trenutek potrdim v veri! Stregla je ranjenemu papistu, in bati se je, da bi se ji ne približala izkušnja, ker so papisti kakor otroci luči in zvitejši od starega lisjaka. Pokličí jo, Ignacij, da gré z nami do tistega mesta!«

Nikogar ni bilo treba klicati. Vsi so bili hipoma zbrani pred hišnim pragom, toliko da je predikant pozval očeta, naj pokliče svoje sinove. Prišlo je tudi ženstvo, hišna gospodinja in tudi stara mati, ki je komaj hodila. Ali vsi so hoteli tudi danes nekaj časa spremiti svojega učenika, kakor so ga vsekdar spremljali prejšnja leta, ko je odhajal. Molčé so stopali po holmu, da bi dospeli na vrh Zale. Bila je hladna noč, in zvezda je migljala pri zvezdi. Pripovedoval jim je, kakó se širi evangelijska vera po veliki Nemčiji, kjer knezi in vladarji nečejo ničesar več vedeti o Rimu in o rimskem papeži. Protestantsko slavo jim je razkladal, kakó rase na vseh krajih, in na srce jim je pokladal, naj ne obupavajo, ker tudi drugje se preganjajo spoznavalci prave vere, pa ne omagujejo ter so stanoviti, kakor so bili stanoviti prvi kristjani, ko so v podzemeljskih jamah molili svojega Bogá.

Dospó do najvišjega vrha, odkoder se vidi na vse strani v dolino. Tam obstojé, in učenik svetega evangelija povzame:

»Tukaj smo na mestu, Ignacij! Kolikokrat smo se že poslavljali tukaj! Desetkrat so že obnovile šume svoje zelenje, ko sva si na tem vrhu prvič podala roko v slovó! In glej, Gospod naju ni ostavil

in tebi se je pomnožilo imetje, in okolo tebe cvetó zdravi otroci. Ali se še spominjaš tiste noči? Katrico, svojo hčer, vodil si ob roki, a sedaj ti cvetè v letih, ko si ženska poželi sodruga za trnjevo stezo našega življenja. Ali se še spominjaš tiste noči?»

»V spominu mi je še!« odgovorí starec, »in še danes čutim veselje, katero mi je napolnilo dušo, ko ste stopili pod mojo streho ter mi donesli pozdrave od groba gospoda očeta Primoža, kateremu papisti v tej deželi niso dali živeti!«

»In vidiš, takó sem prihajal k tebi od leta do leta, in na tem mestu sva se vselej poslovila ter obetala vestno živeti - po sveti evangelijski veri. In ali ponavljaš ta obet tudi danes?«

»Ponavljam ga!«

»In ali ga ponavljaš záse in za otroke svoje?«

»Ponavljam ga záse in za otroke!«

»Prav takó! Veš pa tudi, čemú ponavljamo ta obet baš na tem mestu?«

»Vem!«

»Razlôži mi vse, da bode v vzpodbujo tvojim otrokom in družici, kateri te je Gospod pridružil na poti življenja!«

In starec povzame:

»Dolgo je temu, in tedaj smo se bili ravno odpovedali krivi veri ter se očistili, kakor se očisti perilo v vodi. Nekdaj proti večeru sem stopal iz gozda po stezi tu navzgor. Uprav na vrhu je sedel mož v zeleni travi in se oziral na vse strani. V strahu je bil, in to po pravici, zakaj prav tedaj so loški biriči iztikali po tem pogorji. Vprašal me je po imeni in ali morda ne stanuje kje blizu spoznavalec svetega evangelija, ker je čul, da jih nekaj biva v tem gorovji. 'Če pa si papist,' pristavil je ostro, 'lahko me izdaš ónim, ki me preganjajo in zasledujejo! Tukaj sem omagal in tudi izgrešil pot, da ne vem kreniti ni na desno ni na levo. Pojdi in pokliči biriče, da mi zvežejo roke, kakor so jih zvezali našemu Odrešeniku, ko je molil na gori! Primoža Trubarja iščejo sovražniki svete vere, in lahko ga izdaš, kakor je Krista izdal apostol Juda!' — Takó mi je govoril sveti mož, in prav na tem mestu je bilo, ko sem pokleknil prédenj ter se mu izpovedal, da se tudi prištevam k pravi in jedino vzveličalni veri. In odvédel sem ga v svojo hišo in ga skrival nekaj dnij, da ga niso zasačili loški hlapci. Plačeval pa mi je z zlatimi nauki in mi vsako noč razlagal propise svetega Pisma. Pri odhodu pa sem prejel iz njega rok sveto knjigo, ki jo imamo še danes kot zaklad v svoji koči, knjigo blaženega Jurija Dalmatina, ki že tudi spi v Gospodu. Tukaj

je torej bilo, ko je moje okó prvič in zadnjič gledalo v obličje pravičniku, in na tem mestu se nam utrjuje naša vera, ker se spominjamo njega, ki je živel in trpel za sveti evangelij! Takó je bilo, častiti brat, in svojim otrokom sem že stokrat in stokrat pripovedoval o pobožnem Primoži Trubarji, ki je bival pod mojo streho, najsi je ubožna in neznatna. Prisedal je k moji oskromni mizi in se zadovoljeval z vsem, kar smo skuhali. Da bi v nebesih molil za nas vse!«

»In sedaj se ločimo!« izpregovori predikant. »Vsakdo mi podaj še jedenkrat roko, na mestu, katero je s svojo osebo nekđaj posvetil pokojni Primož Trubar, čegar slava je tudi med Nemci velika!«

Sezal jim je v roke in se sosebno ljubeznivo poslovil pri starki — stari materi.

»Margareta!« dejal je, »midva se morda ne vidiva več! Težko že nosiš breme, in blizu je roka Gospodova, da ti ga odvzame.«

»Oh, moj Bog,« odgovori ženica, »stara sem in betežna ter že iz teška čakam tiste ure, ko bodem poklicana na sodbo Gospodovo!«

»In te sodbe se ti ni treba bati, Margareta, ker si živela, kakor je zapovedano v Pismu!«

»Izmed prvih sem bila, ki smo vzprejeli čisti evangelijski nauk, in spoznavala sem ga neprestano. O hov, hov! Časi so se predru-gačili in hujši so in silnejši. Nekđaj se nam ni bilo skrivati, kakor se skrivamo danes. Kâr v tolpah smo hodili h gospodu na Bled — počakajte no, kakó so ga že klicali — oj, ta nemška imena, kdo naj jih ohrani v spominu!«

»Bil je to brat Krištof Faschang,« odgovori predikant. »Tudi le-tá je že zatisnil oči in odšel k Njemu, čegar čisti evangelij je ozna-njal!«

»Dà, dà! H gospodu Krištofu smo hodili,« zahiti ženica, »in govoril nam je takó sladko, da bi ga bili poslušali vso noč in ves dan. Hov, hov! Pa je tudi umrl. In poznala sem tudi gospoda Boštjana v Kranji, a gospod Kuplenik je prihajal časih celó v naše kraje! Oj, imeli smo obilo in dobrih učenikov, in ni se jim bilo skrivati po lozi, kakor se skrivajo sedanji oznanjevalci prave vere! Hov, hov! Pa je vse pomrlo, vse pomrlo!«

»Potolaži se, Margareta, sedaj jih diči krona večnega življenja! Na zemlji pa so jih preganjali, in že prerok Izajija toži, da čaka po-guba pravičnika! Sedaj, otročiči, ostani mir božji med vami, kakor vlada med tistimi, ki spé po gomilah!«

Rekši izgine v temi. Ti pa ostanejo na mestu in zró v nočni dol. Imel je s sabo majhno svetilnico, in časih se je nje lučica kakor

iskra utrnila sredi gozda. Postali so na vrhu, dokler ni lučica popolnoma izginila, ker je bil predikant že davno dospel v dolino, kjer itak ni bilo varno hoditi z lučjo. Potem šele so odšli, s sabo pa so nosili bridko zavest, da svojega učenika nikdar več ne bodo videli, kjer za ostre nasprotne reformacije nemški predikantje niso mogli brez nevarnosti za življenje prihajati na Kranjsko.

Vrnivši se domov, sedejo za mizo in nekaj časa molčé. Srce jim stiska toga, in nikomur se ne poljubi izpregovoriti. Naposled povzame hišni oče:

»Katarina, vzemi sveto knjigo in čitaj nam, koliko je moral prebiti ubogi Job, da se utolažimo in da se tudi mi privadimo trpljenja, s katerim nas izkuša Oča nebeški!«

»Knjige,« zaihtí deklè, »knjige nimam pri roki!«

»In kje je?« vpraša oče ostro.

»Ostala je pri — ónem v sobici.«

»Čemú?«

»Čitala sem v nji, in opazil jo je v moji roki.«

»Ti si mu jo prepustila? Našo sveto knjigo si mu prepustila?«

»Imeti jo je hotel. Od strahú je niti nisem mogla skriti!«

Nekaj časa vsi molčé.

»In kaj je hotel imeti papist, ko te je vprašal po knjigi?«

Na to temno vprašanje odgovorí deklica tresoče: »Sumnjal je, da smo evangelijske vere, in prestrašila sem se takó, da nisem ničesar tajila?«

»Ti nisi ničesar tajila?«

Oče in sinovi planejo izza mize in vzkliknejo z jednim glasom:

»Izdani smo!«

Zopet nekaj časa molčé.

Potem pa dé oče odločno: »Pojdite spat, ženske!«

Takoj so odšle. Stara mati in gospodinja sta spali pod streho, hči pa je za sedaj imela svoje trdo ležišče v čumnati na tleh, da bi jo imel pri roki bolnik, če bi mu bilo treba ponoči kaj postreči.

Plaho je stopila v mali prostor, kjer je ležal kanonik Amandus. Spal je, kakor je bilo videti, in ni se genil na ležišči svojem. Deklica tudi leže, toda zaspati ne more. Odločni glas očetov, ko ji je ukazal, naj odide k počitku, vzbuja ji strah in grozo. In zajedno trepetá za njega, čegar blede obraz ji stopa v tem trenutku bolj nego kdaj pred dušo. In ta blede obraz ji je tičal tudi v srci, dasi je bil obraz katoliškega mašnika, katerega bi morala sovražiti! Drugače ni mogla, nego da je polglasno zajokala in si s solzami porosila deviško lice.

»Čemú točiš solze?« oglesi se proti nje pričakovanju bolnik s postelje. »Čemú vzdihuješ in jokaš, Margareta? Ali meniš, da se bojim smrti, in ali meniš, da mi srce le za hip bije hitreje, češ, da morda satan obsenči hudobne tvoje brate, da pobijejo pomaziljenca Gospodovega, kakor se pobije govedo v mesnici?«

Ko mu ničesar ne odgovori, nadaljuje:

»Ali meniš, da nisem čul, kar se je ravnokar govorilo za to steno? Dà, knjiga Dalmatinova vas je izdala, in začutili bodete, kolika nesreča se je s to knjigo pritihotapila pod streho vašo! Meni pa bi bilo sladko umreti za vero božjo, da bi se ta luteranska svojat prepričala, kakó lahko umira katoliški mašnik, če ga pokliče Gospod! Ko pa bodem umiral, tedaj svojim morilcem — žal, da ne umeješ jezika svete cerkve! — zakličem: Ex ossibus ultor!«

»Moj Bog, umoré vas!« zaihti deklica, »in jaz vam ne morem pomagati!«

»Kdo te kliče na pomoč, deklè? Umfri se, in zaspi, če ti krivo-verstvo, katero je vkoreninjeno v tebi, dopušča spati!«

V sobi so v tem oče in sinovi sedeli pri mizi. Temno so gledali prédse in ničesar niso govorili. Samó čakali so, da je odšlo ženstvo. Ko je zavladal mir po vsi hiši in so menili, da so ženske že po-
legle, tedaj so se ti strastni luterani spogledali. Bili so toli strastnejši, ker so se morali dosedaj prikrivati in kær so živeli v prepričanji, da so mučeniki vere svoje.

Sin Luka izpregovori najprej:

»Meni ni do tega, ali mi takoj odsekajo glavo ali pa dolgo let vlačijo po temnih ječah!«

»In še prej se pogubim,« dostavi sin Andrej, »če mi s kolesom stro kostí. Pogubi pa itak ne odidemo, ker nas ti preklicani papisti prej ali slej dobé v svoje pestí!«

»Z orožjem je prišel v te kraje,« oglesi se starec, »naj se pogubi z orožjem! Luka, vstani, vzemi sekiro izpod stropa in prinesi jo sèm!«

Luka vstane in sname sekiro izpod stropa. Trešči jo na mizo, rekoč:

»Ko smo vzprejeli v hišo tega papista, pregrešili smo se proti svojim bratom, ki so sedaj z nami v nevarnosti! Naj se pogubi, potem so oteti vsi drugi spoznavalci svetega evangelija, kolikor jih še biva v tem kraju!«

»In z nami,« oglesi se Janez, najmlajši sin, vender pa najbi-strejša glava pod Mrakovo streho, »in z nami, kakó se bode godilo, to mi povejte?«

»Pogubi ne odidemo!« odgovoré drugi.

»Če bodete takó ravnali kakor namerjate, gotovo ne. Vi sami silite v smrt, ko tolčete s sekiro po mizi! Sebe hočete končati, samó da otmete evangelijske svoje brate po pogorji! Ne vem, ne vem, ali pač dospete do srečnega konca! Vidim že, kakó prihrumé v Zalo oboroženi hlapci ter nas vse polové in uklenejo. In hišo nam zapalijo in odženó živino in ugonobé vse, za kar ste vi, oče, delali in delali. In staro mater in mater in Katrico, vse te slabotne ženske tudi odtirajo z nami v Loko in suvali jih bodo s puškami in z nogami, če ne bodo mogle hoditi takó hitro, kakor bodo hoteli pijani biriči. In naši bratje, ali bodo oteti? Pravim vam, da ne in da se pogubé z nami vred!«

»Kakó je to mogoče?« vpraša Luka, »ko ne bode nikogar, ki bi jih izdal, in ko bode vender papist, ki bi nas lahko tožil, spravljen v kraj, da ne bode mogel izdati nikogar? Sekiro v roke, ta je najpametnejša, in to je zadnja beseda moja!«

»Bog ga je dal v naše roke,« izpregovori starec, »in če nam je že umreti, zgrabi naj tudi njega hudič, kateremu je itak namenjen!«

Ali mlajši sin se ne dá premotiti.

»Kdo nas izdá?« pravi, »deset in še več jih bode, ki nas izdadó! Ti loški sodniki vohajo in vohajo, naposled pa vse izvohajo. In če z zvito svojo besedo ne pridejo do konca, pa posežejo po tisti železnini, ki ste jo že časih videli na loškem gradu, in po drugi taki pripravi, in ti tró prste, stiskajo noge, obešajo te in mučijo takó in drugače; potem pa si mehak, in poveš vse, kar si skrival v srci, in dostokrat še več, samó da te prestanejo trpinčiti in mečkati. Vse to niso šale, in če pomislim, da je tu nekaj ženstva, ki ne more prebiti dolgih muk, pa vem vse in takisto vem, da bodemo vsi izdani, še predno smo se dobro ogledali v ječi svoji. In sedaj vas vprašam, čemú je vse to potrebno in čemú jemljete sekiro v roko, pod katero pridete sami, če ubijete ž njo gospoda Amanda?«

In kanonik, ki je v sosedni čumnati slišal vse, kar se je govorilo, mislil je sam v sebi, da krivoverstvo še ni takó zeló popačilo tega mladeniča kakor brate, in prisezal je, če ga Bog otmè iz sedanjih stisk, da se potruzi kolikor mogoče in vsaj njega privede v naročaj svete matere katoliške cerkve, ker je bilo jedro v njem še zdravo! Drugače bi ne bil svaril bratov, naj ne umoré bolnika, ki se jim ni mogel braniti! In tudi sestra Katrica se je razradostila in vzdihnila na svojem ležišči: »Janez ga ne dá umoriti, pomagal mi bode, da ga otmem!«

Oni v sobi zopet nekaj časa molcé. Potem pravi oče:

»Kaj pa meniš, Janez, da je potrebno? Ti itak veš vse bolje nego mi, in morda se ti vidi potrebno, da se sami napotimo na loški grad in vse povemo oskrbniku? Takó si rešimo teló, ali duša je pogubljena! Kaj meniš, da je potrebno?«

In Janez ne odlaga dolgo z odgovorom: »Mora li biti ravno sekira, oče? Bolniki umirajo, da še učeni gospodje ne morejo povedati, kakó je prišla smrt. In čul sem, da so rane, dobljene po medvedu, nevarne in da se nerade celijo. In rad se prikaže prisad. In prisad pride, in ne vé se, odkod. Tudi mi je pripovedovala stara mati, da ranjencem mraz najprej škoduje. In sedaj so mrzle noči, to veste vsil!«

Takrat so bratje spoznali, kam merijo brata Janeza mirne besede. In oče Ignacij je nekaj premišljal, potem pa dejal:

»Janez ima dobro glavo! Luka, vzemi sekiro in spravi jo pod strop, kjer je bila!«

»In kje v Pismu,« vpraša sin Janez, »kje je zapisano, da moram izdajalca vzprejeti pod svojo streho? Saj tudi ni zapisano, da moram vzeti gada k sebi v posteljo, da me piči, ko se je ogrel ob mojem telesil!«

»Nikjer ni zapisano kaj takega,« pritrди oče, »pač pa je zapisano: Zob za zob!«

»Postavimo ga torej na hladno noč,« dostavi Luka, »kar mu bode itak všeč, ker izvestno ni rad med krivoverci!«

Vsi so zadovoljni s tem sklepom in zdajci vstanejo, da odnesó ubogega Amanda na nočni mraz — v gotovo smrt!

(Dalje prihodnjič.)

Minilo.

Ob okence motno opira glavó,
In v metež sneženi strmi jí okó;
Obrazek jí bled je, jok v milih očéh,
Kje rožic je dôba, kje sreča in smeh?

Na roko si čelo razvneto oprè
In tožno šepeče in vzdihá in mrè:
»Ljubezen in sreča, dišava cvetu,
Odcvelo, uvelo, prešló brez sledu!«

S. L. Mozirski.

V Zali.

Spisal dr. Ivan Tavčar.

(Dalje.)

topijo v sobico, kjer leži bolni kanonik. Ko odpro vrata, stoji pred njimi domača hči, in nje blede lice priča o bolesi in grozi, ki ji dviga kipeče prsi.

»Kaj hočete?« vzklikne trepetaje. »Moj Bog, ali se ne bojite umoriti nesrečnega človeka?«

Rekši stopi pred ležišče in razprostrè roke proti ónim, ki se gnetó med vrati.

»Bojte se Bogá, oče, bojte se ga!«

»Umekni se, deklica!« ujezi se starec, »in ne vtikaj se v naše reči! Lezi in zasp! in jezik za zobmi! Vi, sinovi, pa poprimite, da bode prej dognano delo naše!«

»Mati, pomagajte!« vikne Katrica v svojem strahu. Ali že jo je zgrabil oče z jekleno roko in jo treščil od postelje, da se je kár zgrudila.

Dasi je vedel, kakšna mu pretí nevarnost, vender kanonik Amand dotlej ni izpregovoril niti besedice.

Sedaj pa se oglasi, rekoč: »Pústi dekleta, hudobni starec, in ne ubijaj svoje hčere! Saj mi je drago in ljubo, da me postavite izpod te strehe, kjer ne poznate ne gostoljubja ne prave vere Kristove! Storite, česar ne morete opustiti! Moj Bog, ki ne pustí, da bi padla ptica s strehe, ohrani tudi mene, če je taka volja Njegova!«

»Torej, sinovi,« dé starec, »pa je vse v najboljši pravici in v najboljšem redu. Primimo ga in odnesimo ga, kamor hoče sam! Saj mu izpolnimo samó voljo!«

»Tem manjša je naša pregreha,« zasmeje se sin Luka, »vzdignimo torej!«

Dvignili so ležišče z bolnikom vred in je odnesli skozi tesna vrata. Napravljalo jim je to dosti sitnosti, in le iz težka so privlekli posteljo v prvo sobo. Oblival jih je pot, toda bili so vsi veseli pri delu.

Povzel je oče: »Samó glejmo, da nam ne pade s postelje in na deske! Dejalo bi se nam, da smo ga ubili. Delajmo rajši počasi, saj je noč dolga! In slana pride šele proti jutru.«

Ko postavijo posteljo sredi prve sobe, pravi oče:

»Andrej, zakleni duri pri čumnati, da nam to preklicano deklè ne pride vmes. Bog vé, da jo je že preslepil ta papist z bledim svojim obrazom!«

Sin Andrej vestno zaklene omenjene duri, nató pa zopet s skupno močjó dvignejo bolnika. Pritirajo ga v vežo in iz veže na plan pred hišo.

Bila je jasna, toda že precèj hladna noč. Sedaj in sedaj je potegnila ostra sapa od severa, da se je čulo, kakó je šumela po bližnjem bukovji in tresla jesensko listje z njega. Zanesli so posteljo od hiše ter jo odstavili na travnati ravnici, katero vidite še dandanes za Mrakovo hišo.

»Ugodno vreme je,« izpregovorí nekdo izmed sinov in si otira pot s čela. »Vleče tudi nekoliko izza hribov, in dobro vem, da bode jutri Zala vsa bela, kakor bi jo bil z moko posul.«

»Delo je dokončano,« pravi starec, »sedaj pa k počitku, otroci!«

Odšli so, in niti iskra usmiljenja se jim ni utrnila v temnih dušah, ki so bile polne tiste strastí, katero je vedelo prvo luteranstvo vzbuhati svojim vernikom.

Zapahnejo vrata pri veži. V sobi zleze oče na peč, sinovi pa poležejo po klopéh. Oče še deje:

»Vzbudite se na vse jutro, da ga zopet prinesemo v stanico! To bi bil zlodej, če bi se prikazali grajski hlapci po bregu in bi izteknili satanovega služabnika pred hišo v mrazu! In čudim se, da jih še toliko časa ni!«

»Govoril menda ne bode več,« méni sin Luka in zbira nekaj cunj, da si pripravi vzglavje na klopi.

»Nikar se ne bojte!« odgovorí brat Andrej, »poznam rane! Grajski gospod bode v jutru takó zmeden, da ne bode pametne besede spraviti iz njega.«

»Ali če venderle ozdravi, kaj potem?« vpraša brat Luka.

»Moral bi biti res čudež,« odgovori óni, »in železne kosti bi moral imeti v sebi! Ali če tudi ozdravi — pa ne bode — mi potem vse utajimo, in Katrica naj ga pregovori, da se mu je samó bledlo in da ga mi nikoli nismo odnesli izpod strehe. Torej le mirno zaspi!«

In res je vsa družba zaspala kàj hitro, in prav zdravo so spali vsi, prepričani, da so ravnokar učinili Bogú ljubo dejanje.

V tem je ležal bolnik na hladu pod jasnim nočnim nebom in zaupno gledal proti migljajočim zvezdam in k Onemu, ki kraljuje nad njimi.

Ker ga je rana bolela, ni se mogel niti vzdigniti niti obrniti. Vse je bilo tiho okrog njega, samó tu in tam je zavikala sova v nočnem logu.

Iz početka je čutil kanonik Amandus, da mu hlad dobro dé in da mu krepčá onemoglo teló. Ali skoro ga je pričelo zebsti pod tanko odejico, ki je zadoščala v sobi, tu pa je kàr izginila, da je niti čutil ni. In kadar je zabrila ostra sapa, takrat se mu je kàr streslo vse teló. Ni mu pa otrpnila duša, in na pomoč je klical svojega Bogá, za katerega je trpel.

In glasno je molil :

»Oče nebeški, ozri se name, ki trpim, in pošlji mi Svojega angelja, da vzame trpljenje od mene, če je volja Tvoja! In tudi Ti, božja Porodica, poglej náme in otmì me pogube!«

In uslišal je Bog njega prošnje in mu poslal pomočnico, mlado deklico. In vse moči svojega srca je zastavila usmiljena devica, samó da bi otela krivoverca, kanonika Amanda! Srce tvoje, žena slovenska, bilo je od nekđaj pristen biser, in tudi luteransko krivoverstvo mu ni moglo zatemniti bleska!

Ko je bila ostala v stanici in so bratje zaklenili vrata za sabo, porodila se ji je zdajci misel, da mora oteti bolnika, ker bi sicer umrl v nočnem mrazu. Ali odkod pridi rešitev? Ozrla se je po ozkem prostoru, toda nikjer ni opazila pomočka v tej stiski. Poskuša odpreti vrata, vender trudi se brez uspeha. Ali tam je jedino okno; morda je toliko, da bi se nje vitko teló dalo iz težka potisniti skozi. In v spomin ji pride, kakó je v otroških letih časih skozi to okno lezla na skladanico tam zunaj. Tudi sedaj so bila drva zložena pod njim. Deklica otvori okno in se po nekaterih poskusih prepriča, da se ji tukaj nudi izhod. Zdajci nabere, kar bi dajalo odejo bolniku; vzame obleko in pograbi tudi svoje ubožno ležišče na tleh. Kar ji pride pod roko, vse pomeče skozi okno, dokler že ne ostane ničesar v stanici.

»Bogú bodi hvala, da je okno široko! Sicer bi umrl!«

Rekši se potisne skozi okno na drva tik stene. Polagoma se spusti na tla, pazeč, da bi skladanica ne zaropotala pod njo. Stopivši na zemljo, odhití okrog hiše. Ker pa so bili bolnika odnesli nekoliko v stran, ne zapazi ga takoj. Prav tedaj je glasno molil, in kakor strela so jo prešinile besede: »In tudi Ti, božja Porodica, poglej náme in otmí me pogube!«

Takó jo je pretresla njega molitev, da so ji solze zalile okó.

»Ubogi, zapuščeni siromak!«

Stekla je tja, kjer je stalo ležišče. In v vsi njegoví zapuščenosti je ugledala kanonika Amanda in tudi videla, kakó se je od mraza tresel pod tanko odejo.

»Oh, moj Bog, in sedaj še skoro mraza ni! Kakó bode šele proti jutru!«

Stopila je k njemu in se sklonila nad njim: »Ali vam je hudo, gospod?«

Spoznal jo je précej in ji odgovoril:

»Ti si, Katarina? Svete mučenice ime imaš, ali kaj so moje muke proti ónim, katere je prebila sveta Katarina! Posvečeno bodi njeno ime! Mraz mi pretresa ude, in prav dobro čutim, da so šteti trenutki mojega življenja. Tebi, Katarina, dasi si krivoverka, naj bodo oproščene pregrehe tvoje hiše. Usmiljeno in mehko ti je srce!«

Ob teh besedah bolnikovih jo premaga bolest, in k njegovemu licu ji omahne glava. In nje lice se pritiska k njegovemu obrazu in to lice je volno in mehko, kakor je mehko in volno žametasto lice dozorele breskve. Čustvo je imel Amandus — in tudi naše stoletje jih pozná, ta milobna čustva! — kakor bi prijetna gorkota kipela iz dekletovega lica v njega trpinčeno teló. Niti mraza ni čutil tedaj, nego samó svilnato mehko ženskega lica. Nje solze so mu kropile obraz, in bilo mu je, kakor da mu padajo iskre po lici.

»Dvigni glavo, deklica!« izpregovorí naposled rahlo. »Ne trdim, da bi bilo greh, ker tistega, čemur pravijo učenjaki animus pecandi, niti ni v tebi, in Bog zná, tudi v meni ne! Dvigni glavo! Vedeti moraš, da ni spodobno, če se njemu, kdor je pomaziljen za Gospodovo službo, takó zeló približa žensko lice! Prepovedana nam je ženska, kakor je bil prepovedan drevesni sad prvima človekoma v raji. Dvigni torej glavo in ne jokaj se záme. Jokaj pa se za svojce, ki tičé v pregrehah!«

Zalila ji je kri deviški obraz, in kakor pláha srna je pobegnila od postelje. In stekla je tja pod okno in privlekla, kolikor je mogla, odej bolniku ter ga zagrnila ž njimi, da bi ne mogla do njega nočna sapa.

»Dobro mi dé tvoje delo,« pohvali jo Amandus, »in mraz je izgubil svoje moči do mene.«

In ko nekaj časa molčita, še dostavi: »Samó na tej strani, kjer stojiš, zazebe me časih, če zabrije sapa od severa. Ali imaš še kàj odej, da me na tem mestu zavaruješ mrzle burje? Bog mi je priča, da še nikdar nisem trpel toliko mraza, kakor ga trpim nocoj!«

»Bog se me usmili!« odgovorí deklè, »ničesar nimam več, in vse sem vam že prinesla, kar sem dobila! Res je, burja piše in ostra je, to vem sama.«

»Ne jokaj se zaradi tega! Dobro voljo imaš, in to voljo ti zaračunja nebeški Oče prav takó, kakor da si me zavarovala vsake sapice.«

Prav v tistem hipu zabučí po bližnjem bukovji, in kanonik Amand nehoté zaječí; zdí se mu, kakor bi ga kdo z ostrim nožem drezal v rame. Vzdihnil je: »Hudo trpim, Katarina, hudo trpim!«

»Nekaj bi vedela« — in obraz obrne od njega, da bi ne opazil deviške sramežljivosti na nje nedolžnem lici — »nekaj bi že vedela, gospod, in to bi vam morda pomagalo. Ali čudili se bodete, če vam nasvetujem kàj takega.«

»Govóri!«

»Na tej strani vam prihaja hlad do telesa, in odeje ni, da bi vas zagrnila. Jaz pa sem dobro oblečena in mraza sem vajena, ko imamo pozimi dostikrat toliko snegá, da seza malone do strehe. Vi itak ležite pri ónem kraji, jaz pa bi se sklonila semkaj k robu!«

»Kaj?« vzklikne Amandus. »Uboga deklica, še vedno si velika, velika grešnica, ker bi sicer vedela, da je kàj takega nedopustno in nemogoče!«

»Oblečena bi vas varovala piha, ki prihaja od mrzlega severa.«

»Katarina, vprašam te, ali je to resná tvoja volja? In ali se ne sramuješ pred Onim, ki naju 'gleda iznad zvezdá, in kri ti ne rdečí obraza, ker moraš vedeti, da je prišla iz tvojega telesa pregrešna gorkota v moje teló? In ali meniš, da ne umrem stokrat rajši, nego bi takó grešil pred Gospodom! Katarina, vedno si še grešnica, in temà božje nemilosti bremení na tebi.«

»Nisem vedela, da bi bilo to greh!« zaihtí deklica, »in sram me je tudi. Ali druge pomoči ni, in v Svetem pismu sem brala, da je kralja Davida, ko je bil zeló zeló star, morala greti deklica tujka. In naš gospod Bog mu tega ni štel v greh.«

»Vidiš« — in tu se vzbudí katoliški nasprotni reformator v kanoniku Amandu — »vidiš, zató vam vedno pripovedujemo, da Svete knjige ni dati vsakomur v roke! Vsakdo je ne umeje! In v tem tičí

vsa hudobnost vaših krivih pismoukov, da mečejo bisere v blato in da vsakomur ponujajo Sveto knjigo, prav kakor bi sipali zlate kamene svinjam v korito! O kralji Davidu ne morem in ne smem govoriti s tabo; ali prepričana bodi, da tukaj nisi poklicana umeti resnice! Obriši si obraz in pojdi k počitku! Dobro si preskrbela záme, sedaj pa me pústi v rokah mojega Bogá, ki je moj stolp in moja rešitev.«

V tem se je vzbudila domača gospodinja na trdem ležišči pod streho. Dozdevalo se ji je, kakor bi čula govorico pred hišo. In če se ni motila, bil je to glas nje hčere Katarine. Kaj pomeni to? Pri papistih je bila pač navada, da so zahajali moški k ženskam v temnih nočéh in se pregrešno razgovarjali ž njimi. Ali kdo bi zahajal k njeni ljubljenci, da bi mu le tá hotela odpreti okence? In šinilo ji je v glavo, da bogatega papista sin že nekaj časa lazi za njo, in kaj, ko bi jo bil venderle premotil? Mlada ženska je slabotna, in lahko jo preslepi ljubezen. To bi bila nesreča! Takoj je vstala in šla poslušat k lini v slamnati strehi.

Gotovo, to je bil glas nje hčere, in nekdo se je razgovarjal ž njo! Strahoma se napravi. In stara mati se tudi vzbudí na postelji ter vpraša:

»Ali že vstajaš, Lenka? Temà je še! Ali se pa meni zdí, da so takó dolge noči. Hov! hov!«

»Zdí se mi, da govori Katrica pred hišo.«

»S kom naj bi govorila?«

»Bendarjev Janez se šteje nekaj nje,« vtakne se v govorico dekla, ki se je tudi vzbudila. »Ta je pod oknom in nihče drug!«

»Mólči, saj te nič ne vprašam!« ujezí se mati, pristopivši k lini, in zakliče:

»Katarina, s kom pa govoriš ponoči?«

»Kàj ne, da z Bendarjevim Janezom?« vpraša dekla, ki je tudi prišla k lini.

»Na mraz so ga prinesli, mati,« odgovorí hči zamolklo, »in sedaj umrè, če ga pustimo na mrazu!«

»Kdo je na mrazu?«

»Naš bolni gospod!«

»Bolnika so postavili iz hiše?« začudi se mati. »In kdo?«

»Oče in fantje!«

»Oj, vi svetniki!« razljuti se mati gospodinja, »bolnega človeka so postavili v hlad! Kakšna pravica je to, in ali so to ljudje?«

»Oj, ta žival, ta žival!« vzdihne babica, »koliko mora trpeti na tem mrazu! In vse ima raztrgane rame!«

»Pa da je že starec takó nečloveški in taka zverina! Človek mora vender imeti nekaj srca, in še žival se mi smili, če je bolna, nikar še človek!«

Tudi dekla in babica vstaneta in se oblečeta.

»Papist je!« pravi dekla.

»In najsi je Antikrist, na mrazu ne bode umrl!« deje gospodinja odločno. »Če smo ga vzeli pod streho, ne pustim, da bi ga umorili moji otroci!«

Vse tri zlezejo po temnih stopnicah nizdolu v vežo.

»V peči je še žerjavica,« povzame mati, »vpihaj ogenj, Reza, in prižgi tresko! Takoj mi ga morajo prinesiti v hišo nazaj!«

»Oj, ta živalca, ta živalca!« vzdihuje babica.

»Malokdaj obveljá moja beseda, danes pa bode obveljala!« dé mati gospodinja in vzame dekli gorečo tresko iz rok. Stopile so v sobo, in speča družba okrog peči je planila kvišku.

»Ali se vam blede, ženske!« oglasi se starec na peči, »da nam ne daste spati? Saj smo komaj legli, pa nas že budite!«

Molčé vtakne mati tresko v steno. Potem stopi k mizi in odgovorí takisto osorno:

»Torej takó! Lepe reči se godé v tej hiši — bolnike nosite na mraz, da bi prej poginili! In vsak dan molite, da bi vam Bog odpustil grehe prav takó, kakor jih odpuščate vi svojim nasprotnikom! Sram vas bodi!«

»O, hov, hov!« potoži babica, »koliko trpi v mrazu! Dobri, božje ljudje, jaz pač vem, kaj je mraz! Vi, ki ležite na peči in okrog peči, pa tega ne veste. Koliko trpi! Koliko trpi!«

In mlada dekla tudi izpregovori: »To je pa res moško delo, bolnega človeka spraviti iz hiše, sosebno takrat, ko pridejo štirje zdravi na jednega, in še ta je bolan!«

»Molčite, ženske!« raztogotí se starec na peči, »in govorite, kadar vas vprašam! S tem je besede konec, in spat pojdite!«

»Ni je konec ne,« odgovorí gospodinja in udari z roko ob mizo, da se kàr vse potrese, »in povem vam vsem, tebi na peči in vam pri peči, da kàj takega ne trpim v svoji hiši! Ne bodeš mi moril bolnikov, to ti povem, Nace! Nerada te vprašam, ali danes te venderle moram: čegava je bila ta hiša? Sem se li jaz primožila k tebi, ali si se ti priženil k meni? Ti si se priženil, in hiša je moja, in če ste kàj takega sklenili, morali bi prej vprašati mene, da veste!«

Oče Ignacij svoje žene že dolgo ni bil takó razljutil, kakor je bila razljučena pri tej priliki.

»Pa zanesi papista na ognjišče«, odgovori ji natihoma jezen, »če meniš, da je tvoja prava! Potem babnice vsaj lahko v najlepši obleki pridete v Loko, in tam pred mestnim zidom — saj veste, kje je tisti prostor — bode gledale, kakó bode koló trlo Mrakove možé iz Zale!«

»Ni takó hudo, ne,« odvrne babica; »čula sem, da jih sedaj zaradi svetega evangelija ne ubijajo več in da jih tudi predolgo ne zapirajo!«

»Pa pojdite še vé med papiste!« zarenčí starec.

»Bog je jeden in ta je nad nami,« izpregovori Lenka, gospodinja, »in vsi imamo jednega in tistega Bogá. In razločka ne bode posebnega, če se mu sedaj priklanjam z jednim samim kolonom ali pa z obema! Taka je.«

»Meni,« pravi nató dekla, »meni pa je malone bolje všeč maša v cerkvi na Trati, nego te naše propovedi vrhu Zale!« —

»Otroci,« zaječí oče Nace na peči, »vaša mati je ostavila nauk svetega evangelija, in malone sem že dlje časa slutil kàj takega. In skoro bode med papisti in izdá mene in vas in grajske hlapce bode vodila za nami, ko se bodemo skrivali po šumah!«

»Pameten bodi in ne govôri brezumno vpričo svojih otrók, ker veš, da tvoja beseda vse skupaj nič ni!«

To rekši, obrne se mati Lenka k sinovom pri peči: »In sedaj, otroci, bodite kršćeni ljudje in prinesite posteljo iz mraza v hišo in na gorko. Luka in Andrej, vstanita in storita, kar ukažem! Morda pa greš sam, Nace, ker vem, da se že kesáš, ko nam zapoveduje Sveto pismo sámó, da storimo dobro svojim sovražnikom!«

Oče Nace je še vedno kuhal svojo jezo, in zlasti óno o njega priženitvi k hiši mu je rojilo po glavi.

»S prstom ne ganem,« odgovori, »in kjer sem, tam ostanem!«

»Midva tudi ne ganeva s prstom,« odrežeta se sinova Luka in Andrej; »saj vas je babnic že toliko, da lahko samé premaknete papista!«

»Janez,« obrne se mati k najmlajšemu, »pa nam pomagaj ti!«

In Janez stopi od pečí k materi, postavi se prédno in pravi:

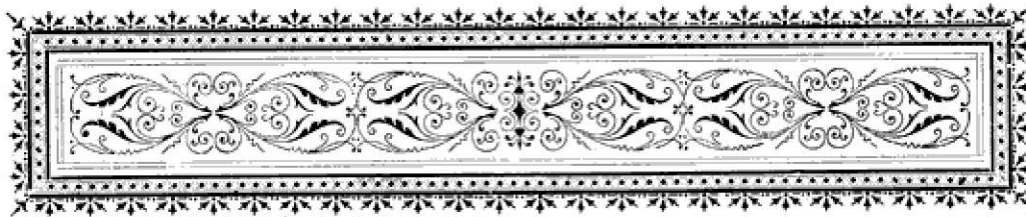
»Jaz tudi s prstom ne ganem, mati!«

»To odgovarjaš svoji materi?« razjezí se čvrsta žena, in predno se Janez zavé, tleskne mu nje krepka roka po lici in ga premakne iz ravnotežja, da pade po deskah, kakor je dolg in širok.

»Slušal bodem, mati!« In ječaje vstane ter je krotak kakor ovca. Takó je v tisti noči premagala ženska odločnost, in Janez, kateremu je bil v duši dozorel ves hudobni naklep, moral je pomagati ženskam, ko so bolnega kanonika iz nočnega mraza prenesle v gorko izbo! —

(Dalje prihodnjič.)

V Zali.

Spisal dr. Ivan Tavčar.

(Dalje.)

Drugo jutro je solnce zlato vzhajalo, ko so se Mrakovi odpravljali, da bi v gozdu sekali les in si pripravili kurjave za bližnjo zimo. Prav zgodaj je odšel oče s sinovi, in seveda ni imel nihče volje, da bi se z ženskami razgovarjal o nočnih dogodkih. Molčé so odšli, s sekiro ob rameni, in niti zajuterka se niso doteknili, katerega je bila gospodinja prav takó molčé prinesla na mizo.

»Dolgo itak ne bomo sekali,« dejal je starec osorno, »in če pridejo loški biriči, poveste jim že ženske, kje smo, da nas tem preje polové!«

Pozneje so odšle v gozd tudi ženske, in le Katarina je ostala z bolnikom sama na domu. Zavlada je tihota okrog hiše, in kjer so ponoči razsajale strasti, tam je vladal sedaj mir. V izbi je spal kanonik, deklè pa je sedelo pri oknu, in naudajala jo je zadovoljnost čiste vestí in sosebnó prijetna zavest, da je storila dobro in Bogú ljubo dejanje. Časih se je ozrla po bledem obrazu bolnega kanonika, in iz nje očesa so zasijali žarki sramežljive prve ljubezni, ki je bila nad vse čista, ali vendar takó brezupna! Obraz bolnikov se ji je zdel danes še bledejši, prav kakor bi ne bilo kaplje krvi v njem. In v spanji se mu je sedaj in sedaj pretreslo teló, ker ga je izvestno bodlo po rameni. Ko se naposled vzbudi, pokliče s trudnim glasom dekleta k sebi in izpregovori:

»Pojdi, Katarina, stopi pred hišo in ozri se v dolino proti Lučinam!«

»In kaj naj storim potem?«

»Tvoje okó ugleda tolpo hlapcev! Težke muškete nosijo in na lancih vodijo s sabo lovske pse. Semkaj gredó! Stopi pred hišo in videla bodeš, da je takó!«

Katarina stopi pred hišo. In ko pogleda v dolino proti Lučinam, vleče se čez lučinske senožeti četa grajskih hlapcev. In res nosijo s seboj težke muškete, in tolpa lovskih psov jih spremlja. Bili so še globoko v dolini in imeli še mnogo hodá, sosebno ker jih je zadržavala pesjad, ki je hotela vsak hip udariti za sledom. Zašibé se deklici kolena, in takó se prestraši, da ji mrzel znoj oblije čelo.

»Že umira!« vzdihnila je, »in njega duša se že seli na óni svet, ker bi sicer ne vedel, da prihajajo hlapci. Moj Bog, že umira!«

Strahoma stopi zopet v hišo. Mirno leži kanonik na postelji, a njega obraz že kaže tiste čudne poteze, ki se prikazujejo kot označevalke smrti nekaj časa pred usodnim zadnjim trenutkom.

»Ali si jih ugledala?« vpraša jo.

»Po stezi proti Lučinam gredó, vender takó hitro jih še ne bode!«

»In pse imajo s sabo, moje belopisane lovske pse?«

»Tudi te imajo s sabo!«

»Oj, še jedenkrat mi daj, ljubi Bog, da jih začujem goneče po zelenem logu in da tudi zaslišim zategle glasove iz zavitega lovskega rogú!«

Nató še izpregovori: »Sédi k meni, Katarina! Danes mi je takó dobro, in bolečine so mi odlegle! Vsemu svetu odpuščam in tudi tebi odpuščam, dasi nečeš spokoriti zakrknelega srca. Sédi k postelji in podaj mi roko, da mi tudi ti odpuščaš, če te je morda užalila trda moja beseda!«

Prinesla je stol in sedla tik postelje. Izpod odeje dvigne kanonik roko: drobna je kakor suha vejica na jesenskem drevesi. Deklè bi se najrajši razjokalo, ko je ugledalo to roko.

»Podaj mi roko!« povzame bolnik iz nova, »da mi odpuščaš, kakor odpuščam jaz tebi! Ne jokaj se! Danes mi je odleglo, in takó lahko se mi čuti teló, da bi kàr odplul ž njim pod visoko nebó pred prestol svojega in tvojega Bogá. In moje srce je danes prizanesljivo, in nikomur ne želim zlà, ni očetu ni bratom tvojim, ki so me hoteli umoriti. Nečem jih izdati in sodbo prepuščam našemu Jezusu, ki je umrl takó za pravovernike kakor za krivoverce. Saj smo z evangelijčani tudi mi ravnali trdo, dostikrat pretrdo, zakaj trdosti in krutosti ni učil naš Odrešenik. Torej odpuščam tvojcem in le želim, da bi jih dohitela božja milost na poti življenja!«

Rahlo je položil svojo roko na njeno, in ko se deklè ihté skloni k njemu, začuti Amand, kakó mu padajo nje gorke solze po prstih.

»Ali v vaši hiši,« nadaljeval je, »vender ne morem ostati. Izprašal sem vest, in ta mi pravi, da moram oditi, če naj ostanem zvest oltarju, kateremu sem se posvetil.«

»Saj vam ne bodo več stregli po življenji! In sedaj ne prebijete dolge te poti, ker ste takó bolni, takó slabotni! Pri nas se vam nič ne zgodi, in grajske hlapce si lahko obdržite za stražo!«

»Ni mi za življenje,« odgovorí ji on zamolklo, »ker vem, da me varuje božja roka.«

»In zakaj nečete ostati?« vpraša Katarina in se nehoté zardí, da je kakor roža cvetoča.

»Morda sem že grešil, in ker ni izpovednika, zakaj bi se ne izpovedal tebi? Greší se v dejanjih, toda še mnogo več se greší v mislih. In takó sem grešil tudi jaz, najsi sem brez močí ležal na tem ležišči. Mesó je bilo slabo, ali duh je bil še slabši.«

Umolknil je, in tudi deklè se ni upalo izpregovoriti.

»Prav ni bilo,« pričel je zopet, »ali grešila si nezavedno, ko si v prešli noči pritiskala svoje lice k mojemu obrazu. In čutilo se mi je tvoje lice kakor voljan in mehak žamet, in pregrešen ogenj mi je prepregel dušo, in premagala me je moč satanova, ki nam, božjim služabnikom, neprestano nastavlja mreže svoje. Ko ste me iz mraza prenesli v izbo, tedaj sem hitro zaspal in imel sem čudne sanje. Prišel je póme angelj božji in me vzel v visočino, iz katere sem gledal globoko pódse na veličastno cerkev Svetega Petra in na starodavno mesto, katero je okolo nje. Na migljaj angeljev se otvori kupola božjega hrama, in jaz ugledam na rdečem prestolu rimskega papeža, in kardinali v rdečih oblekah ga obkrožajo. In sveče goré pri oltarjih, in služijo se svete maše. V višini sem bil, ali vender sem lahko opazil vsako črtico na obrazih. Resnega obraza je bil sveti oče, in resne obraze so kazali tudi njega kardinali. Pred rimskim papežem sem videl klečočega mladega človeka, in proseče je dvigal roke proti prestolu, kjer je sedèl cerkve poglavar in kazal s svojim vedenjem, da mu ni všeč prošnja mladeničeva. 'Česa prosi?' vprašam svojega spremljevalca. Odgovoril mi je: 'Načelnika svete cerkve, ki je prav sedaj v tolikih stiskah, prosi, da bi mu dovolil vzeti žensko v zakon.' In vprašal sem: 'Zakaj se mu to ne dovoli?' Tedaj mi je že težko prihajalo srce, in ko sem vprašal angelja, zakaj se prosilcu prošnja ne usliši, nisem si upal pogledati njega zornega nebeškega obličja. — 'Kakó naj se mu dovoli, ko je prošnjik pomaziljen z oljem Gospodovim in je že

sklenil zakon s sveto cerkvijo! — Utripalo mi je srce, da sem menil zdajci umreti, ko sem začul ta odgovor angeljev. ‚Kdo je?‘ vprašam še; ‚dolgi, rumeni lasje mu prikrivajo obraz, da ga ne morem spoznati, tega brezvestnega mašnika, dasi mi je znana njega podoba in dasi sem ga moral že kje videti!‘ — ‚Videl si ga že,‘ odgovori angelj, ‚ali spustiva se niže, da spoznaš tistega, ki v teh bridkih dôbah hoče pohujšanje dajati v cerkvi sami.‘ — Plula sva nizdolu in obstala tikoma nad cerkvijo Svetega Petra. Na rdečem prestolu je še vedno sedel sveti oče, in obkrožali so ga njega rdeči kardinali. Pobožna množica je polnila sveti prostor, in sveče so gorele pri oltarjih, in svete maše so se opravljale. Pred rimskim papežem pa je klečal mladi mašnik in prosil, da bi se mu dovolilo vzeti žensko v zakon. In ko je dvignil obraz proti poglavarju svete cerkve, spoznal sem ta obraz! Ugledal sem kanonika Amanda, kakó je prosil rimskega papeža, da bi mu privolil skleniti zvezo, ki je prepovedana služabnikom Gospodovim! Obšla me je tolika groza, da sem se zdajci vzbudil. Vidiš, to so bile moje sanje!«

V nji pa je vzkipelo luteranstvo, in odločno mu je odgovorila: »Te sanje niso bile od Bogá, temveč od peklenskega zmaja! Nikjer v Pismu ne stoji, da bi si ne smel služabnik božji poiskati družice, kakor jo je Bog dal tudi Adamu v raji. Vsaj takó so govorili óni, ki so učeni in poznajo Sveto pismo od prve do zadnje besede!«

»Krivoverstvo govori iz tebe,« deje kanonik, »toda govorila bi drugače, da zajemaš iz čistega in neskajjenega vira prave vere. O moj Bog, krivoverstvo še globoko tiči v tebi, zató govoriš takó!«

»Pripovedovali so mi tudi« — dekllica se ni hotela udati brez upora — »dostikrat so mi pripovedovali, da so se mašniki v prvih časih krščanstva tudi ženili. In sodil bi človek, da je bilo tedaj ustno poročilo svete vere živejše negoli sedaj, ko malone že vsak človek uči svojo vero. Ali takrat so se mašniki ženili, in tudi rimski papež jim tega ni branil.«

»Ti nosiš satana na jeziku, deklina!« razljuti se kanonik, »in drugega ti nečem odgovarjati nego: mulier taceat in ecclesia! To pa se pravi po naše: ženska mólči v cerkvi! Ali s tabo se ne prepiram več — pot mi je določena! Na stezi sem, ki drži do pregrehe. In prosil sem Bogá, naj mi pokaže vidno znamenje in naj mi na vse jutro pošlje moje hlapce, da me odnesó iz tega kraja. Zgodilo se je takó, in sam Bog je preprečil, da ne pride v nevarnost duša moja. Bila bi mi pač najbridkejša usoda, da bi se zaradi krivoverne ženske pogubilo večno moje vzveličanje!«

Zadnje besede je govoril sam sebi, malone šepetaje. Vender jih je začula Katarina, in vsa kri ji je zavrela k srcu, katero ji je takrat trepetalo v velikih mukah.

»Stopi zopet na plan pred hišo in poglej, ali že dohajajo! Dodevalo se mi je, da sem jedenkrat ali dvakrat že čul pasje lajanje!«

Stopila je pred hišo. Solnce je sijalo na visokem nebu, in iz bližnjega loga so se radostno oglašale ptice pevke. V nje duši pa je bila temà, in srce ji je omahovalo pod težo tega trenutka. Oni so dohajali po zeleni tratini vkreber. Živahno so se razgovarjali ter smejoč in s surovimi kletvami gonili pse s seboj. Bili so to belopisani lovski psi kanonika Amanda.

Katarina ni čakala njih prihoda. Splašila se je surovih hlapcev in je zatò pobegnila k bolniku. Tik vrat obstane, rekoč:

»Že dohajajo in tudi pse imajo s sabo.«

»Je li kaj rose po travi?« vpraša Amand z živim zanimanjem.

»V kapljah visí po zelenji, da se vse lesketá od solnca.«

»Sveta nebesa, ali bi bila to gonja danes! Pa kaj hočem, ko sem vender sam v gonji, in se bleda smrt kakor razljučen pes podí za menoj!«

Tedaj vstopi stari Konrad, kanonikov sluga.

»Na vse svetnike, Conrade!« zaječi bolnik, »kje vender tičiš toliko dnij? Kdaj sem te že pričakoval, pa te ni bilo, kakor da si do cela pozabil svojega gospodarja, sluga nezvesti!«

»Prej nisem utegnil priti,« odgovori Konrad ponižno. »Loški ranar, ki vam je prvi obezal rano, govoril je čudno, da smo se vsi prestrašili in da se je prestrašil tudi gospod oskrbnik. Poslal me je v Ljubljano po boljšega zdravnika, ki se ne napije vina vsak dan, kakor se ga nalija loški ranocelnik. In danes sem vam privedel ranarja, ki sluje po vsi Ljubljani in je že lečil gospoda deželnega glavarja in gospoda vicedoma!«

»Če mi Bog ne pomaga, tedaj me ne ozdravi tudi tvoj ljubljanski ranar, Conrade!«

Zdajci stopi v hišo nekdo izmed došlih hlapcev. Bil je mlad človek lepega obraza. Prišel je bržkone po ukaze gospoda kanonika. Pri vratih v sosedni izbi opazi lepo domačo hčer, in takoj se mu razvname mlado srce. Ker pa je bilo v bolnikovi sobi precèj temačno, ni opazil niti bolnika niti sluge pred ležiščem. Videl je samó dekleta in kakor strela je bil pri nji, rekoč:

»Duša zlata, na tvojem obrazu vse cvetè, in takó si govorim, da bode nekaj tega cvetja tudi záme!«

Dal si je opraviti z roko okrog nje lica, dasi je takoj vsa zbegana vzkliknila: »Pústi me! Pústi me!« Pa bi je ne bil pustil, da ji ni pomagal kanonik Ámandus. Ko je zapazil grešno in drzno početje svojega hlapca, pretresel ga je srd, da takoj niti ni mogel izpregovoriti. Kakor živo oglje se mu je zažarilo okó, potem pa je zakričal: »Roko z obraza, umazani hlapec!«

V tistem hipu je odskočil prestrašeni birič in si neutegoma poiskal izhoda iz hiše.

»Ko bodemo v Loki, Conrade, spomni me te zverjadi! Dvanajstur naj stoji na sramotnem odru, ta zverina! Ta zverina!«

Ko se umirí, zapové slugi, naj pokliče ranocelnika. Skoro nató vstopi droben, precěj telesnat možiček in se globoko pokloni pred bolnikovo posteljo. Niti ni čakal, da bi ga kdo nagovoril, kár sam je pričel govoriti in govoril je neprestano, takó da nikdo v sobi skoro ni mogel črhiniti besedice.

»Kakó je kàj, reverendissime?« pričel je. »No, to rečem, takega pota nečejo več prevzeti moje kostí, in naj se na lovu ponesreči netjak samega rimskega papeža!«

Ne da bi čakal odgovora, nadaljeval je takoj: »Torej, poglejmo nekoliko, kje tičí tista rana? In po teh potih, amice, ste lazili in se plazili za divjo živalijo in po življenji ste ji stregli? Pa vas je vsekala — ali bi storil človek drugače, če mu hočejo vzeti življenje? Vse na svetu se brani, pa bi se medved ne!«

»Ali ste donesli moja orodja?« obrne se h Konradu. »Morda bode treba kàj žgati, kar bi se bilo moralo storiti že iz pričetka! Jaz, Paulus Secundus, sem vedno za to, reverendissime, da se vsaka rana najprej nekoliko izžgi, da ne požene tisto nevarno divje mesó in da ne pritisne prisad, prijatelj, prisad. Kakó nas je učil v Padovi preslavni Hieronymus Mercurialis? ‚Prisad, to je smrt, prisad je gotova smrt‘, takó nam je govoril, in jaz Paulus Secundus, potrdim mu te besede do pičice!«

Ko mu prinesó orodja, stopi bliže in odvezuje rano. Pri tem nabere deželni fizik Paulus Secundus okrogli svoj obraz v resne gube in se vède, kakor bi iz svojega rokava zdajci lahko iztresel ali smrt ali življenje.

»Kdo pa je najprej obezal to rano?«

Tukaj se je kanoniku prvič ponudila prilika, da je izpregovoril besedo.

»Najprej« — in tu se je nesrečni kanonik plašno ozrl po tistem zdravniškem »orodji«, katero je bil Paulus Secundus razložil tik postelje

na stolu, »najprej mi je pomagala stara ženica, bivajoča v tej hiši. Spozná se nekoliko na rane in dobro me je obezala.«

»Dobro vas je obezala, haha! Povem vam, reverende, če obežete ranjenega vola takó, pa vam pogine kakor muha pozimi! Dobro vas je obezala! Takó govorite vsi, ki se vam niti ne sanja, kakó se v Padovi, ki je vender mati vseh zdravniških šol, obezujejo rane! Pa je že kaka stara čarovnica, ki bi najbolje dognala svoje življenje, če bi jo vrgli na grmado, nató pa zapalili ogenj pod njo! Sedaj pa kličete mene, da bi pomagal, ko je vender hudobna starka že vse pokvarila. Ali takšen je svet, povsod v mestu kakor na kmetih! Zakaj me niste précej poklicali?«

»Samó prvi trenutek mi je pomagala dobra ta ženska,« odgovori kanonik, »in Bog ji povrni nje trud. Takoj drugi dan je prišel grajski ranocelnik iz mesta in mi obezal rano, kakor vidite.«

»Saj sem si mislil,« zakričí Paulus Secundus, »da je to delo mazačevo, ki ne umeje drugega, nego rožičke staviti, in še to slabo! Prav se vam godí, pa cepajte kakor muhe jeseni, če že nečete, da bi vas zdravili možjé, ki so bili po svetu in so se kàj naučili!«

Rekši je drobni mož takó brezčutno odvijal ovoje z rane, da je kanonik Amand časih nehoté zajechal.

»Kdo bi bil takó občuten, diavolo!« zatogóti se Paulus Secundus. »Rezali so mi že mesó z živega telesa, pa sem dejal: ‚Počasi režite, da bodem vsaj vedel, kakšna je ta bolečina‘. Vi, reverende, menite, da je bolečina podobna bolečini, kakor je slama podobna slami. Toda temu ni takó, in kdor hoče spoznati prirodo, priučí se tudi tukaj lahko mnogočemu! Santa Maria, santa Maria! Ta rana mi pa ni všeč; in sam vrag vas je vlekel sèm gôri, da ste prišli medvedu pod šapo! Domá bi bili ostali, domá na gradu v Loki, in tisto dobro vino bi bili pili, katero ima vaš gospod strijc v grajskih kletih! O diavolo!«

»Obežite mi iz nova rame!« odgovori kanonik trdo, »in nikar ne menite, da bodete žgali po meni. Če mi je že umreti, umrem naj v miru. Rano mi hitro obežite, mudí se mi, in čim prej sem na poti, tem bolje bode!«

»Na kakšnem poti?« vpraša zdravnik.

»Conrade,« obrne se bolnik proti slugi, »ali ste prinesli nosilnico s sabo?« In ko mu le-tá potrdí, da so jo prinesli, dostavi: »Pripravite jo, zakaj précej, ko gospod fizik opravi svoje delo, odrinemo. In po zeleni Zali nizdolu me ponesite in pse spustite po sledovih, in ti, Conrade, zatrobiš mi na rog, da bode lovsko-veselo odmevalo med hojami! Takó bodi!«

»Takó bodi! Lahko je to rečeno!« vtakne se v razgovor Paulus Secundus, »ali vprašam: čegava je odgovornost? S to rano,« izpregovoril je latinski, »s táko rano, reverende amice, ne bodeš lazil po hribovji kakor mezeg, ki prenaša tovore čez Apenine! In premilostivi knez in škof, ki mi bogato poplača denašnjo pot, o tem sem prepričan, kaj poreče le-tá? Kaj drugega nego to, da je bil deželnih stanov fizik, Paulus Secundus, nevednik in neumnik, ki je znal o medicini — Bog blagoslovi to vednost — prav toliko kakor Bileamov osel o Svetem pismu, v katerem se pripoveduje o njem! Ha, amice, mi vemo, kakó se modro živi, in zató govorimo takó, da bodete pod to streho ostali še nekaj tednov in morda še dlje. To pa je tudi zadnja moja beseda! Basta!«

»Moja zadnja beseda pa je,« odgovorí kanonik, »da odrinem še danes. In če mi dodelé milost vsi svetniki, počival bom še danes na mehki postelji, kakeršnih je obilo na loškem gradu. Svojemu Bogú sem to obljubil, in ljubša mi je smrt, nego da bi prelomil to resno obljubo!«

Zdravnik je v tem izpral in očistil rano ter jo pričel iz nova obezavati.

»Pa pojdite torej!« dejal je, »ma jaz si umijem roke, jaz sem nedolžen, in, Conrade, vi ste mi priča, kakó sem modro učil kanonika, naj s takšno rano — ta rana, ta rana, Conrade, mi ni všeč! — ne hodi na dolgo pot. Priča mi bodete, če se na dolgi poti kàj pripetí, ali moja krivda ne bode! Takó, sedaj je zopet dobro za nekaj časa! Če bi hoteli mirno tu ležati in bi vas jaz nekaj dnij zaporedoma prevezaval, pa bi se skoro pokazali dobri uspehi moje učenosti. Prasad, Conrade, prisad, vi smrtni ljudje še ne veste, kaj je prisad!«

»Pripravite nosilnico!« ukaže kanonik.

»Torej je res, da odrinete?« vpraša Paulus Secundus.

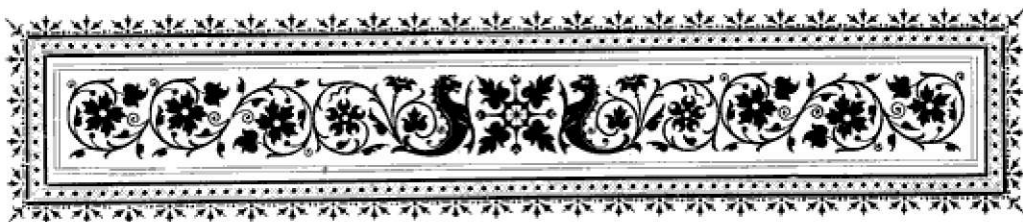
»Kàr najhitreje mogoče!«

»Vsi so jednaki,« obrne se deželni fizik k slugi, »veliki gospodje kakor berači. Če jih kàj bolí, vzdihujejo kakor šibke ženske, žgati si ne dadó in trmoglavi so kakor vol na paši! Na pot tedaj, dobro, dobro! Jaz pa ti pravim, Conrade: ruit in perniciem! Spravi moje reči in skrbi, da se mi kàj skuha! Vrag naj vam s praznim želodcem lazi po tem gorovji!«

Nejevoljno odide iz sobice.

(Dalje prihodujíc.)

V Zali.

Spisal dr. Ivan Tavčar.

(Dalje.)

Ko se je pripravilo nekaj jedila, da so se nasitili lačni hlapci, in ko je bil utolažil svoj glad tudi fizik Paulus Secundus, ukazal je kanonik iz nova, da se mu pripravi nosilnica. Obložili so jo z mehkim mahom in storili vse, da bi imel bolnik mehko ležišče. Nепrestano je ugovarjal zdravnik, toda brezuspešno.

Po jedi prinesó hlapci svojega gospodarja iz sobe in ga rahlo posadé na nosilnico. Bilo je najkrasnejše jutro. Na nebu ga ni bilo obláčka, in na severu so se Triglav in drugi snežniki ostro črtali zadi v temnozeleni krajini. Rosa se je lesketala po listji in travi, in globoko po dolinah je ležala gosta megla, da se je videlo, kakor bi jih polnila jezera samega belega mleka. Bilo je krasno jutro, in lovec si ne more želeti krasnejšega in prijetnejšega v teh krajih. Če le izpustiš pse v zeleno grmovje, zdajci se ti oglasé, in kakor bi trenil, že je divjad na nogah in gonja v najlepšem tiru, da se ti lovsko-veselo širi srce!

Takó se je tudi kanoniku Amandu širilo srce, ko je tisto jutro ležal na nosilnici pred Mrakovo hišo. Odpravljal se je na dolgo pot, ali skrbí mu ni provzročala. Globoko je zasopel in srkal čisti zrak, katerega je bil takó nerad pogrešal v tesni in zatohli sobi.

»Za Boga!« vzklikne radostno, »kakó lahko se tu diha, in prav takó mi je, kakor bi bil prišel iz temnega groba! Bodete videli, gospod fizik, da me ozdravi prav ta pot in ta zrak, ki dosedaj ni mogel do mene!«

»Kaj zrak, kaj zrak!« ujezí se Paulus Secundus, »takšen zrak ni nič prida, sosebno ne, če pride do rane! Jaz, reverendissime, odklanjam vsako odgovornost, in ti, Conrade, si mi svedok, da jo odklanjam.«

»Za svoje početje hočem biti sam odgovoren bodisi proti ljudem, bodisi proti Bogu. Vi, care amice, odvezani ste vsake odgovornosti, in v tem oziru naj vas ne moré skrbí!«

»Meni je prav,« odgovorí deželni fizik; »prav pa ni, da moram, toliko da sem iz teška prisopihal tu gôri, zopet nizdolu, ne da bi se bil počil in oddehnil.«

»Hodili bodemo počasi,« dé nató kanonik Amandus, »poglejte vender okolo sebe in ozrite se v krasno jutro! In lovske pse imamo in lovske rogove, pa naj bi lazili po gozdih in svoje pse na lancih vlačili za sabo! Nikdar ne, amice; danes bode zvonilo po vsi Zali in nekaj strelav bode odmevalo med hribovjem in plaha zverjad bode puščala krvav sled po mokri travi za sabo! Takó bodi! In morda, tu se zanašam nekoliko na tvojo pomoč, mi Conrade, morda izproži kanonik sam jedenkrat ali dvakrat svoje smrtonosno orožje, če mu pride žival na strel! Takó bodi!«

Deželni fizik pozove slugo k sebi. »Ali ničesar ne čutiš, Conrade?« ogovorí ga važno. »Ali ti nisem pripovedoval précej od prvega trenutka, da bode takó in nič drugače? He! Ali ti nisem govoril o prisadu? Videl bodeš, da poseže vrag vmes, predno smo v Loki! Govorí li pameten človek takó — in ali se véde takó, če nosi smrtno rano na telesi? Veruj mi, stara duša, prisad je v njem, kri vrè po njem, in drob se kuha v njem! In v takih časih se odpravlja na lov! Kri vrè po njem, in drob se kuha v njem! To je moja zadnja beseda, Conrade, in odslej ne izpregovorim ničesar več! Vi, ki ste porojeni tepci, pa počenjajte, kar se vam ljubi. Ali toliko rečem: da sem jaz v službi kanonika Amandusa, uprl bi se mu siloma, da bi ne smel odtod, nego moral ostati v postelji še mnogo dnij. Vi pa ste tepci, zató storite, kar vam drago!«

Te besede je govoril Paulus Secundus tiho, takó da jih ni umel kanonik Amandus.

»Morda pa le ni prevelike nevarnosti,« ugovarja sluga, »ker je danes takó rdečega in zdravega lica kakor nekda, ko ga še ni raztrgal medved! Skoro verujem, da dobri gospod res ozdravi!«

Zaničevanje, ki je ob tem ugovoru napolnilo dušo deželnemu fiziku, ne dá se popisati.

»Tepec!« zakričal je, »kaj že nisem povedal, da vrè kri po njem! Basta!«

»Conrade!« izpregovorí kanonik Amandus, ki je posnel iz zadnjih besed deželnega fizika, da hoče le-tá pregovoriti njegovega hlapca, »nikar si ne daj zmešati glave, nego obrni okrog sebe poglede in

povej mi, je li to takšno jutro, da bi mogel umreti pošten in Bogú ljub lovec? Ne in ne!»

Po kratkem premolku dostavi: »Privedite mi tolpo pisanih lovskih psov, da vidim, ali uboge živali še poznajo ubogelega svojega gospodarja!»

Storili so, kakor je ukazal. Obsuli so mu tožno ležišče zelenega lova tuleči pomagači in se gnetli okolo njega. Hipoma ga je spoznala pisana tolpa in skakaje in lajaje napravljala nemir ter také izražala veselje, da zopet vidi svojega gospoda. Klical jih je po imenih, hvalil njih ognjevitost in jim obetal, da jih denašnji dan čaka še obilo posla. Bil je lep, ali tožen prizor, ko je bolni lovec z uničenim svojim telesom, a z bistrim in neugonobljenim duhom ležal sredi svojih nestrpnih psov, ki so mu lizali drobno roko ali se vzpenjali po ležišču ali pa grebli po zemlji, prav kakor bi očitali svojemu gospodarju, da leno leži ob takem jutru, nikar da bi jih pognal v temno lozo, da bi mu gonili lovsko žival.

»Dà,« izpregovoril je kanonik Amandus, »dà, žalostno je, ko ne morem vstati in vas kakor nekdam odvésti v temni gaj! Pomagati mi ni. Raztrgano in onemoglo je moje teló, a duh mi je čil in kakor orel razpenja svoje peruti nad visoko Zalo! O moj Bog, duh v meni govori, da so prešli zame tisti zlati, dušo poživljajoči časi, ko smo zdravi in radostni lovili po božjih gozdih!»

Tedaj je kanonika Amanda preobladala brezupna toga, in sicer bolj nego kdaj prej. Umolknil je in se zagledal tja v zeleno hribovje, kjer si je iskalo zavetišča in skrivališča obilo plahe divjačine. Njemu pa vse to ni hasnilo; z duhom se je vzpenjal nad gorovje, a s telesom je bil prikovan na ležišče, da se ni mogel geniti!

»Conrade,« šepne Paulus Secundus staremu slugi, »že ga napada slabost, kar ni čudo, ko vrè kri po njem!»

Ali bolnik se skoro ojači in zapové z ostrim glasom: »Odvedite mi pse! Preživi so, in njih hrup mi muči glavo!»

Neradi so ga ostavili zvesti lovski pomagači, in le siloma so jih odtrgali hlapci od njegovega ležišča. Vzdihnul je in dejal sam v sebi: »Dà, dà, veselega lova vesele dóbe so minile!« Potem pa je ukazal:

»Conrade! Pokličí dekleta!»

Poklicali so Katarino, in ko je pristopila, dejal ji je rahlo:

»Podaj mi roko, Katarina, sedaj mi je odriniti. V nadlego sem bil itak predolgo, také tebi kakor tvojcem. V imeni Bogá se poslavljam od tebe, in če vas bodo kdaj trli ali vam delali krivico, spomni

se, da ti živi na loškem gradu prijatelj, ki neče nikdar pozabiti, da je nekđaj užival dobrote pod streho te hiše!»

»Siromak,« deje Paulus Secundus iz nova proti Konradu, »o loškem gradu govori in druge vabi tja, ko ga bržkone sam nikdar več ne ugleda! Conrade, videli bodete, kaj je prisad!»

Kanonik Amandus prime roko dekletu in dvigne plaho in boječe okó proti nji, ki tudi ne more izpregovoriti. Nепrestano se je borila s solzami, ki so ji zalivale okó.

»V Bogu odhajam od tebe, Katarina,« dejal je zamolklo, »in upam, da oprostí takó meni kakor tebi, če sva — v mislih — grešila proti Njega zapovedim. Časi so hudi, in božjim služabnikom se je ogibati vsega, iz česar bi se porodilo pohujšanje.«

Še jedenkrat je uprl pogled v njen bleđi obraz, ki je bil prav v tistem trenutku takó miloben in prijeten, kakor je milobna in prijetna prva pomladanska cvetka. Ali premagal je sebe kanonik Amandus in zaklenil dušo svojo, da mu miloba njenega obraza ni mogla več zasijati vanjo. Lahno vzdihnivši je izpustil njeno roko: »Z Bogom ostani, Katarina!»

»Dvignite me!« — obrne se nató k hlapcem, »itak se mudimo predolgo!«

In ni je več pogledal, dasi mu je bleđi obraz, ko so ga dvignili in odnesli, obleđel še bolj, četudi ne vemo, ali zató, ker je trpel muke telesne, ali zaradi tega, ker se mu je tudi srce vilo v mukah. Odnegli so ga vkreber. Z mrtvim glasom je še ukazal:

»S psi krenite na desno, da pridete v gozd pod nami! Le jedenkrat mi še dopustite, da začujem zvonečo Zalo in petje lovskih rogov!«

Izginili so hlapci in psi. In zapel je lovski rog in po Zali je odmeval, in njega melodiški glasovi so se prav skoro družili z zvo-njenjem razdraženih štirinogih* gonjačev, ki so bili prav brzo zavohali in prepodili zverjad. Po logu se je drevila srce oživljajoča gonja, dočim so nosilci z bolnikom počasi lezli proti vrhu. Ondu pri hiši pa je še vedno stala deklica prav tam, kjer se je bil poslovil od nje bolni kanonik, in za njim je zrla, dokler niso óni dospeli do vrha ter se potem skrili njenim pogledom. Težke kaplje so ji padale na lice.

»Nič več ga ne bodem videla, nikdar več!«

Takó je vzdihala in stala še vedno na mestu, ko je bil óni, ki je bežal pred nje ljubeznijo, že davno izginil za vrhom gozdate Zale. —

»Takó vam je,« dostavil je gospod Andrej — »o sebi ne govorim — ljubezen v pogubo, in toga in trpljenje sta ji neprestani

družici. Še dandanes ni drugače, in v dóbi, ko je živel kanonik Amandus, bilo je takisto!»

* * *

Tedaj pa se oglasi Jernač izpod Skale, rekoč: »Noč je visoka, in mislim, gospoda, da bi nam vsem kazalo nekoliko zaspati. Tisto, kakó se je loški korar ženil pri Mrakovi Katrici, lahko zvemo jutri, najsi jaz zase skoro ne vem, ali bi verjel vse to, kar pripoveduje gospod Andrej. Gospod Andrej takrat tudi še ni zahajal v Zalo, in sedaj vprašam, kakó vé vse?«

»Ti govoriš po slabi svoji pameti,« vtakne se v razgovor Miha, ki se nama je hotel prikupiti, »v starih knjigah se bere to ali óno, o čemer ti, Jernač, ki še svojega imena ne znaš podpisati, ne veš ničesar. Čemú torej nasprotuješ gospodom ti, ki ničesar ne veš?«

Že je hotel Jernač izpod Skale vzkipeči, ali pomiril je prepir gospod Andrej: Ne prepirajta se, nego molčita! Dobro! Poskusimo, če moremo nekaj ur zaspati, da bomo čvrsti in trdni, ko napoči težko pričakovana lovska ura!»

»Tudi po moji volji je to,« izpregovorim jaz, »in o končni usodi kanonika Amanda se izpoveš po dognanem lovu, ko bomo počivali tu okrog ognja in naju bodeta navduševala vsaj dva orjaka-petelina, viseča ondu na smrekovi veji. Ali ti je všeč takó, Jernač?«

»Slišali ju bomo,« odgovori le-tá čmerno, »če pa bodeta tudi visela na veji, ne vem! Gospodu Andreju nič kaj ne zaupam; pravijo, da roka, ki mašo bere, nikdar dobro ne strelja!«

»Oho!« ugovarja kapelan Andrej, »ali morda že nisem lani ustrelil prvega, ki je pel v Špiku nad Lučinami, he, ali ni res?«

»Mogoče! Mene ni bilo zraven in videl ga tudi nisem!«

»Sedaj, bratec Andrej,« vtaknem se jaz v precèj živahni razgovor, »sedaj te je Jernač razžalil ravno dvakrat. Prvič, ko je dvojil o resničnosti tvoje povesti, drugič, ko zopet neče verjeti, da ustreliš petelina in da si sploh že ustrelil katerega, ali pa posebe ónega, ki je v lanski pomladi pel na Špiku nad Lučinami.«

»Razžalil me je, prav res, zeló me je razžalil!« pritrdi kapelan Andrej.

»Zató menim, da mu gré nekaj kazni!«

»Prav takšno je tudi moje mnenje!«

»Le šalita se, gospoda,« odgovori Jernač; »če se ne motim, zbira se tam nad Blegošem čudna megla, in od juga že tudi vleče po malem. Ko odbije v Lučinah tri, bode pa vse prepreženo in iz lonca bode lilo,

da bodemo vsi mokri kakor poljske miši. Nikar ne imejmo nepotrebnih govoric, nego zaspimo rajši!»

»Kazen mora biti«, odgovori gospod Andrej, »in ker se je Jernač kazal nekamo takega, kakor bi mu moje pripovedovanje ne bilo všeč in bi on sam lahko povedal vse bolje, naj torej pripoveduje!«

»Naj pripoveduje«, vzkliknem jaz, »kakó je prvič ljubil žensko in vabil družico k sebi, kakor jo vabi petelin na veji!«

»Če ustrelí gospod Andrej petelina«, odgovori Jernač porogljivo, »pa vam povem vse. Lahko noč!«

Skoro nató smo zaspali. Proti jutru, predno še se je svitalo za gorami, vzbudil nas je Jernač, ki ni mnogo spal, češ, da bi ne prespali ugodnega časa. Bila je še temna noč, ali megla na Blegoših se je bila razkadila, in niti oblacka ni bilo videti na modrem nebu. Tudi sape ni bilo, in popoln mir je vladal nad Zalo. Po temnih stezah smo odšli do svojih petelinov. Kdor ni izkusil kaj takega, njemu ni móči dopovedati, s kakšnimi čustvi lazi lovec v takih nočéh po tihem gozdu. Nikjer se ne gane list, samó po suhljadi začuješ tu in tam, da hodi žival po nočnih potih. Bodisi da skakljá zajec proti svojemu ležišču, bodisi da je lisica ali jazbec, ki se vrača z nočnega lova. Med vejevjem zaskovika ponekod sova ali pa mali čuk, ki počasi izpušča tožne svoje glasove iz grla. Z Jernačem sva lezla po poti in vestno pazila na vsak korak, da ni kdo stopil na suho vejo in povzročil nepotrebnega hrušča, ki bi morda preplašil orjaškega pevca.

»Za gorami se že dela bela proga«, zašepetá Jernač, »in zvezde že tudi niso več takó svetle! Sedaj bode pa koj, če bode sploh pel.«

In natezal je uhó, ali bi kje ne začul znanega klepanja v noči.

»Že brusi!« izpregovori radostno, »že brusi! Nekje blizu je! Ska-kajva!«

In skakala sva. Kadar je zaljubljeni petelin samó klepal, tedaj sva obtičala na mestu in niti sopsti se skoro nisva upala. Ko pa je brusil, tedaj sva švignila dva ali tri korake naprej in napenjala oči, da bi čim prej ugledala pevca na temni veji. Priskakala sva v potu svojega obraza — in to v pravem pomenu te besede, ker se uprav pri petelinskem lovu prelije največ znoja — do kraja gošče, in tik naju se je v nočnem mraku prostirala ravnina, kjer so pred nekaj leti posekali drevje. Tu in tam je še stala hoja, stara z mahom obrasla hoja, in risje oči bi moral imeti človek, da bi v takem črnem vejevji ugledal črnega petelina. Tu med jelkami je pel. Pod njim so kokale kure, in jedna, ki naju je bržkone začutila, vzplapolala je od tal in odletela po lozi. Nje krilati ljubljenec pa je pričel takó vdelovati na

svoji veji, kakor da so mu v nevarnosti vse grahaste ljubice. Kakor grah so se mu vsipali glasovi iz grla, in klepanje in brušenje se je vrstilo neprestano. Lahko je bilo skakati, in skoro sva dospela blizu drevesa, kjer je pel.

»Ga že vidim!« zašepeče Jernač, »malo pod vrhom je, in prav dobro vidim, kakó zviija vrat in kakó devlje rep v koló!«

Jelko sem sicer videl, ali brezuspešno sem jo neštevilnokrat premeril od vrha do tal — v temnem vejevji nisem ugledal petelina.

»Za Boga,« vzdihnil je Jernač, »baš sedaj dviga kljun, in skoro slepec bi ga moral ugledati! Na drugi veji od vrha tiči, in če pogledate nekoliko proti nebu, vidite, da se ta veja pregiblje!«

Gledal sem proti nebu, ali niti jedna veja se ni zmajala pred mojim pogledom. Vse je bilo črno in mirno, dasi sem gledal in gledal, kar se je dalo.

»Kure se že plašé, in če ga skoro ne ugledate, preplaší se, in glavo stavim, da mi petelina zvbijo z mesta. Sam vrag vé, kakšne oči imate!«

Kapljema mi je teklo po čelu, ko sem se iz nova in iz nova trudil, da bi ugledal usodno vejo. In takrat se mi je videlo, kakor bi se bila zamajala veja pod vrhom, in res, slep sem moral biti, da nisem takoj iz pričetka opazil črne oble, ki je tičala na tej veji. Pripravim puško. Bil je zadnji čas, ker so bile kure že prav zeló vznemirjene in so se čimdalje bolj odmikale od petelina.

»Dobro pomerite!« šepne Jernač, »ako ne bode prav zadet, zanese se globoko v jarek, da ga ves svet več ne iztakne!«

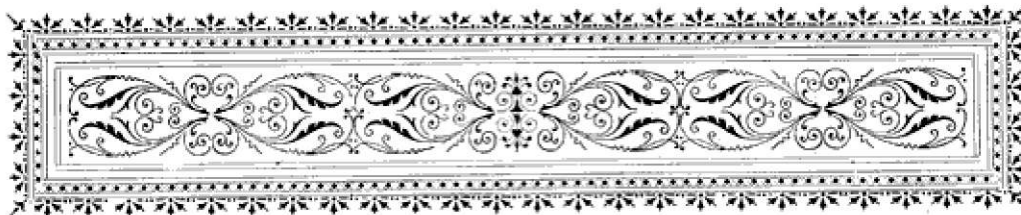
Pomerim. Oblo na veji sem imel brezdvojbeno pred sabo in ko sem menil, da jo imam na cevki, izprožim. Razlegalo se je po vsi Zali, mogočno, veličastno.

»Tresk!« razjezi se Jernač, »jelka je zadeta, ali petelina je vrag vzela! Saj sem vedel, da bode takó!«

In klet je, ali na vrhunec mu je priklopela jeza, ko sva končno dognala, da sem streljal v nekov zarastek na veji, dober vatel pod petelinom. Če bi bilo mogoče, bila bi se poštenjakova jeza še povečala, ker je prav v tistem hipu počilo na óni strani Zale, kjer je gospod Andrej lazil za svojim petelinom . . .

(Dalje prihodnjič.)

V Zali.

Spisal dr. Ivan Tavčar.

(Dalje.)

 Jako potrta ostaviva kraj nesreče, in Jernač neprestano nekaj godrnjá o tem, da gospodski lovci sploh nič več ne znajo streljati. Dospela sva nad majhno, gosto zaraslo dolino, kjer je stalo nekoliko smrek sredi bukovega grmičja. Hipoma obstane moj spremljevalec in šepne: »Postojva!«

In res, spodi iz Frate se je čulo, kakor bi padale kaplje na kamen: tek, tek, tektek . . . Tu je v poznem jutru pel petelin, bržkone mladič, ki se prej ob zori zaradi starcev ni upal peti. Skočiva za smrečje in skoro se prepričava, da tiči pevec na zemlji. Pošteno je brusil, ali vmes je šumoma odskakoval od tal, da je suho bukovo listje pršelo okrog njega. Že sem hotel skočiti, ali v tistem trenutku se prismučče po gošči ónostran po bregu rumenosivkasta lisica, ki je brezdvajbeno tudi bila na petelinjem lovu. Košati rep je vlekla za sabo in kakor senca se je premikala po vresji, in sicer v premi črti tja, kjer je brezpametna ptica v neizmerni svoji poltnosti odskakovala z zemlje. In sveti Hubertus me je razsvetlil, in niti za dihlej se nisem premišljal, komú naj namenim smrtonosni svinec. Pomeril sem torej na rumenosivo tatico, in ko se je po poku razkadil dim, premetavala se je lisica v smrtnem boji po zelenem bregu, iznad Frate pa se je vzdignil mogočni pevec in odplul s kraja, kjer mu je še ravnokar grozila gotova poguba.

»Haha!« zasmeje se Jernač, »ta jo je pa izkupila, rajši jo imam nego petelina!«

Potolažen vrže ubito žival čez rame, in s ponosno zavestjo, da lov ni bil brezuspešen, odkorakava proti zbirališču, odkoder čujeva že iz dalje glasno in veselo govorjenje gospoda Andreja.

»Gotovo ga je ustrelil!« izpregovori Jernač čmerno, »in za mašo bi plačal, če bi ga gospod Andrej ne imel. Ali se bode ustil, in ves dan ga bode mo morali poslušati!«

Gospod Andrej je bil na mahu tik ognja na široko razložil svoje ude in nebeško zadovoljen upiral oči na zelenosvetlega petelina, ki je visel na veji bližnje smreke.

»Praznih rok prihajata,« zasmeye se nama naproti, »ali to sem vedel že prej! Ta ali óni se ne naučí streljati, in naj se uči do sodnega dné. Pokala sta pa, pokala, da se je kàr Zala tresla! Ali pobrati ni bilo ničesar, he, ali ni res takó, Jernač izpod Skale?«

»Praznih rok tudi nisva,« zarenčí Jernač in vrže lisico pred ogenj. »Toliko rečem: da sem streljal jaz, prinesla bi bila lisico in petelina. In pri tem ostanem!«

»Lahko smo zadovoljni,« izpregovorim jaz, »in če ima gospod Andrej petelina, tedaj vemo vsi, da slepa kura časih tudi zrno najde. In pri tem ostanem! Sedaj pa se okrepcájmo, nató pa nam gospod Andrej povej, kakó je bilo končno s kanonikom Amandom, ki je pred nami lovil po zeleni Zali! To, mislim, je pametna beseda!«

»Pametna,« potrdi gospod Andrej, »in takó bodi!«

Okrepčali smo se ter si zopet in zopet razkladali vse podrobnosti denšnjega lova, kakor je to sploh navada pri lovcih. Nató povzame gospod Andrej:

»Kanonik Amand je ubežal pred ljubeznijo, ker je bil vzoren duhovnik, vzornejši od mnogih, ki prihajajo dandanes pred oltar Gospodov, meneč, da Gospod niti med svojimi angelji nima boljših služabnikov, nego so oní! Pa kaj hočemo soditi: kanonik Amand je pobegnil pred ljubeznijo, in zató smo lahko prepričani, da je dobil milost v Gospodu. Kakšna pa bode naša sodba, ne vemo: pravična gotovo, ni pa gotovo, če tudi milostiva! Bog je vsemu gospodar, in mi vsi smo črvi pod Njega roko! Ne sodite, da ne bode te sojeni sami! —

Povedal sem vam že, da so kanonika Amanda odnesli po senčnati Zali. Ležal je na nosilnici in užival hlad gozdne sence ter iz polnih prsij srkal čisti, z gozdnim duhom napolnjeni zrak.

»Takó mi je lahko, danes zjutraj, Conrade,« izpregovoril je veselo, »in svojega telesa ne čutim in kakor ptica pod nebom bi malone zletel s trdega ležišča!«

»Da bi le že bili v Loki!« vzdihne stari sluga.

»Kaj vzdihuješ, stavec?« odgovori Amand, »in čemú si želiš v pusto Loko? Danes bodemo še lovili, in pripravi puško, da mi jo lahko podaš vsak trenutek, če mi sveti Hubert podeli kaj sreče!«

Dospeli so tja, kjer je kanonik prvi dan svojega lova streljal na medveda.

»Tu obstojmo«, ukaže nosačem, »in na zemljo postavite nosilnico! Tu je pravi kraj, kamor mora priti vse, kar plaho beži pred psi! Ustavimo se torej! In ti, Conrade, bodi pripravljen — saj vem, roka se mi je že toliko popravila, da bom streljal brez težave! In morda tiči še kje medved v tej gošči, in ne čudil bi se, če bi bilo takó! Oj, to bi bila prava sreča, če bi ga ubil prav ondu, kjer me je óni trgal z neusmiljeno svojo šapo!«

V dolu se veselo oglasi lovski rog, in psi zahrumé, da kar vse odmeva. Uslíšal je Bog želje Amandove, in prav takrat se je dvignila zverjad iz svojega ležišča. Ukrasti se je hotela svojim preganjalcem in ko je čutila, da se približujejo, splazila se je potuhnjeno s svoje postelje in krenila proti vrhu. Bil je medved-velikan, in ko so razljučeni psi v nižini zavohali gorki sled njegov, tedaj je že pri vrhu, ondu, kjer so čakali lovci, stopil na plan in grčeč in mrmrajoč obtičal nekaj trenutkov na mestu. In bolnega lovca je preobdala lovska strast, in menil je, da je zdrav, kakor je bil prejšnje dni, in vzpel se je in dejal svojemu slugi:

»Za Boga svetega, puško, Conrade, podaj mi puško!«

In sluga mu je podajal puško, ali ónemu ni služila roka, in ko se je hotel vzpeti z ležišča, vzbudila se mu je neznosna bolečina v rameni in zadnja kaplja krvi mu je izginila z upadlega lica. Omahnil je na nosilnico in pričelo se mu je blesti in zaklical je: »Ha, ali vidite, kakó krasno je zadet in v svoji krvi se valja po zemlji! Oj, nebó se odpira, in svetnik, sveti Hubertus, prihaja po njem! In jeleni z zlatimi rogovi so okrog njega! Mene pa obsipljejo s cvetjem rdečim!«

In res, obsulo ga je rdeče cvetje, toda bila je to rdeča kri življenska, ki se je vlila iz njega! Kanonik Amand je pri tej priči umrl, in njega duh je splaval pred našega Bogá na sodbo . . . Takó je bila tudi njemu ljubezen v pogubo, ker ga je prisilila, da se je odpravil na mučno pot, katere nikdar ni mogel prebiti. Mi pa, ki smo pošteni lovci, ki ne obrekujemo nikogar in vsakomur želimo vse dobro, spominjajmo se v ljubezni kanonika Amada: Bog podéli mir njega duši, nam pa obilo lepih lovskih dnij, in sosebno tedaj, kadar se zatečemo semkaj v črno Zalo! To je moja povest o kanoniku Amandu! Izpolnil

sem, kar mi je nalagala dolžnost, in sedaj ste na vrsti vi, da takisto izpolnite svojo dolžnost. Jernač izpod Skale, tam na veji visi petelin, in kakor veš, dela obljuba dolgove. Izproži se torej, da bomo tudi na tebi videli, kakó nam je vsem ljubezen v pogubo, kakor je bila v pogubo kanoniku Amandu, ki je pred dvesto leti umiral v Zali, in morda prav tod, kjer se mi sedaj veselimo življenja!»

»Kaj bi silili kmeta,« odgovori Jernač slabe volje, »da bi vam govoril o svojih neumnostih? Pa tudi poseben lov ni bil danes, čemú bi tedaj lovili prazne marne? Molčimo rajši in zaspimo, ker smo počitka vsi potrebni! In pri tem ostanem!«

»Ne uideš nam ne, ljubi Jernač,« izpregovorim jaz, »vrsta je na tebi, in s tem je prepir dognan! Izpij kupo vina, nató pa oklati svoj oreh, in konec bodi vsaki besedi!«

Razvedrilo se je lice možaku, ko je vzel kupo v roke in jo zdajci do zadnje kaplje izlil v svoje večnožejno grlo.

»Če ste že toli radovedni, pa bodi. Lepo povest nam je povedal gospod Andrej. Če vam bode moja všeč, ne vem, pa me tudi malo briga. In pri tem ostanem!«

II.

Jernač izpod Skale pripoveduje:

Kaj naj vam govorim in pripovedujem! Kmetje smo siromaki, in sicer največji takrat, kadar se ženimo, kakor se ženi divji petelin na smreki. Samó na svojo kokoš misli in na drugega nič, in čim več jih ima, tem večji siromak je. Da se nas Bog usmili, tudi človeka se — vsaj jedenkrat v življenji, časih tudi večkrat — prime nekaj takega, kar se pomlad za pomladjo prijemlje divjega petelina, da ničesar ne vidi in ničesar ne sliši. Čemú bi tajil — tudi mene se je bila prijela takšna bolezen, in saj veste, kakšen je konec. Davi je prišel gospod Andrej in je ustrelil petelina z veje in mu vzel življenje. Pojdite pa nekaj dni pozneje na mesto, kjer je prej pel ubiti petelin, pa ugledate, da sedi že drug na veji, in kokoši pod njim ga poslušajo takisto veselo, kakor so poslušale ónega, ki ga je danes kresnil gospod Andrej!

Taka je, in kdor pravi, da je drugače, ta laže! Vsaj pri nas kmetih je taka, kakó pa je pri vas, gospodskih ljudeh, ne vem. Pa slišim, da ste časih brezpametnejši od kmeta, kar je tudi lahko mogoče. Torej taka je, in jaz pravim, da je slaba na svetu in da bi bilo morda dosti bolje, če bi ne bil Gospod Bog nikoli ustvaril ženske. Morda pa je tudi dobro, da jo je ustvaril, in gotovo je, da se z Gospodom Bogom, najsi ne pripušča svojim mašnikom, da bi se ženili, tukaj ne bodem tožaril in pravdal. Kar sem hotel povedati, to je le

toliko, da bi bilo zame, Jernača izpod Skale, bolje, če bi Bog ženske nikoli ne bil ustvaril. Pri tem pa ostanem!

Saj vsi veste — morda gospod Andrej ne — drugi pa vsi veste, da sem imel z Zalesnikovo Reziko nekaj opraviti. Mlad sem bil, zdrav sem bil, pa sem komaj čakal prilike, da bi skočil na vejo in pričel peti, kakor poje petelin v Zali. Nepoštenega ni bilo nič, ali še danes — gospod Andrej nikar ne zamerite, da kolnem — pravim: Vrag vzemi tiste čase!

Dogodilo se je pa takó-le: Domá sem v Podlesji, in Zalesnikovi so nam sosedje. Oče ni živel v posebni obilosti; samó ob vélikih praznikih smo jedli mesó, drugače pa nam je dostikrat pošla sol, in v mošnjici ni bilo beliča, da bi se bila zopet kupila. Sok je opravljal svojo službo dan na dan v Podlesnikovi koči. A, to je poštenjak, naš sok, in najsi je še takó voden in redek, poštenjak je vsekdar, in če bi bilo po mojem, pa bi mu postavljali znamenja okrog potov, temu odrešeniku gorjanskih rodbin! Streha v Podlesji je prihajala od leta do leta slabša; pod njo se Podlesniku ni množilo imetje, pač pa smo se mu množili otroci, ki smo kakor mladi zajčki skakali okrog hiše. Oče in mati sta delala in se že sključila od samega dela, da se mi še sedaj zasmilita, kadar se ju spomnim. Kaj imajo taki ljudje od življenja, to sam Jezus vé! Mi, otročaji, pa smo živeli ob soku, in zdajci sem vzrasel do korenjaka, da sam nisem vedel, kdaj.

V Zalesji pa so imeli samega dekleta in bogati so bili. Deset glav lepe živine in tudi še nekaj na posojilu. Prijatelji nismo bili ž njimi, ker sta berač in bogatin malokdaj prijatelja. Tudi smo se nekđaj pravdali zaradi malovrednega brega. Nič ni bil vreden ta breg, in če si vsako leto vso travo postrgal z njega, ni bil poln koš! Pa smo se vendar pravdali in srdito smo se tožarili, dokler ni šla kravica iz hleva v Podlesji in je ni bilo nikdar več nazaj. Breg pa je vzel Zalesnik, in vsako leto nastrže koš trave z njega. Jaz vam pa rečem, pravdal se ne bodem; pravica je lepa reč, lepa reč je pravica, pa bodisi, kakor hoče, bogatin lože dobí pravdo nego berač, in to je, kar sem vam hotel povedati! Od tistihdob je Podlesje pisano gledalo na Zalesje, in izpregovorili nismo, če smo se kdaj srečali.

Pa mi je bilo dostikrat žal, in vselej takrat, če sem se srečal na poti z Zalesnikovo Rezo. Kaj bi mi pravili o teh deklinah, ki jih imate sedaj v pogorji! Malo gospodsko se ošemari in v cerkev pride da človek misli: Gospodičina je prišla iz mesta. Spređi nič, zadi nič, in škoda je, če človek samó jedenkrat glavo obrne za njo — da ne govorim o pregrešnih mislih, ki so proti takemu otročaju sploh

nemogoče! Pa vsaj vsi — razven gospoda Andreja, kateremu bodi v tem vsa čast — vsi torej dobro veste, pri čem smo, in čemú bi še govoril? Če pa vam pravim, da je bila Zalesnikova Reza tiste dni res zala, govorim resnico, in malo je bilo gorših od nje. Ali pa nobena! To, kar živi dandanes, to so smeti, zgolj smeti. Reza pa vam je bila zlató, in vsakdo se je je lahko veselil, kakor se veselimo vsakega božjega darú. Ne govorim zató, ker me je nekaj časa rada imela; kar je res, to je res, in še danes, ko sem star in brez cene za dekleta, pravim in govorim: Zalesnikova Reza je bila tiste čase najgorša izmed vseh deklet. In pri tem ostanem!

Tudi ne tajim, da bi mi ne bila všeč. Všeč mi je bila, in rad sem je že imel, predno sem govoril ž njo. Otroci smo prej tu in tam kaj izpregovorili; ko pa smo bili starejši, nismo več govorili, in ker so se roditelji grdo gledali, gledali smo se takisto tudi otroci. Če mi je prišla naproti, obrnila sva se, ali po resnici povem, da mi je v srce dobro delo, ko sem stopal mimo nje. Ej, kaj bi govoril! Bodisi že, kakor hoče, lepi so časi, ko se mlademu človeku užgè srce, da je hipoma vse v plamenu kakor slamnata streha, če vseka strela vanjo. Poguma, da bi bil z dekletom izpregovoril — z besedo se pri ženski vse opravi — tega poguma, sevè, nisem imel, in samó v cerkvi — Bog mi odpústi greh! — zameknil sem se tu in tam v njen obraz, ko je takisto ponižno in pobožno sedela v klopi ter vestno poslušala, kakó je gospod z lece oznanjal, da je ljubezen med žensko in moškim prepovedana, ker se iz nje napravita greh in pregreha. Moje srce pa je bilo takrat trdo in kamenito, in na pobožne opomine s svetega kraja sem neprestano odgovarjal sam sebi: »Kaj bi govoril, ljubezen je prav takó od Bogá kakor vse drugo na zemlji; in če bi me Zalesnikova Reza le hotela, takoj me ima, če bi le hotela!« Od takrat je minilo dosti časa, danes pa vem, da ni vse, kar je v ljubezni, od Bogá, in da ima vrag dostikrat svojo roko vmes! In pri tem ostanem!

Repnikovega Tomaža ste tudi poznali. Sicer pa še živi ta slepar, ali ošabnost ga je minila že davno! Tiste dni, ko je bila v naši fari Zalesnikova Reza najgorša izmed vseh deklet, bil je tudi Repnikov Tomaž v svojem cvetji. Starec — mož je imel denar — bil je dal to strigalico nekaj časa v mesto v šolo, da mu je po nepotrebem snedel nekaj peharjev srebrnih petic, ki so se pri Repnikovih dedovale od rodú do rodú. Tomaž pa jih je précej pogнал in ko je obesil šolo na kol, bili so prazni peharji, in drugega si ni pridobil, samó nekaj nemški je čvekal, kar pa pri nas itak ne veljá mnogo. In to se je repenčilo po vasi kakor puran, če si ga razdražil z rdečo cunjo. Sedaj

je bilo opravljeno po naše, sedaj zopet gospodsko. Delalo ni nič, kje tudi, ko se ni nikjer učilo. Po pivnicah je posedalo in za dekleti je lazilo ter menilo, da hoče vsaka Repnikovega Tomaža imeti za svojega. Ko bi se mu bili smijali, bilo bi prav; ker je bil pa kup pri starem Repniku, pa je vse častilo malopridnega sina, in častili so ga, kakor da je pravi gospod. Pa je bil samó slamorezec, in to Bog vé, da pravi slamorezec! In pri tem ostanem!

Bil je god svetih apostolov Petra in Pavla, in vélika maša se je pela v cerkvi na Trati. Nisem ga še pozabil tistega dné, in še danes jih kàr vidim, kako so ženske in možaki po klopéh molili in prosili svetnike, da bi jih obvarovali toče in nevihte. Kazala je dobra letina tedaj, in Materi Božji na Gori bodi čast in hvala, da smo jo potem tudi srečno spravili pod streho! — Prav na kraji Zalesnikove klopi je sedela Reza in svilnato rutico je imela okrog glave, in nikdar se mi še ni videla takó zala kakor ravno tisti dan. Kàr med propovedjo gospoda kapelana pa se je zgodilo, da se je v cerkev pritepel Repnikov Tomaž, in sicer potem, ko je bil lep del maše zapravil v gostilnici. Gotovo je bil pijan in tembolj je bil prepričan, da ga mora vsako deklè rado imeti. Sredi cerkve je nekaj obstal in se védel nespodobno, kakor se gospodski ljudje sploh radi vedejo nespodobno po božjih cerkvah. Ugledal je Reziko in meni nič tebi nič pristopil na žensko stran, odrinil dekleta v klop ter sédel tik nje, takó da je sedèl na ženski strani med samim ženstvom. Rastogotil se je gospod na leci — in kaj bi se ne — in ukazal mu je, naj se pobere z mesta in naj se véde takó, kakor se moramo vesti v cerkvi. Pa mislite, da je šel? Vsa cerkev ga je čula, ko je odgovoril: »Kaj bi odhajal, ko vender sedim pri svojem dekletu!«

Pohujšanje je bilo grozno in veliko. In Tomažka so zaradi tega za nekaj časa dejali pod ključ na ljubljanski Žabjak, da je z ričetom preganjal lakoto. Kaznovali pa so ga premalo, in vsa vas je mislila takó, ker je nekaj mesecev zavladal ljubi mir, ko vender tega ponočnjaka in razgrajača ni bilo pri domu.

Vso mašo je sedèl pri dekletu, in lahko si mislite, koliko je prebila uboga živalca od njega. Tudi v meni je vrelo — saj sem bil kakor petelin vrhu pomladne smreke — in prav rad bi se ga bil lotil že ob božji službi, da se nisem spominjal kraja, kjer smo obhajali pobožnost.

Po maši sem obstal pred cerkvijo, in dečakov se je nabralo okrog mene, ker smo hoteli vsi gledati dekleta, ko so prihajala iz cerkve. Prišla je tudi Rezika, in povem vam, da je bila vsa v potu,

in takó se je sramovala, da se ni upala dvigniti očij. Tudi Tomažek se je bil ustavil pri družbi in oblastno je dejal: »Kaj se nisem pošteno postavil danes?«

Pa nisem molčal in odgovoril sem mu brez odloga: »Kaj si se postavil, reva? Če te je videl oče, moral bi te danes, ko prideš k južini, premlatiti s palico, da bi ti bila polt črna kakor oglje!«

Zaklel je orjak in zatulil: »Kaj, meni govoriš takó, ti gorjanska suhljad? Počakaj, zdajci ti premeljem kostí, da zveš, s kom imaš opravila!«

Zakričala so dekleta in se razbegnila kakor piščeta. No, pa se nisem ustrašil tega srakopera in čakal sem ga. Saj pa tudi ni imelo nikake moči, ker ni delalo na polji ter je bilo pijano gospodskega kruha! Ko se je siromaček zakadil vame, zgrabil sem ga na vso moč — in vi veste, da sem močan — in vzdignil sem ga kakor snop, in na kameniti tlak pred cerkvijo sem ga treščil, da so kàr zapokale kostí v njem. Dobro veste, da sem močan, in če sem jezen, pa sem močan še jedenkrat toliko. Takrat pa sem bil jezen, in čudo ni, če so pokale kostí Tomažku v telesi! Na tlaku je obležal in kàr genil se ni, pa ga še nisem pustil v miru in prečevljal sem mu rebra prav pošteno. Morali so ga odnesti k očetu v hišo, in ko so ga loški ranocelniki preiskali in pretipali, našteli so dve zlomljeni rebri, in tudi desna roka je bila zlomljena. Vidite, takó je vsak človek jedenkrat podoben divjemu petelinu, ki poje na veji spomladi sredi gozda! In pri tem ostanem!

Ko sem stopal iz vasi, stali sta dve ženici pri vrtni ograji.

»Kaj pa je bilo, da sta se?« vprašala je jedna.

»Zaradi Zalesnikove sta se,« odgovorila je druga, »in sedaj bode zaprt.«

»Sedaj bode zaprt!« V tem prepričanju sem jo sosebno hitro kuril po stezi navzgor proti Podlesju, pa ne rečem, da sem bil posebno potr, ker sem lomil rebra Repnikovemu Tomažku!

(Dalje prihodnjič.)

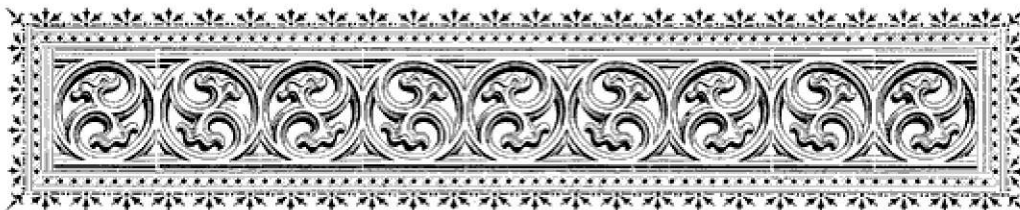
Vrani.

Vranov sedla jata
Na cvetno je brdo,
Tam kričé zapela
Pesem svojo grdo.

A to vranov gladnih
Bili niso roji,
Misli bile tožne
V mladi duši moji.

Occultus.

V Zali.

Spisal dr. Ivan Tavčar.

(Dalje.)

Čim bliže sem prihajal koči domači, tem bolj mi je zastajala peta. In ko sem stal na ónem hribčku — gospod Andrej že vé, ker je tam mimo že često hodil s svetim obhajilom — od koder se vidi v Zalesje kakor tudi v Podlesje, minila me je malone vsa zadovoljnost, in rajši bi bil imel, da ga nisem prečevljal Repnikovega Tomaža.

Pa sem v tistem trenutku pogledal proti Zalesju. Po gorskih stezah so hodili moški in ženske od svete maše. Tudi proti Zalesju po poti vkreber je počasi stopala Zalesnikova Rezika — in nje zeleno krilo in njena svilena ruta . . . ali kaj bi vam pravil, saj sem že dejal, da je bila zala, nad vse mere zala! In pri tem ostanem! Takrat me je bila ta preklicana ženska že čisto zmedla, in na mestu sem obstal in gledal za njo, dokler ni prišla do domače hiše. Pred pragom je obrnila glavo in se ozrla proti meni, in povem vam, da me je kàr pretreslo, in zdajci sem bil zopet ves srečen, da sem prečevljal Tomaškova rebra.

Ko sem stopil domá v hišo, zbrani so bili že vsi domačini. In vedeli so že tudi, da sem se tepel. Oče in mati sta se grdo držala, in mati — vlivala je ravno ječmenovo kašo v skledo na klopi — zagodnjala je precěj glasno: »Da je ravno mene Bog takó kaznoval s takimi otroki!«

Starec pa je srdito pristavil: »Kadar je skleda na mizi, pa si takoj domá! To ti povem, na vse jutro greš v Loko, tega pa ne, da bi mi biriči s puškami hodili okrog hiše!«

Pri mizi so bili kakor jagode na molku nabrani bratje in sestre, in najmlajše — dekletce, ki je potem umrlo za grlovko — zajokalo je na glas. V tem je zajokala tudi mati in postavila skledo sredi mize.

»Da bi le ne umrl!« dejala je, »potem bi nobene noči ne mogla več spatil!«

In oče je zaškripal z zobmi in dostavil: »Naj umrè, in našega naj potlej obesijo, bodeta vsaj dva maloprida menj na svetul!«

Okrog mize je vse zajokalo, in v Podlesji se je tedaj prelilo toliko solzâ, kakor ne skoro prej ne poslej.

»Ne bodem jedel! Ne bodem jedla!« hitelo je vse, in žlice so obležale na mizi, in iz skleda se je kadilo, a lačen ni hotel biti nikdo.

Lačen pa je bil Kisovčev Tonček, ki je sedèl na zapečku in je pri nas čakal »nauka«. Ali čakal je prav za prav kesila, ker domâ v svoji koči ni imel nikogar, da bi mu bil kaj skuhal. Pa dostikrat ni bilo ničesar, kar bi se bilo dalo skuhati. Rad je torej prihajal v tuje hiše in najrajši tedaj, kadar bi bila prišla južina na mizo. Takó je bil v praznik svetih apostolov ostal v naši hiši in prav težko je že čakal, da bi mu bil kdo dejal: »Prisedi, Tonček, in žlico si vzemi!« Ko pa le nikdo ni zinil kaj takega, izpregovoril je sam: »Pa ste brez-pametni, da takó vdelujete! Iz kože ga ne bodo dejali, in óni je tudi začel! Jaz pa pravim: Prav mu je storil in še premalo ga je!«

»In zapor in sramota?« zavpije oče, »ali bodeš tí namesto mene hodil v cerkev, da bodo ljudje s prstom kazali za tabo?«

»Zapor,« odreže se Tonček, »kaj zapor! Kje pa je zapisano, da ga morajo ravno zapreti? Nikjer ne! In če hoče fantè poslušati dober svèt, pravim mu: Jernejče, pojdi v Ameriko!«

»V Ameriko!« zaihtí mati in za njo vse sestre. In vse je zopet jokalo na glas.

»V Ameriko!« oglasi se tudi oče, »in kdo bi mi delal? Ali ne vidiš, da sem star?«

»Saj jih je dosti okrog mize,« odgovorí Tonček, »to vse rase kakor gobe; jedci in delavci ne poidejo pri tej hiši. Taka je! No, saj ste poznali Logarja s Kremenka! Birič za biričem mu je prihajal pod streho, in sodne pečate so mu prinašali v hišo, da mu kâr živeti ni bilo! Pa pogledjte sedaj! Koliko je že poslal iz Amerike in koliko je že plačal! Moja beseda je: Fant naj gré v Ameriko!«

»Pa vojaščina?« ugovarja oče, »kaj pa ta?«

»Tudi nič,« odgovorí Tonček; »če pride iz Amerike — in tiste tisočake bi rad imel, ki jih prinese s sabo! — bode malo zaprt, in dobro bode vse. Perkov Janez je vzel potni list za Ameriko, pa se je

skesal. Če vam je všeč, pa bruhnem tja gôri in vam prinesem tisto reč! Potni list mora pač imeti, to je jedna! In Perkov Janez ga ima! To je druga!»

Čemú bi še govoril! Obveljalo je, da se skrivoma potegnem v Ameriko, in sicer zató, da se umaknem zaporu, ki zdravemu človeku ni v prid, in da si prislužim kaj denarja, ki ne škoduje ni zdravemu ni bolnemu človeku. Pa mi verujte, ni majhna reč iti iz krajev, kjer je bil človek krščen! Ti goli hribi, kjer se ne dá malone nič več posekati, te peščene njive, kjer se pridela malo več, nego se je posejalo, in te slamnate strehe, pod katerimi se takó slabo spi in še slabše jé — če jih imaš vsak dan, skoro si jih sit. Ali če moraš iz kraja in čez morje v neznane kraje, in še sam Bog vé, ali se še kdaj vrneš, tedaj so nam pa kaj vredne te peščene njive in te slamnate strehe! Pravim, težko se človek loči doma, in nič ni vredna ta pogorska zemlja, kjer živimo v hudini, ali povem vam, za vso Ameriko je ne dam! In pri tem ostanem!

Tisto popoldne, ko so bili domačini s Kisovškim Tončkom odšli na Trato k nauku, ostal sem sam domá. Zalesnikov laz, tam zgoraj nad Zalesjem, poznate vsi. Veselje je gledati od tam v hribovje in doline. In to vselej, sosebno pa tedaj, če je ajda v cvetji, ali pa sedaj, ko cvetè češnja in ko poje divji petelin kár najlepše. V ta laz me je vleklo tisto popoldne. Ne zaradi tega, ker so bile češnje in cepljenke ravno dozorele, pač pa zató, da bi se zadnjič nekoliko ogledal po pogorjih in po dolinah. Saj veste, kakó je tam gôri. Ravno nasproti, ónostran širokega dola, stoji na bregu naša Brona, in v nji je toliko zelenega bukovja, da ga v vsi dolini drugje nimajo toliko! In jastreb se suče nad njo in v vrhu najvišje »šibe«, kakor pravijo Žerovci, ima svoje gnezdo, kjer redí in pita tiste preklicane mladiče, ki nam potem kradejo zajce in kokoši! In tam zadi proti Oslíci so Slajke, in po senožetih in strmicah se pase srna, in lisica se skriva v robovih. To so lepi kraji, in gospod Andrej se gotovo še spominjate, kakó grdo je rjul srnjak, ki ste ga lansko jesen obstrelili na senožetih v Slajkah in zadeli takó nečloveško slabo! Vidi se Blegaš, in prav pred tabo čepí Sveti Vrban na svoji strmini ter straži dolgočasni Todraš, kjer vam živí, kar vé ves svet, toliko poštenih in izurjenih lovcev! Oj, lepi kraji so to, in kdor odhaja ž njih, njemu je duša žalostna, najsi jé otrok, najsi je starec! No, vidite, v ta laz sem prišel tisto popoldne in legel sem v senco pod leskov grm in gledal na Brono, na Slajke, na Blegaš in na vse. Pa nisem ostal dolgo časa sam, in svetemu Vrbanu sem dajal hvalo, da me ni pustil samega v tistem tožnem

trenutku. V laz je prišla tudi Zalesnikova Reza, da bi se nazobala sladkih češenj, katerih je bilo na vsaki veji v obilici. Ko je korakala po lazju ter prihajala bliže in bliže, upadla mi je srčnost, in kakor zajec sem se zaril v leskovje, da bi me ne ugledala. Vrag govóri z mlado žensko, sosebno če je takšnega obraza, kakor je bila Zalesnikova Reza! Obstala je tik češnje, ki ni bila deset korakov od mene. Pa se ni premišljala dolgo, in meni nič, tebi nič: zdajci je bila na drevesi, da so kàr krilca zašumela okrog nje in da se je časih malo, prav malo pokazala v belih nogavicah tista okrogla ženska noga, ki ni najslabši del ženskega telesa. Nikar ne mislite, da sem zamižal v tistem trenutku! Pa sem bil prismoda, da nisem in da nisem pogledal v stran, kakor se spodobi ob takih prilikah pametnemu človeku. In pri tem ostanem!

Na češnji je pričela obirati veje, da sem se kàr čudil, kakó je bila ročna. Mislila je, da je sama, in zato je ni treba strmeti, če ni mogla mirovati z jezičkom, kar pri ženskah itak ni mogoče, če niso v cerkvi. In še tam molčé nerade. Tudi Zalesnikova Reza ni molčala, in še danes mi zvené njene besede na uhó, in pozabil jih še nisem. Takrat sem bil mlad, danes pa sem star in obrabljen kakor koló, ki se je deset let drgnilo po hribovskih naših potih. Ampak še danes vem, kar je dekelcé govorilo tisti dan.

»Sedaj so pa že zrele,« pričela je, »oj, kakó so sladke! Ali jih bodo zobale vrane in kosi! Pa je res grdo naredil z mano« — tukaj je že govorila o Repnikovem Tomaži — »in kakó sem se prestrašila! Kaj si bodo mislili ljudjé! Njegova — prava reč bi bila, če bi imela tega postopača! Takih imam na izbiro! Pa so res sladke danes! Ne dejala bi, če bi me bil kdàj prišel klicat. Pa me ni! Prav res ne! Kakó trdo me je mati izpraševala, če sem kàj imela ž njim. Prav res nisem imela ničesar, in da me je klical, pa bi se mu niti ne bila oglasila! Prav res, da bi se mu ne bila!«

Takó je šlo neprestano, in jaz za grmom sem vse lepó slišal, in bilo mi je, kakor bi mi kapal méd v dušo.

»Naj pravijo, kar hočejo,« oglesi se iz nova ta čudna ptica na veji, »moj ni bil nikoli in nikoli ne bode! Prav mu je storil, da ga je pretepel; vsaj ne bode več sitnostij prodajala ta sitnost sitna! Da bi ga le preveč ne zaprlí, Prelesnikovega Jernača, škoda bi ga bilo!«

V tistem trenutku me je premotil satan, da nisem mogel obrzdati jezika in da sem se oglasil iz svojega grma: »Ne boj se, Rezika, saj me ne bodo ne!«

»Jezus in Marija!« zastokala je, »kje pa si? Toliko da nisem padla, takó si me prestrašil. Ti grdoba ti! Kaj pa delaš tam?«

»Nič,« dejal sem, »tu ležim in v dolino gledam! Kaj pa ti delaš tam?«

»Nič«, odgovorí ona, »tukaj visim in češnje berem!«

Molčala sva nekaj časa. Vprašala je nató: »Jernače, ali nisi nič lačen? Zlezi gôri, zlezi no, ne veš, kakó so sladke! Pa ne na ta le vrh, kjer sem jaz!« In zasmijala se je, da se mi je zdelo lepše, nego zvoní tisti srebrni zvonček, s katerim zvončkajo pred oltarjem na Trati, kadar je vélika maša o Božiči ali o Veliki noči! Ženska je vrag, in pri tem ostanem!

Splezal sem k nji na češnjo, in kdo, vprašam vas vse, ne bi bil splezal na mojem mestu? Če izvzamem gospoda Andreja, vsakdo! Drevo je imelo dva vrha; na jednom sem obtičal sam, na drugem pa je čepela Reza in se neprestano smijala, ko sem lezel od veje do veje. Da je v tem sramežljivo pritiskala obleko k nogam, tega vam ni treba pripovedovati še posebe! Obsedél sem na svojem vrhu in bil ravno vzpored ž njo, takó da sem z roko prav lahko posegel do nje in ona tudi do mene.

Čop rdečih češenj je bila ravno nabrala, in tisto, ki je bila naj-debelejša in najbolj zrela, odbrala je, pritisnila jo meni na lice in dejala dobre volje:

»Ná, jej!«

Ob tem me je takó pogledala od strani, da se ji je zasvetila belina v očesi in da me je kár pregrelo. Ta preklicana ženska je imela iskre v očéh, takó vam pravim!

»Ná, jej!« In zopet je bila češnja pri mojem obrazu, in zopet se je smijala! Pa sem se hitro udomačil tik nje! In ko mi je iz nova ponudila sladki sad, iztegnil sem takisto roko proti nji in obtičal sem na nje obrazu in doteknil sem se njenega lica in bilo mi je, kakor da sem posegel v volno, belo pšenično moko, od katere se o Veliki noči speče najboljši in najlepši kolač! Recite, kar hočete, bil je to lep čas zame! Blagoslovljena bodi Zalesnikova češnja, na kateri se je zgodilo vse to! Pa tisto drevó tudi ni imelo sreče na svetu! Ko sem se vrnil iz Amerike in nekoliko pogledal nad Zalesnikov laz, pa je ležala češnja posekana na tleh, ker ji je bila malo dnij prej strela razklala oba vrhova! Bog se nas usmili! —

Takó sva se dobro imela v vrhu češnjevega drevesa ter govorila to in óno. Povedal sem ji vse, kar je bilo treba, in pogum mi je rasel čimdalje bolj, sosebno ko me je neprestano zaljubljeno pogledovala,

kakor bi me sama vzpodbujala, da ji povem vse. Naposled sva bila čisto jedina. Izrekel sem se, da jo imam prav za prav rad že od tistega časa, ko sem jo prvič videl na svetu. In ona je končala prav takó, rekoč: »Saj sem te tudi zmiraj rada imela, Jernač!« Potem sva prestopila k drugim potrebnejšim rečem. Dognala sva, da moram res za sedaj v Ameriko, sicer bi me zaprli, in da si prislužim kaj denarja. Pisala si ne bodeva — in tedaj, pravim vam, prišle so temu škratu solze v oči — ker ni treba, da bi ljudje vedeli, kakó se imava rada. Kadar pa se vrnem in prinesem kaj denarja, pa se nakupim kje v ravnini; naročim v župnišči oklice, na Tolminskem pa godce, in svatba bode, kakeršne še ni čakala dolina. In obetala mi je na vse svetnike, da me počaka in če bi čakala do smrti.

»Tebe, ali pa nobenega,« govorila je — to vam pravim, ta ženska je imela iskre v očéh — »no, sedaj pa že gredó od nauka, in domov moram!«

Kakor veverica se je spustila k tlom in odskakljala po zelenem lazcu nizdolu proti Zalesnikovi hiši. In tu in tam je obstala in obrnila oči k meni, kakor bi dejala: »Glej, kakó težko se ločim od tebe!«

Precěj časa še sem sedel v vrhu češnje in zobal nje sladki sad; duša pa se mi je veselila še slajših besed: »Tebe ali pa nobenega!«

Lahko mi verujete, da sem se potem še sešel z njo in da sva si pripovedovala še mnogo in obilokrat, kakó se imava rada in se imava. Pa vse, kakor se spodobi, gospod Andrej, ker takrat sem bil mlad, pa dober človek! In hudega se med nama ni zgodilo ničesar, samó čakati me je hotela, dokler se ne vrnem iz Amerike! —

Res sem prišel v Ameriko. Samó ne vprašujte, kakó sem živel ondu! Tukaj pri nas menite, če znosite nekaj koškov gnoja na to ali óno réber, da ste obdelali Bog vé kaj! Pa to ni nič! V Ameriki se dela, to je delo! In jaz sem tudi delal. V Montani sem bil in često sem ležal noč in dan v jami, v mlačni vodi, in kopal sem in kopal. Ničvredno življenje je to in vsakogar užene, če ni železnih kostij. Ali jaz sem prebil vse, in če je že bilo takó hudo, da sem menil: zdajci poginem, pa sem malo premislil, in v mislih sem se vrnil semkaj, domov, kjer je pod slamnato streho zame živelo najgorše deklè, kar jih je imela dolina! V nočéh se mi je sanjalo o nji, ki je bila moja, in o temni Broni, kjer gnezdé orli, in o strmih Slajkah, kjer streljamo srne. Vidite, takó sem prebil vse in oskromno sem živel, in meseci so tekli, in zaslužek se mi je nabiral v žepu! Tri leta sem prebil in se pehal kakor živina. Ko pa sem imel že toliko, da bi bil lahko plačal vsako imetje in tudi najboljše, kar jih je tukaj v pogorji, ni

me več obdržala dolgočasna Amerika, in s cvenkom iz ženkom sem odrinil čez morje nazaj v kraj, kjer so živeli vsi, katere sem imel rad. Prav rad! —

Bilo je tistega dne pred praznikom svetih apostolov Petra in Pavla. Po beli cesti proti Trati sem takó rekoč plaval, in bilo me je zgolj veselje. Malokdaj sem pisal domov in svojega prihoda niti nisem bil naznanil, da bi se tem bolj razveselili tisti, ki so me čakali že težko. Po zeleni dolini dospem malone do vasí; kàr udarijo zvonovi v zvoniku, in delopust je zvonilo, da je odmevalo od hriba do hriba. Tudi meni je zvonilo, in ni ga bilo takrat v vsi fari človeka, da bi bil tega zvonjenja vrednejši od mene! Srečavali so me ljudjé — mnogi prejšnji znanci — ali šli so molčé mimo mene — mojega zaraslega obraza niso spoznali. In premišljal sem, ali me spoznajo domá, in ali me spozná tudi Zalesnikova Reza, ker sem bil vender samó zaradi nje vpregel svoje teló v delo, kakor bi ga ne privoščil živali. No, hodili so ljudjé mimo, ali spoznali me niso! Prišel sem pred Repnikovo hišo, in oblanice, viseče izpod strehe, pripovedovale so mi, da se tukaj toči dobra pijača. To itak veste, da si je Repnikov Tomaž, prevzemši dom po očetu, omislil vinotoč. Ne toliko za druge ljudí, pač pa zase, da je lahko pil vselej in vsak trenutek. Na pragu je stal in videl se mi je nekoliko posvalkan, da ne rečem, nekaj raztrgan, prav kakor bi se mu ne godilo predobro. Pa se mu že res ni godilo posebno dobro!

»Hej, Podlesnikov!« zakričal je name, »glej ga no, pa si res, in morda kàr iz Amerike?«

Razjezilo me je, naravnost pravim, razjezilo me je, da me je spoznala ta dreta, ko me niso spoznali drugi pošteni ljudjé!

»Vstopi no, vstopi!« hitel je, »pa daj za pijačo, in povej, kaj je kàj novega v Ameriki!«

Izgovarjal sem se, da se mi mudí domov. Pa me je précej razkačil, rekoč: »Pa morda nimaš denarja? Drugi so pošiljali domov, o tebi pa ni bilo ničesar slišati! Pa morda nimaš denarja?«

»Več nego til!« odgovorim srdito in krenem v pivnico. Prinesel je vina na mizo in prisedel k meni. Ves čas pa me je gledal nekamo zeleno, kakor gleda mačka miš, predno jo požrè. Do duše mi je bilo zoperno to človeče, in da ga nisem nekoliko pretipal pri tej priči, temu se čudim še dandanes.

»Torej denarja si prinesel s sabo?« pričel me je izpraševati, ko sva pila.

»Tvoj dom lahko plačam,« odgovorim mu oblastno, »in še mi ostane! In tista rebra, ki sem ti jih takrat polomil, poplačam ti tudi, da veš!«

Ni se kazal, da se togotí, in prav mirno je izpregovoril:

»Glej, glej! Moja je šla na polje, pa se skoro vrne. Bode ti že kaj scvrta, ker vem, da si lačen od pota. Ali ni prav takó?»

»Prav! Saj lahko plačam, kar izpijem in kar pojém! To ti pravim!«

»Glej, glej!«

Pila sva. In zopet me vpraša: »Sedaj se pa tudi oženiš, in se kje nakupiš. Ali imaš morda že kaj izbranega? Deklet je dosti, dómov je dosti! Če bi se ne oženil takšen človek, kdo bi se pa! Gotovo imaš že kaj izbranega?»

»Imam, imam,« odgovorim mu takoj. »Če si jo ti dobil, pravo čudo bi bilo, da bi je jaz ne!«

»Glej, glej!« In sedaj je pogledal proti stropu in s prsti bobnal po mizi, da se je vse črno muh vzdigovalo ž nje. Dražil me je takó: »No, takrat, ko si odšel — če se ne motim, popihal si jo ponoči — govorilo se je več rečij in pripovedovalo se je tudi, da sta nekaj imela z Zalesnikovo Rezo. No, pa se ni vedelo nič gotovega, in ljudje tudi govore marsikaj, kar vse skupaj ni nič! Pravili so pa vender, da sta nekaj imela, ti in Zalesnikova Reza. Pa nisem nikoli verjel nikomur!«

In ta spaka se je ob tem ozirala po meni, kakor bi mi hotela potegniti dušo iz telesa. In tisti »glej, glej« mi je razgrel kri, in vino tudi, ker v jezi sem izlival vase kupo za kupo. Udaril sem z roko po mizi, da je vse zažvenketalo, in zakričal: »Moja je in res je moja! Pa tebi nič do tega, in tudi to ti povem!«

»Glej, glej!« In zopet je ogledaval svoj strop in zopet je s prsti drobnil po mizi. Takrat je prišel nekdo v vežo, in začulo se je, da je odložil breme. Tomaž je mirno vstal in dejal: »Moja je, živini je prinesla s polja!«

Pristopil je k vratom in jih nekoliko odprl. Potem pa je poklical: »Žena, pojdi sèm, pojdi! Znanec je tu, in na njega zdravje bodeš pila!«

Tomaževa žena mi je bila tedaj pač deveta briga. Če je že hotela imeti to gosenico, prav mi je bilo, naj jo ima!

Odprla so se vrata, in v pivnico je stopila Tomaževa žena, njegova prava žena.

»Jezus, Marija!« zastokala je — in že je ni bilo v sobi.

»Jezus, Marija!« zastokal sem tudi jaz — menil sem, da me je strela zadela, in prav čutil sem, kakó je zastajala kri po meni. Izza mize sem vstal in — in — in povem vam, da je bila Zalesnikova Reza! Srečal sem se s Tomažkovim pogledom, s tistim zelenim hudobnim pogledom.

»Glej, glej!« Takó se mi je rogal, in to mi je vzelo zadnjo pamet. Pograbil sem stol in česnil ž njim Tomažka po glavi, da je takoj butnil po tlaku — — —

Kaj bi še pravil! — Zvezali so me, v Loko so me gnali, in v Ljubljani so me zaprli, dve leti v ječo med razbojnike in tatove. In gospodje, ki so me sodili, dejali so, da me je to najbolj pokopalo, ker sem, komaj prišedši iz Amerike, pričel iz nova prepirt z Repnikovim Tomažom, in to brez povoda. Pravica je lepa reč, lepa reč je pravica. In pri tem ostanem!

Ko sem prišel iz zapora, bila je mrtva mati, bil je mrtev oče. Na domu pa se je bil oženil brat, in grdo so me gledali povsod. Kaj mi je ostalo? Udal sem se pijači in skoro sem pognal, kar sem si bil prislužil takó krvavo težko! To je moja povest, in drugega ne vem.

No, pa se tudi Repniku ni godilo bolje!

Slab gospodar je navadno slab človek, ki nima srcá ne za ženo ne za otroke. Takšen je bil Repnikov Tomaž. Pil je, dokler je kàj imel, in ženo je prečepal. Ko je vse pognal, pa je umrl in v jediščini je pustil ženo in otroke. No, saj veste, kakó je! Časih ji malo pomagam! Je res ubožica! Nacepim ji drv in donesem ji vode v težkem škafu. Je res ubožica! Takó je bilo, in sedaj pravim: Bog se usmili nas vseh!« —

Nató ga vpraša gospod Andrej: »Zakaj je ne vzameš, Jernač, sedaj ko je vdova?«

»Zakaj je ne vzamem?« zatogotí se Jernač izpod Skale. »Zató ne, ker je vsakdo brezpameten, kdor se oženi! In pri tem ostanem!«

Nekoliko pozneje pa pristavi zamolklo: »In tudi ne, ker sem pijanec, kakeršen je bil óni, ki ga je prej imela, in — ker ima otroke, ki bi ne bili moji!«

In debela, debela solza se mu utrne iz očesa in počasi zleze po rjavem lici, katero sta razrili pijača in nesreča! —

(Dalje prihodnjič.)

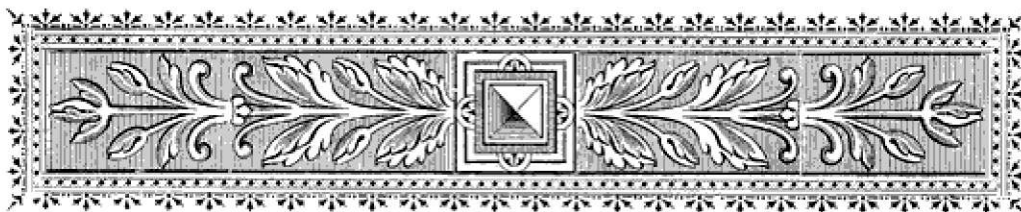
Moja ura.

Moja ura je narobe!
Kadar sem vesel, uhaja,
Kadar sem bridkostnih mislij,
Pa nalašč mi zaostaja.

Da bi rajši v srečni dóbi
Časih malo zaostala,
In zató v viharjih dnevih
Dvakrat, trikrat bolj vihrala!

L. Habétov.

V Zali.

Spisal dr. Ivan Tavčar.

(Dalje.)

Krasen je lov na divjega petelina, bodisi v Zali, bodisi kjerkoli drugje, koder ima orjaški pevec svoja shajališča! Najlepši del lova pa je venderle — spanje! Kadar je vse čedno dognano, ko si se s težko pridobljenim plenom vrnil iz temnega loga, tedaj ti prav skoro opešajo moči, da moraš leči bodisi na posteljo, bodisi na zeleno mahovje. Kamorkoli pa ležeš, vedno zaspíš mirno in sladko, in zdajci si zaziban v prijetne sanje, v katerih iz nova poslušáš čarobno petje petelina-orjaka.

Takó smo tisti dan zaspali tudi mi. Takoj, ko je bil Jernač izpod Skale dopredel svojo kodeljo, legli smo vsi brez izjeme in zaspali. Gospod Andrej je legel takó, da je imel, če je v polspanju odpiral oči, pred sabo prav tisto vejo, kjer mu je visel ustreljeni petelin. Spali smo v trdo popoldne. Končno pa smo se le prebudili, malone prezgodaj, ker je solnce še visoko plulo po nebu, takó da ni kazalo iti v gozd in ondu poslušati, ali se morda ne oglašá ta ali óni zaljubljeni pevec.

Zanetili smo ogenj in posedli okrog njega.

»In sedaj?» vpraša kapelan Andrej.

»Naj kdo reče katero!« izpregovorim jaz. »Morda ti kaj veš, žalostni Miha, saj si tudi oženjen!«

»Oženjen, oženjen,« zajoka Miha, »pa ne takó, da bi bilo vredno govoriti o tem!«

»Kdo pa tudi poslušaj to nergo!« oglasi se Jernač izpod Skale. »Če mu daste piti, kolikor hoče, pretakal vam bode solze, da nastane

kàr ploha! Če pa nima piti, pa ust ne odprè. Sicer bi pa o svojem zakonu tudi ne vedel drugega, nego da ga pretepa, malone vsak dan pretepa, zakonska žena, za katero je hodil, kakor lazi petelin za kuro! Ti si bil ubožen petelin, ali ni takó, Mihec?»

»Lažeš!« zatuli Miha, »lažeš, Jernač! Pa sem jo venderle dobil! Tvoja pa tebe ni hotela, in drug ti jo je vzel! He, kakšen petelin pa si bil ti, Jernejče?»

»Še jedno mi reci, pa te vrežem okrog glave, da se ti bode zazdelo, kakor bi bil domá pri svoji ženi!« — Jernaču izpod Skale se je videlo, da je jezen. In ker je bil žalostni Miha tudi jezen, bati se je bilo majhnega pretepa. Zatorej izpregovorim:

»Mirujta! Naj pa iztrese Tinče tam-le povest svojega zakona iz rokava, in radi ga bodemo poslušali.«

»Zakaj ne?» odgovori Tinče lahkodušno. »Dober človek sem in rad vam ustrezem!«

Vsi smo hvalili njegovo postrežnost

III.

Šepasti Tinče pripoveduje:

No dobro! Pa bodi, če že hočete vse izvleči iz mene! Moja misel je ta, da mora biti človek dobrega srcá, pa je vse dobro! Prisiliti se ne dá nobena reč, ali dober človek lahko izhaja tudi v zakonu. Proti zakonu torej ne govorite, dobra reč je in od Bogá postavljena! Smijali se mi bodete, pa nič ne dé, srečen sem bil v zakonu, in ta je resnična. Dober človek sem in sem bil vselej!

Kje sem prvič pogledal na ta svet, ne vem in tudi nikoli ne zvem. Nekdaj poleti je prišla v Vinharje mlada, zanemarjena ženska, in lačna je bila tudi. S seboj je nosila v slabih cunjah zavito breme, in to breme sem bil jaz, ki vam pripovedujem vse to. Pri Komarjevih je prosila večerje in prenočišča. Dobila je večerje, spat pa so jo poslali potem na listje, njo in otroka. To že vse veste, no dobro, pa se mora venderle povedati, da bodete nató še boljše vedeli, kakó je vse prišlo potem.

Drugo jutro je vpilo otročè v listnici, ženske pa ni bilo. Noč jo je bila vzela, ali mene je pustila Komarjevim v dar, ker so ji bili dali večerjo in prenočišče. Bila je ubožica, grozna ubožica, ker bi sicer ne bila takó ravnala z rodnim otrokom. Bog ji odpústi, kdaj sem ji že odpustil jaz!

Komarjevi pa me niso vrgli pod kap; malo so vpraševali za žensko, no dobro, potem pa so me obdržali za svojega in pri bo-

gatejših niso beračili, da bi me bili vzeli. Tudi okrog občine, ki itak nikomur ne dá ničesar, niso moledovali, da bi bila kaj pomogla. Sami so me imeli, in to vse veste, da jim ni preostajalo prav nič in da jim je dostikrat hodila prav zeló pičla. Pa so bili dobri ljudjé, in Bog jim daj večno vzveličanje vsem tistim, ki so že pomrli iz njih srede!

Sedem deklet je bilo pri hiši, in njivice so bile majhne, in malo se je pridelavalo. To morate vedeti, kakó so morali delati, če so hoteli živeti! Pri njih sem se privadil dela takó, da mi ni bilo treba pozneje beračiti. Sedem deklet je bilo, in vsa je moral stari Komar za praznik lepše oblačiti, kar ni bila šala, prav nikaka šala! Lenčika je bila najmlajša in po moji sodbi tudi najzalša. Umela sva se posebno, ker sva bila skoro tistih let. Tudi pozneje, ko sva prišla v dóbo, ko mladost znorí, imela sva se rada kakor brat in sestra. Pa drugega nič, saj vidite, kakšen sem. Na obrazu nič, na drugem telesi nič. Leva noga pa še krajša od desne, da hodim kakor staro motovilo. Na kaj takega se mlada ženska ne ozrè. In tudi Lenčika se ni zagledala vame, kar se mi še danes ne vidi čudno. Bil sem pač že takrat dober človek in imel sem dobro srcé. Pa kaj gleda mlado deklè na kaj takega, in tudi Lenčika ni gledala. Kar itak vsi veste! —

No dobro! Ostal sem pri Komarjevih, dokler nisem bil za delo. In lepo so ravnali z mano, in prav prav radi smo se imeli. Potem, ko sem le nekoliko dorasel, pa sem šel služiti ter sem v pogorji pasel kozé in ovce. In rad sem služil, ker sem že čutil — četudi sem bil otrok — da jim ne smem delati nadloge, ko vender nisem bil njihov otrok. Vidite, pošteno sem se preživel, in vsak krajcar sem deval na stran, ker sem se bal beračenja na stare dni. Tudi sem nekoliko kupčeval, sedaj z jajci, sedaj z borovnicami, sedaj z žaganjem in takó po vrsti. Jedna reč in druga, ko sem imel osemindvajset let, kupil sem Hiščarjevo kočó na griči. Nekaj sem plačal, nekaj sem napravil dolgá, pa sem le imel svoje selišče. In ta je prva!

V tistem času je doletela Komarjeve velika nesreča. Spomladi je starec trebil drevje, pa se mu je zlomila veja, in padel je z debla. Pohabil se je do smrti, in hiša je izgubila gospodarja. Siromaštvo je siromaštvo, in nesreča pride malokdaj sama. Tudi h Komarjevim je prišla še druga nesreča. Kaj bi vam pravil? Lenčika se je bila spečala s Pečarjevim starejšim, in stvar ni ostala taka. Takrat, ko je bila največja sila, da bi jo bil vzeli, pa je Pečarjev Miha izginil in se potegnil v Ameriko. Tja so takrat prav močno zahajali od nas, in tudi Jernač izpod Skale je bil, kakor nam je pravil, med tistimi, ki so se odpeljali čez morje. Prav takó je bil ž njimi Pečarjev Miha, tu v

Vinharjih pa je pustil dekleta v skrbéh in sramoti. In to ni majhna reč, najsi pride kàj malega vmes. No dobro! —

Morda dve leti je bilo potem. Na praznik sv. Vnebohoda sem šel k deseti maši v Poljane. Lep dan je bil, ali nekaj je govorilo v meni: »Vzemi dežnik s seboj, ker se ne vé, kakšno bode vreme.« In res sem bil sam v cerkvi z rdečim dežnikom. Dober mora biti človek, pa oprezen. In prav to opreznost moram zahvaliti, da sem zlezel v sveti zakon. Zaradi nje sem vzel tisti dan dežnik pod pazduho in zaradi tega dežnika sem dobil ženo, ki bi je drugače ne bil dobil.

Po maši sem stal pred cerkvijo, in k meni je stopila Komarjeva Lenčika. Prav bleda je bila in prav drobna. Pa kdo bi ne bil bled in ne droben, če tiči tisti, ki bi sam mogel pomagati, nekje v Ameriki in če nam ni pustil drugega nego otroka, ki je in troške dela! Kdaj je že nisem bil videl! In po pravici rečem: Nič rad nisem zahajal v hišo, odkar si je dala opravka s Pečarjevim. Odkar pa stvar ni bila ostala takó, pa me že celó ni bilo blizu. Vse to mi ni bilo všeč, to veste, in če bi bilo šlo po mojem, Komarjeva Lenčika ne bi bila nikdar pogledala Pečarjevega Mihe. On nič, ona nič, in sedaj mi povejte, ljudjé božji, kaj pride iz tega? Nič, ali pa kàj takega, kar je še menj nego nič. No dobro!

»Kakó je, da nič ne prideš?« vprašala me je, »in kaj smo se ti zamerili, da ne prideš?«

»Kaj bi hodil,« odgovorim ji, »saj veš, da je opravka dosti in da tudi težko lazim v grič.«

Sevé, pravega vzroka ji nisem povedal, ker mora biti človek dobrega srcá. Bolje, da zamolčiš, kar užali bližnjika, tebi pa nič ne koristi!

»Mati mi je dejala, da bi s teboj rada govorila o tem in ónem. Saj veš, kakó je težko, če zgolj ženske gospodinjijo pri hiši! Rekla mi je, da bi šel z mano po maši in da lahko ješ pri nas, če ti je prav!«

»Pa grem, Lenka, prav rad grem!«

Takó sem ji odgovoril. In šla sva. Po Vinharski grapi sva kresala, molčé in počasi. Kaj sva tudi hotela govoriti, in zató je bilo najbolje, da sva molčala. Ko prideva do klanca, tam góri proti Muhi, prevleklo se je že vse obnehje s črnimi oblaki, in v Kotu se je pričelo bliskati. In ne dolgo, in vlila se je taka ploha, da je bilo vse v nitih po zraku. Takrat se je izplačala moja opreznost, in razpel sem široki rdeči dežnik, da je bilo strehe obema dovolj. Pod to streho sva tičala, ali prestopiti se nisva mogla, ker bi naju bila ploha zdajci

premočila do kože. Obstala sva torej na mestu in se skoro tiščala drug k drugemu, ker je lilo kakor iz škafa. Sedaj sem ji še bliže videl v obraz, in rečem: bila je bleda in upadla, da me je bilo kàr groza. Vedno tudi nisva mogla molčati. Torej sem dejal:

»Ali ti kàj piše óni iz Amerike?«

»Nič,« odgovorí mi zamolklo.

»In denarja ti kàj pošilja?«

»Nič!«

»Lepa je ta,« mislim si, »pisma nič, denarja nič, lepa je ta!«
Zatorej še vprašam:

»In dekletce, kakšno je? Ali se ti dobro redí?«

»Malo že govori! In vsi pravijo, da mu je zeló podobna!«

»Lepa je ta! Pa pisma nič, pa denarja nič. In v Ameriki pravijo, da se takó lahko prísluži denar!«

»Oj, moj Bog! Oj, moj Bog!« vzdihnila je in že je imela polne oči samih solzâ. »In zadnjič je prišel Brinovčev iz Amerike, in po njem mi je poročil, da se ženi v Ameriki in naj ga ne čakam, ker ga ne pričakam do sodnega dné!«

»Ta zverina, ta zverina!« In povem vam, da bi bil v tisti dôbi Pečarjevega najrajši zadušil. Pa ga zaduši, če ga moreš z rokami čez morje!

»Moj Bog, ko bi le otroka ne imela!« Že je zajokala, in tudi meni se je milo storilo. Pa komú bi se ne, če je kàj takega! No dobro!

»Veš kaj, Lenka,« odgovorim ji, »brezpametna ne bodi in ne jokaj se! Če se oženi v Ameriki, naj se! Bog že vé, kaj dopušča; da pa temu malopridu — in najsi je v Ameriki, ne bode dal sreče, to je jedna! Kaj bi ga čakala, omôži se tudi! To je druga!«

»Kdo me vzame,« zastoka Lenka, »kdo me vzame z otrokom?«

»Kdo te vzame, Lenčika? Če drug ne, vzamem te pa jaz, in prav rad te vzamem in tudi z otrokom!«

Takó sem ji odgovoril; ne prepogumno, in malone sram me je bilo. Potisnil sem ji dežnik v roko in dejal:

»Imej ga, da se ne premočiš! Pridem jutri, in z materjo se dogovorita in dobro premislita vse! Hišico imam, deset mernikov je posetve, in dve kravi preredit brez težave. Jedna reč in druga, dolgá ni preveč, pijem ne, delam pa rad. Razgovôri še z materjo, po odgovor pa pridem jutri! Oni v Ameriki naj se pa oženi, pústi ga, naj se oženi!«

To rekši, spustim se nizdolu, dekleta z dežnikom pa pustim v klanci, in takó me je bilo sram, da se nisem upal nazaj pogledati proti nji, ki sem jo ravnokar snubil za ženo svojo. Kàr tekel sem neprestano, in dež je lil in premočil mi je vsako krpo, da je kàr curljalo po meni. Pač, jedenkrat sem se venderle obrnil in zakričal:

»Veš, otroka pa tudi vzamem, da veš!«

Potem pa sem tekel ves zasopel proti Poljanam. Takó sem se ženil, da veste! No dobro!

Drugo dopoldne se res primotovilim h Komarjevi hiši v Vinharjih. Nekaj od vasi stoji, in polno orehov, visokih starih dreves, je okrog nje. Nič mi ni bilo dobro pri srci, ko sem prihajal bliže. Bal sem se, po pravici rečem, bal sem se, in čudno mi je bilo tudi zató, ker je le nekaj posebnega, kadar hodi možak za žensko, da bi se vzela.

Prišel sem skoro do hiše in dobro sem slišal, da so se zaprla vrata nekje znotraj. Morda odhaja tuj človek, in ta naj me vidi, mene šepastega snubača! Zdrknem za bližnji oreh, da bi se skrnil. Pa je bila nepotrebna ta plahost. Nikogar ni bilo iz hiše. Izza orehovega debela se nekoliko ogledam: nasproti mi je bilo odprto okno, da sem videl ravno k mizi v hišo. Pri nji je sedela Lenka in glavo — morda jo je bolela — opirala si je na levo roko. »Slaba kaže,« mislim si, »deklè je prezamišljeno, in pozná se ji, da tudi ni spalo ponoči. Še vedno pričakuje snubača iz Amerike!« — Po hiši je hodila mati Komarjeva in nekaj godrnjala. »Vrag vseh vragov,« mislim si, »prav slaba kaže; stara se grdo drži in gleda kakor osat. Slaba kaže!« No dobro!

»Bogá zahvali na golih kolenih,« prične starka, »da te hoče! Kam pa bodeš na stare dni, ker to vender vidiš, da večno ne bodem živela? In če umrem, pa se vas oglasi sedem, in sedaj preštej, koliko pride na jednega!«

»Ko bi le ne bil takó grd!« odgovori Lenčika. »Če pojdeva iz cerkve od poroke, zibal se bode ob meni in vse se bode smijalo! Ljubi moj Bog, ti meni pomagaj!«

»Kdo bi se ti smijal? Pameten človek ne! Če pa se smejejo prismode, naj se! Ali stóri, kar hočeš! Čakaj ónega in njega lepote! Morda le pride sodni dan, kakor ti je dal poročiti!«

»Ne morem ga pozabiti, mati,« odgovori Lenka, »in najsi ravná še takó grdo z mano! In pozabila bi ga ne, četudi vzamem Tinčka. Žena bodem njegova, pa vender ne žena! In kaj bi bilo? Tepel bi me in tepel tudi otroka!«

Takrat se nisem mogel zdržati za svojim orehom. To deklè je čisto napačno sodilo o meni. Stopil sem torej k oknu in dejal:

»Kakó vender govoriš takó, Lenčika? Saj me poznaš in veš, da sem dober človek. Da bi tepel tebe in tvojega otroka, tega se nikar ne boj! Če bi se oženil, oženil bi se z dobrim srcem. Usmiljena si bodeva drug drugemu, Lenčika, in če me ne bodeš imela rada — kar je težko zahtevati in česar tudi ne zahtevam — videla bodeš, jaz bodem zmirom rad imel tebe in otroka. Le vzemi me, Lenčika, in kesala se ne bodeš nikoli!«

S takimi lepimi besedami sem jo pregovoril, tem lože, ker je tudi starka neprestano režala vanjo in ji pripovedovala, da bode drugače prav gotovo beračila na stare dni. Kakó bi se ubožica še ustavljala! Ali naj bi šla služiti? Kam pa z otrokom? Vsakomur je hudó, če je v taki stiski, najhuje pa ženski, kadar se je prej spečala z moškim, ki ni nič vreden, kakor ni bil nič vreden Pečarjev Miha. No dobro! —

Udala se mi je, in h gospodu sem šel, da naju je dal na oklice. Prismode so se smijale, ko so naju poročali pred vélikim oltarjem svetega Martina, pametni ljudjé pa so govorili, da je storila prav, ker me je vzela. Pametni ljudjé so namreč vedeli že takrat, da sem dobrega srcá, da bi vsaka ženska lahko izhajala z mano. Tudi Lenčika bi bila, samó da je hotela. Pa ni hotela, ubožica ni hotela!

V ponedeljek je bila poroka. Godcev nisem najel, nekaj poličev vina sem plačal pričama v gostilni, pa je bilo vse opravljeno!

Takó sem bil oženjen in prav srečen sem bil, ko sem privedel ženo pod svojo streho. Pa se je tudi précej poprijela gospodinjstva, da je bilo kár veselje. Pometala je, pomivala in brisala, da se je kár izpremenila vsa hiša, da je malone nisem spoznal! Kdor je pameten, naj se oženi! Moja prva in zadnja beseda je ta. Oženjen sem bil, pa se ne kesam. Že zaradi tistih prvih dnij po poroki ne, ker so bili vsi lepi dnevi!

V ponedeljek je bila poroka. V četrtek potem mi je dejala žena: »Vzemi samotežnik in pojdi po balo v Vinharje!«

Vzel sem torej samotežnik in se odpravil na pot. Pri veži je žena še zaklicala za mano: »Pa otroka tudi pripelji!«

»To je jedna, da ga pripeljem!« odgovoril sem veselo. Po pravici povedano, tudi jaz sem si želel otročička v hišo, ker je bilo to ponižno, tiho in človeku takó udano otročè!

V Vinharjih ni bilo káj naložiti. To samí veste! Starka mi je sicer nekaj trobila na uhó, da Lenka že po materini smrti dobí svoj

delež, da ne bode zapuščena in da ne pride praznih rok pod mojo streho. Pa so bile samó besede in drugega nič! Vesel sem bil, da sem dobil ženo, in še táko, kakeršna je bila moja Lenčika! Za drugim pa nisem gledal. Čemú neki, in kje naj bi se bilo tudi jemalo!

Naložil sem majhno, plitvo skrinjico in v nji malo, prav malo prazniških cunjic. Tudi staro zibelko sem naložil, da bi imelo otročè kje spati. Pa sem jo nekaj založil, da je ni opazil vsakdo, ker sem predobro vedel, da se bodo zijala prodajala za mano, kadar bodem vozil »balo« po vasi. Tudi sem si mislil, da bi nji ne bilo všeč, če bi se zibelka ne skrila. Če je človek v nesreči, takoj so neslani ljudjé z neslano besedo pri rokah in se šalijo s siromakom! Pač pa sem vzel otročička na voziček; v skrinjo živalce nisem mogel zapreti, ker bi se bila zadušila. To je gotovo. Zatorej sem si mislil: »Kaj mi do vsega poljanskega svetá!« pa sem otroka naložil na voz, da ga je opazil vsakdo, komur se je poljubilo. Od veselja je dekletce vriskalo, ko sem drdral s samotežnikom od Vinharjev nizdolu in pri tem še vestno pazil, da mi ni padlo z vozička in prišlo kakó v nesrečo. Pri otrocih moraš vedno paziti, to vem dobro, najsi nikoli nisem imel svojih!

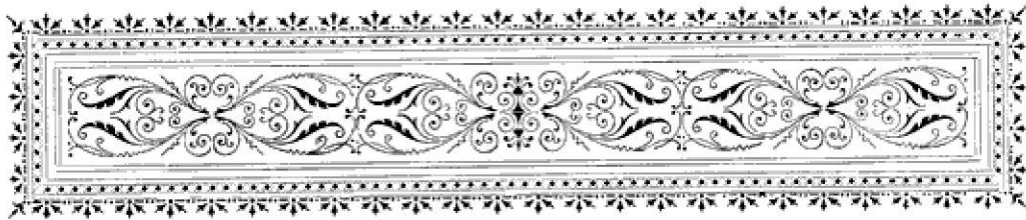
Ko pripeljem svoje bremce — živo in mrtvo — tam dôli do sredi vasi, stal je človek na vaškem mostičku. In njemu na ljubo je bilo vse po konci! Na mostiči je stal in imel poslušalcev, da se je kàr trlo. Stari Prodovec, stari Primož, stari Zrinec in še obilo drugih je tiščalo tja, kjer je omenjeni človek prodajal svojo modrost. In otročaji, ti pa so kàr zijali zgolj od strmenja. In to po vsi pravici! Možak je nosil od nog do glave čisto novo opravo. Pa kakšno! In na zelenem telovniku mu je visela veriga, lahko rečem, da ne manjša od tiste, s katero pri Štemburji vlačijo vedro iz vodnjaka! Samó, da je ta železna, óna na zelenem telovniku pa je bila vsa srebrna! In nekje na prstu mu je tičal srebrn obroč, kakor jih nosijo najbogatejši mesarji. Če me s takim prstanom udariš na sencè, pa sem lahko mrtev! Prav lahko! In v levem ušesi kàr tri murčke in na novem klobuku krivce, pogumno na spredi zasukane! Ni čuda, da je vse drlo k njemu, da ga je gledalo in se mu čudilo. Ko me ugleda, zakričí name:

»Hoj, Tinač, ali doto voziš?«

Jezus, ti se mene usmili! Res, bil je Pečarjev Miha, in naravnost iz Amerike je bil prišel. No dobro!

(Dalje prihodnjič.)

V Zali.

Spisal dr. Ivan Tavčar.

(Dalje.)

Ni se mu smililo otročè, njega rodno otročè, ki je v siromaštvu svojem sedelo na plitvem zabojčku, kjer je bila spravljena še plitvejša balica njega matere! In širokoustno je vprašal: »Kaj doto voziš, Tinač?«

In bingljaj je s svojo veliko verigo, da je kàr zvonilo, in dečki in možaki okrog njega so se grohotali, da se mi je zdelo, kakor bi čul tolpo vran, če nepričakovano ugledajo ptico kanjo. In grohotal se je tudi Pečarjev Miha, ta poštenjak!

Kaj sem hotel! Tiho sem peljal svoj voziček mimo njih in na vozičku otroka, ki ni bil moj, pač pa njegov, ki me je sramotil in smešil vpricho vse vasí. Sam v sebi pa sem dejal: »Ta ne bode prida, in to mi bode napačno hodilo!« Ko sem domá odložil in v hišo znosil vse, kar sem bil vzel v Vinharjih, molčal sem in ne z besedico nisem črhnil ženi, da je prišel Pečarjev Miha iz Amerike. Čemú bi ji bil pravil; saj se kàj takega zvé sámó po sebi, in dobri sosedje že skrbé, da pride novica pod streho. No dobro!

Živeli smo v jednomer dalje! Delali smo na polji in kmetovali. Vpraševal nisem, kaj počenja Pečarjev, in tudi žena ni nikoli izpregovorila o njem, najsi ga je videvala v cerkvi ob nedeljah. »Vse je dobro!« mislil sem si, »Bog je že naredil takó, da ne bode hudih nasledkov iz tega.« Prav vesel sem živel, in rečem vam, da so me minile vse skrbí, katere sem imel tisti dan, ko je stal Pečarjev Miha na vaškem mostičku sredi radovednih poslušalcev. In otročè, povem vam, to otročè je bilo pravi božji blagoslov zame! Oklenilo se me je bolj nego matere, in da je bilo moje, ne imel bi ga rajši! »Jedna reč in druga,« dejal sem si, »hiša ne pride pod nič, že zaradi tega otroka ne!«

Takó je prišel dan svete Uršule, ko imamo semenj v mestu. Z Lenko sva se bila dogovorila, da kupiva kravico, ker se je bilo tisto leto nastrgalo dosti sená in otave po naših bregéh. Prej tisto popoldne, ko sem prišel ravno iz hoste domov — posekal sem bil nekaj bréz — dejala mi je žena :

»Posavec je bil tu! Že danes pelje teleta v Loko in vprašal je, če se nečeš peljati ž njim, da ti potem na vse jutro ne bode treba peš hoditi!«

»Moška je ta!« odgovorim ji, »pa lahko koj kupim, da pridem prej domov. Pojdi in povej mu, naj nekoliko počaka; takoj se preoblečem in pridem!«

Žena odhití k Posavcu, jaz pa se preoblečem in pripravim za pot. Z dekletcem sva se zmenila, kakšne »kolače« ji prinesem, ker veste, da otročajem ni drugih skrbíj, če jim poveš, da greš v mesto. V tem se je vrnila Lenka in mi povedala, da voz že čaka. Zdela se mi je nekoliko bledejša nego druge dni, in zaskrbelo me je, če ni bolna.

»Kaj ti je?« vprašam jo, »da si takó bleda?«

»Nič,« odgovori mi, »samó nekaj glava me boli!«

Nató vzamem blagoslovljene vode z zidú pri vratih, prekrižam sebe, prekrižam otroka, prekrižam tudi ženo in prepustim vse lepo božjemu varstvu. No dobro!

Posavec je že imel vprežen svoj voziček in nanj je bil dejal dve teleti, kateri je vlekel mesarju v Loko. Njegovega konjička, ki je bil star kakor zemlja, tega ste tudi poznali in veste, kakó se je vozilo ž njim. Tisti dan pa je žival še šepala na sprednji nogi, in minila je dolga večnost, predno smo prisvedrali na Log pod Svetega Volnika cerkev. Otipavam se in otipavam, pa si otipaj kaj, če je maliha prazna! In res, denarja nisem imel pri sebi in domá sem ga bil pozabil. Ker ti nikdo ne dá kravice zastonj, zlezal sem z voziča, in po poti, kjer sem se prej vozil, moral sem sedaj peš kresati nazaj proti Poljanam! In sam nase sem bil jezen in ko sem se gugal po trdi cesti, dejal sem si: »Česar nisi imel v glavi, imaš pa sedaj v petah, in prav ti je!«

Že se je mračilo — skoro potem je v Poljanah zazvonilo Mariji — in nikjer ni bilo videti človeka — vse se je bilo že zalezlo v kočé — ko sem počasi stopal po stezi vkreber proti Hišcarju. Tik te steze imam njivo, takrat je bila na nji detelja, letos pa sem imel ondu prosó, kakor veste, in prav lepo prosó. Blizu leskovega grmovja mi je tam raslo drevesce, katero sem bil vcepil spomladi. Na misel mi je prišlo, da je bil pred nekaj dnevi vihar, in morda mu je kje odlomil vršiček.

Stopim torej s steze in gazim deteljo do drevesca. Pa je imelo še oba vršiča, in hvala Bogú, vihar mi ni bil napravil nič škode.

V tem sta prišla dva prav počasi po stezi nizdolu. Rad bi bil zvedel, kdo sta, in zatorej sem ostal pri grmu, toliko skrit, da me v mraku nista mogla ugledati. Pa tudi menim, da se nista preveč ozirala, ker sta imela dovolj drugih skrbij.

»Kaj bi prihajal?« izpregovorila je ona, »ko vender veš, da je greh in da ni mogoče.«

»Pridem pa venderle,« odgovori ji Miha Pečarjev — in to itak veste, da je govoril z mojo ženo — »ko bodo vsi ljudje spali, pa pridem. In na okence potrkam, ti pa odprì ali pa pústi, kakor hočeš!«

»Zaradi greha in zaradi ljudj nikar!« naprosi ga Lenka. In sam Bog vé, da sem takrat grešil, ker nisem pristopil in ji prigovarjal, naj bi ostala trdna v svojem sklepu. No dobro! —

»Gotovo pridem!«

»Na tvojega otroka te prosim, nikar ne hòdi!«

»Pridem! Pa bi ne bila takó hitela z možitvijo, pa bi bila čakala mene, nikar da si vzela tega šepca! Lahko noč — pa samó za sedaj! Pridem, pa je!«

In odšel je nizdolu proti vasi. Lenka je stala še nekaj časa na mestu, potem pa je tudi odšla. Tudi takrat je bilo še čas, da bi bil izpregovoril pametno besedo, pa je nisem. In zatorej svoji ženi ne očitam ničesar, moja krivica ni bila manjša od njene. Pustil sem jo brez pomoči v največji sili. In če je z brví, ker ni bilo držajev, pala v vodo, kaj bi se čudil! »Tebi,« mislil sem si, »tebi pa že podkurim, ko stopiš pod okence.« In tiho sem se priplazil do svoje hiše. Skozi okno sem videl, da je žena otroka devala spat. Na svinjaku sem imel med staro železnino velik skopec, katerega sem jeseni — po novo razoranih njivah — nastavljal lisicam. Potegnem ga na dan, in hajdi ž njim pod okno! In napel in nastavil sem ga takó spretno, da bi se bila ujela celó lisica, če bi bila prišla tisto noč pod moje okno. Tem gotoveje je moral priti v past ta zaljubljeni maček!

Ko sem vstopil, bilo je dekletce že zaspalo in tudi Lenka se je spravljala v posteljo.

»Bog pomagaj, ali si ti?« začudila se je in ni mogla prikriti, da je prestrašena, prav zeló prestrašena.

»Nič hudega, Lenka,« odgovorim mirno, daši nisem bil premiren. »Denar sem pozabil in pod Svetim Volnikom sem se šele spomnil, da ga nimam. Nič ne dé, pojdem pa jutri ná vse zgodaj z doma!«

»Ali si prišel po stezi mimo Strevca?« vpraša me tiho.

Nisem ji odgovoril resnice, nego dejal sem: »Ne, po poti mimo Žunharja sem hodil; za stezo mi je bilo že skoro pretemà!«

Prav videlo se mi je, da se ji je odvalil težak kamen od srca, ko je zaslišala zlagani moj odgovor. —

»Pa si bolna?« vprašam jo še; »takó si bleða, da moraš biti bolna!«

»Nič mi ni,« odgovori ona, »le glava me nekoliko boli, in sama ne vem, zakaj!«

Pa sem jaz vedel, da jo je bolela glava zaradi Pečarjevega Mihe! In če je Bog ne razsvetlí o pravem času, mislim si, bodè se težko dobilo zdravilo proti taki bolezni!

»Pa kaj bi govorila,« pravim, »jutri bode treba zgodaj vstati! Pojdiva spat, da lože vstaneva!«

Ko ničesar ne odgovori, še dostavim: »Veš kaj, na peč ležem, da se vsaj gotovo vzbudim!«

»Pa lezi!« dejala je, »najbolje bode!«

In zopet sem videl, da ji je bilo prav zeló všeč, ker sem si na peči izbral trdo ležišče. —

Ležem na peč, in to vsi veste, da nisem mogel zaspati. Kdo bi spal, če mora biti na straži, da mu zavodnik ne ukrade žene! Tudi ona ni mogla zaspati, čemur se tudi nisem čudil. Premetavala se je po postelji in vzdihnila časih prav globoko. Kakó ne, ko je bila vender v groznih skrbéh, dobro vedoč, da pride óni pod okno! Oh, ko bi ji bil v tistem hipu povedal, da vem za vse, in ko bi jo bil, kakor nas uči sveta vera, potrpežljivo opomnil, naj vender pozabi vsega, kar ne more biti in ne smé! Ej, pa nisem mogel izpregovoriti prave in pametne besede in zató se tožim samega sebe, da sem kriv, precèj kriv, če je bilo pozneje kaj greha in pohujšanja. Bog nam vsem grehe odpústi; dosti jih imamo, vsi jih imamo dosti in preveč! No dobro!

Nisem torej izpregovoril pametne besede, samó dejal sem:

»Lenka, móli! Móli in potlej zaspí v božjem imeni!«

»Bog meni pomagaj!« Takó je vzdihnila, a drugega ni odgovorila. Noč je tekla, in temà in mir sta bila povsod. Tudi jaz in žena sva bila v temi, v silni, črni temi, mirú pa ni bilo. Ta mir je objemal samó otroka, ki je spal v zibelki, da sem časih zaslišal njega lahne, nedolžne dihljaje. Tam je bil mir, pri naju pa ga ni bilo. V Poljanah je že odbilo polnoči, in kakor kamen mirno sem ležal na trdi peči. Tedaj se zunaj hiše začujejo koraki, in kakor strela se vzdigne žena Lenka z ležišča in posluša proti meni kakor zajec sredi njive, kadar ga je kaj vznemirilo v ponočni tihoti. Pa se nisem genil, in zatorej

je mislila, da spim. Nató vstane, da bi prilezla do okna. No dobro! Takrat pa je Miha tam zunaj — in vsi svetniki naj bodo zahvaljeni za to! — svoje stopalo vteknil v nastavljeni skopec, in ta ga je zgrabil s svojimi zobmi, da mu je kár vse zaškripalo v nogi! Zaklel je in zatulil kakor mrjasec, če ga vlečejo na mesarski stol, da se mi je srcé rahljalo od čistega veselja. Pa sem ležal na peči kakor kamen v dnu zelenega verja in ni besedice nisem zinil!

Na vse jutro sem vstal. Žena mi je skuhala nekoliko soka; molcé sem ga pojedel, in obema je bilo prav, da se ni govorilo. Zunaj pred hišo pa sem videl sledove, ki so se vlekli od okna po zeleni tratini nizdolu. Kakih trideset korakov tam spodi je ležal moj skopec sredi steze, in okrog njega je bila zemlja namočena od človeške krvi. Dobro mi je služil železni ta prijatelj, in jako hvaležen sem ga pobral in odnesel na svinjak, da bi mi bil tam pri roki, če bi se zopet rabil pri hiši. Nató pa sem odšel v mesto in kupil tam prav dobro kravico, ki mi je pozneje dajala veliko telet in mleka. No dobro! —

Pečarjev Miha pa je štirinajst dni tičal v koči in trpel bolečine, stara Pečarka pa mu je z rastlinskim oljem mazala nogo, da je kár kapalo od nje!

Sedaj pa veste, kaj vam bodem še povedal. Ko je ozdravil, vlačil se je še nekaj časa po vasi, potem je izginil v Ameriko, kjer je bil že prej. Tudi to veste, da je ž njim ušla moja žena, s katero so me bili poročili pred velikim oltarjem svetega Martina. Noč je vzela oba, njo in Pečarjevega fanta, in kakor mož in žena — prav po divje — odrinila sta v Ameriko, kjer menda ne gledajo posebno na take reči! —

Pustila mi ni ničesar — samó sramoto — ti moj ljubi Jezus, pa kakšno sramoto! Povsod so se mi smijali in povsod so mi privoščili veliko to nesrečo. Ostalo mi je tudi dekletce, otroka mi je pač pustila. Prav takó, kakor je moja mati mene pustila v klanici v Vinharjih! Otroka mi je pač pustila!

Pa nikar ne mislite, da sem ga vrgel pod klop ali pod kap pred hišo! Bog ne daj! Bil mi je to najlepši dar, katerega mi je mogla pustiti žena, ki takrat že ni bila več moja žena! Božji blagoslov mi je pustila s tem otročičkom, in rečem vam, nikdar se nisva ločila s to živalco. Če sem delal na njivi, bilo je dekletce pri meni, če sem sekal v hosti, bilo je dekletce pri meni, če sem nosil živini v hlev, lezlo je dekletce za mano! Po materi ni dosti vpraševalo v nedolžnosti svoji; skoro jo je pozabilo, tem bolj pa je rado imelo mene. Kaj

pravim, rado imelo — naravnost ljubilo me je, kakor ljubi otrok pravega svojega očeta! Pravi blagoslov božji je bilo zame to otročè, in zaradi njega sem oprostil ženi vse, čisto vse. Srečo sem imel pri hiši, in vse mi je šlo po godi. Tista kravica, ki sem jo bil kupil v mestu, storila mi je nekaj mesecev pozneje dva telička, in oba sta živela in se dobro redila! Vidite, takšno srečo sem imel! No dobro!

Jedna reč in druga, minilo je leto, in minilo je zopet leto. Dve leti sta skoro minili, in bilo je nekamo okrog sv. Uršule. Zvečer je bilo, in večerjo sem kuhal pri ognjišči. Ker ni bilo ženske v hiši, moral sem kuhati sam. Bil sem gospodar in gospodinja zajedno. Pojema je ogenj v peči, in hitro sem skočil po veži k skladanici pred hišo, da prinesem še nekaj suhljadi in jo vržem na žerjavico, da bi se hitreje skuhal večerja. Otroka sem bil pa že prej napasel, in spal je že tudi.

Pred skladanico na tñalu sem imel kup posekanega brezja, da ga razžagam in razkoljem za zimo. Ko stopim na tñalo, sedela ali prav za prav čepela je na kupu ženska — beračica, ki je brčkone prosila prenočišča. Takó sem si mislil in dejal:

»V božjem imeni, mati, le pod streho! Pozno je že, in kam bi hodili sedaj drugam nego k meni?«

Naložil sem si suhljadi v naročaj.

»Tine«, zastokala je, »Tine, jaz sem!«

Križani Odrešenik svetá, kakó sem se prestrašil! Suhljad mi je padla na tla, in izpregovoril nisem ni besedice. Pa me je skoro obšlo veselje, in mislil sem si: »Glejte, vendar je še prišla k meni in k svojemu otroku je prišla.« Pa kakšna je bila in malone v raztrgani obleki! Taka je bila, da bi se bil najrajši razjokal. Pa sem takoj izpregledal, kakó in kaj.

»Lenčika,« dejal sem, »Lenčika, ali te je tepel?«

»Oh, pa hudo!« zajokala je.

»In stradala si in hudino si preganjala?«

»In naposled me je pustil in drugo je vzel!«

»Ta slepar, ta slepar!«

»Od tam sem se preberačila in preprosila do semkaj, da vidim še jedenkrat otroka in da tu umrem!«

»Kaj, umret si prišla? Ali si pametna ali si brezpametna! Dober človek sem in précej bodem jezen, če izpregovoriš še kaj takega! Umreti, lepa bi bila ta! Saj nisi prišla k zverini, saj si prišla k svojemu možu in k svojemu otroku! Koliko grehov nam more oprostiti Bog, pa bi jaz ne oprostil tebi jednega! Le vstani in v Bogá zaupaj!«

Poskušala je vstati, pa ni šlo; takoj je zopet zlezla na brezov kup, takó je bila slaba.

»Nič ne maraj, skuham ti prižganke in jajec ti nabijem vanjo, da se takoj zopet poživiš. Ker si slabotna, pa te ponese, prav rad te ponese!«

In vzel sem jo k sebi in jo odnesel v hišo. Ti moj Bog, bila je lahka kakor jesensko peresce, da je malone nisem čutil! V hiši pa sem jo posadil na klop za mizo in luč sem ji prižgal ter jo tolažil:

»V imeni našega Gospoda Jezusa si zopet prišla v to hišo, in vse nama bodi oproščeno, kar sva zagrešila skupaj in posebel!«

In odhitel sem ji kuhat večerjo in pripravil sem ji prižganko, kakor si ne morete misliti boljše na svetu. In jajec sem ji natolkel vanjo, da bi jih bil moral jesti sam rimski papež, če bi mu jih bili skuhali v največji bolezni!

Postavil sem skledo prednjo, ali jesti ni mogla. Najboljše prižganke ni mogla jesti, in ko je takisto težavno sople, videl sem v hipu, da mora biti bolna, prav zeló bolna.

Postlal sem ji posteljo in ji prevlekel ležišče z belimi rjuhami, katere so bile spravljene v skrinji, da bi jih imel, če bi prišli z Gospodom k hiši. Danes pa sem jih vzel za njo; takó bi vsaj čutila, da ni pri tujih ljudéh in da smo jo radi imeli. Brez moje pomoči bi niti ne bila prišla v posteljo. Takrat sem šele videl, kakó jo je bilo vzelo življenje: bila je koščica pri koščici in drugega nič!

Torej tepel te je!« dejal sem, »in usmiljen ni bil s teboj!«

»In drugo je vzel in mene je zapodil!«

Sédel sem k njeni postelji. Zamížala je in mirno ležala nekaj časa. Gledal sem ji neprestano v upali obraz, in takó se mi je smilila, da vam ne morem povedati, kakó. Naposled je izpregovorila:

»Tine, prinesi mi otroka!«

Moj Bog, otroka sem bil popolnoma pozabil, in moja dolžnost je bila, da bi ga ji bil prinesel takoj! Pa me je morala naprositi! Odgovorim: »Takoj ti ga prinesem, in videla bodeš, kakó je dekletce zraslo v tem. In zdravo je tudi! Hvala Bogú, zdravo je tudi!«

Prinesel sem ji otroka. Revče se ni moglo prebuditi, in ko sem ga prinesel k postelji, k materi, tedaj mi je zopet zaspalo v rokah.

»Vidiš jo, Lenka, taka je,« izpregovoril sem, »in dobro sem ti jo vzredil. Veséli se je! Jutri te že spozná in vesela te bode, kakor sem te jaz vesel že danes!«

Dolgo je gledala otroka, ki je z glavico dremal ob mojem rameni. Potem pa je zaječala: »Daj mi jo v posteljo!«

Ustregel sem tej želji in položil otroka k nji v posteljo. In pritisnila ga je k sebi, kakor bi se bala, da ga ji zopet ne vzamem.

»Na peč pojdi!« dejala je, »in zasp! Jaz bodem tudi zaspala!«

»Prav,« mislil sem si, »pa zlezem na peč, in če bode hotela kaj imeti, pa me že pokliče.« Res zlezem na peč in že sem tam ležal precčej časa, ko me pokliče:

»Tine!«

Bliskoma sem bil pri nji. »Tine,« pravi s slabim glasom, »daj mi roko in reci, da nisi več hud name!«

»Nič več, Lenka, nič več!«

Podala sva si roko, in nató sem zopet zlezem na peč. Čudno, pa vender resnično, ubranil se nisem zaspancu in skoro sem zaspal. Bilo je pozno ponoči, ko me je vzbudil otrokov jok. Skočim s peči in k postelji. Deklica se je zvijala in hotela vstati. Pa ni mogla, ker se je je oklepala koščena roka materina, kakor da je od železa. Lenka pa je ležala mirno, in nekamo polno in debelo so me gledale nje oči. Ko sem pristopil, da bi ji vzel jokajočega otroka, bila je tista drobna, koščena roka trda, da sem imel posla, predno sem izvil otročička izpod nje. Saj veste, prišla je k meni umret! Bog mi je ni bil namenil, in umrla je prvo noč, ko je zopet stopila pod streho moje koče! Gospoda ji nisem klical, ker nisem mislil, da je že takó pri kraji. No, pa je umrla spravljená z mano in s svojim otrokom. In vsako nedeljo molim k vseusmiljenemu Bogu, da bi je ne sodil ostreje, nego sem jo sodil jaz, ki sem bil vender nje mož, nje pravi zakonski mož.

Vidite, to je povest o mojem zakonu! No dobro!

(Dalje prihodnjič.)

Pokop.

Kedaj je videlo okó
 Takó vesel pokop? . . .
 Prijatelje nekdanje vse
 Nocoj polagam v grob.
 Solzé, ki so rosile mi
 Obraz v nekdanjih dneh —
 Globoko v grob polaga jih
 Nebeški tvoj nasmeh.

In tožbe vse, in vzdihé vse
 Polagam v grob nocoj —
 Izbriše nanje mi spomin
 Poljub goreči tvoj.
 Na grobu pa v objemu jaz
 Presrečen ti slonim,
 In gledam ti v oči jasné,
 In ljubim in molčim.

Trošan.

V Zali.

Spisal dr. Ivan Tavčar.

(Dalje.)

Moščali smo vsi, in še žalostni Miha, ta največji malopridnik med nami, brisal si je skrivoma z rokavom okó. Dober človek je bil Tine, in vsi smo čutili, da jih je malo na svetu, ki bi se bili v takem slučaju vedli takó, kakor se je vedel šepasti Hiščar!

»Vidite,« izpregovoril je še, »takó sem bil oženjen! Sedaj pa pogledajte mojega dekleta! Brhka je kakor srna v Zali in že nekolikokrat bi se bila lahko omožila prav dobro; pa se ni hotela, ker hoče ostati pri očetu! Takó mi Lenčika še iz groba plačuje mojo ljubezen, in nikdar se še nisem pokesal, da sem jo bil vzal! No dobro!«

»Kaj pa z ónim v Ameriki«, vpraša gospod Andrej; »ali si dobil kaj poročil o njem?«

»V Lučinah ste,« odgovorí Tine, »zatorej ne veste, kar je pri nas vsakomur znano. Prihajala so poročila, da si dela denar in da se kár valja po dolarjih. To je bilo od pričetka, potem pa leta in leta nismo slišali ničesar. Jesensko jutro pa se ustavi tam dóli pred hišo debelega našega župana tisti znani ubožni voziček. Na vozičku je sedel birič in tik njega raztrgan, umazan človek zabuhlega obraza. Ugibali in ugibali so, kdo bi bil, ker sam ni hotel govoriti. Iz spisov, katere je nosil birič s seboj, pa so končno venderle izvohali, da to ni nikdo drug nego Pečarjev Miha, ki je nekdanj nosil srebrno verižico na zelenem telovniku in tri murčke v ušesi! Sedaj pa je berač, in kakor veste, opešale so mu vse moči, takó da mora prosjačiti od hiše do hiše, če hoče živeti. Vsako leto jedenkrat, največ dvakrat, pride tudi k meni, da prenoči pod mojo streho. Nikdar mu še nisem ničesar očital; ne rečem mu ničesar in sploh ne govorim ž njim. Na klopi

pri peči mu deklè postelje, da lahko leži. Tudi deklica ne govori ž njim, in niti ne vem, če ji je znano, da je ta berač nje pravi oče, ki je njeno mater prezgodaj spravil pod zemljo. Kadar pa odhaja, tedaj mu skrivoma vselej kaj potisne v roko, meneč, da tega ne vidim. Pa dobro vidim, a ne rečem ničesar, ker mi je všeč, da je dekletce dobrega srcá. In videti bi morali, kakó jo gleda ta potepuh! Kàr z očmi bi jo rad pogoltnil, ko se — brhka kakor srna v Zali — suče po hiši, kadar pospravlja po večerji. In za ves svet bi ne hotel imeti njegovega srca v sebi, ker vem, da trpí, da peklensko trpí, kadar jo gleda takisto! No dobro!»

Nekaj časa potem Tinče še pristavi:

»Mi vsi, ljubi moji, vedemo se časih, kakor bi ne bilo Bogá, in vi, gospod, ki nas kličete semkaj v Zalo na love, menite tu in tam, vsaj takó se pripoveduje, da Bogá res ni! Nikar, nikar, ljudjé božji! Bog je, in kar je najboljše, Bog je nad vse mere pravičen! Sedaj vam pa ne izpregovorim ni besede več. No dobro!»

Vsi smo pohvalili Tinčeta in njega povest. In gospod Andrej je dejal: »Dobro, Tine, tvoja zasluga je večja nego Jernačeva! Rajši sem te poslušal nego ónega, in lepša je bila tvoja povest!»

»Vsakdo živí po svoje,« zajezí se Jernač izpod Skale; »ali če bi bil vsakdo takó dobrega srcá in bi vsakomur vse odpuščal, kje pa bi cesar jemal svoje vojake? Tedaj bi bili vsi ženske in drugega nič! Pri tem ostanem!»

»Še vedno je prezgodaj,« oglasim se jaz, »da bi že sedaj šli poslušat. Časa je še dosti, in kaj početi? Sedaj si ti na vrsti, žalostni Miha! Pristavi svoj lonc k ognju in razkrij se nam kakor zakonski mož, o katerem se itak pripoveduje to in óno.«

»Ne branim se, ne branim se,« odreže se Miha, »a napačna je misel, da bi bil pri vas na preji in da bi ob tem ostalo suho moje grlo. Natočite mi rdečega vina, ker mislim, da je ta dobra kapljica ustvarjena takó za gospódo kakor za kmeta! Pri meni tecí beseda, pri vas pa vino. Drugačnega kontrakta ne poznam in pri tem ostanem, kakor bi rekel Jernač izpod Skale.«

In teklo je vino. —

IV.

Žalostni Miha pripoveduje o svojem zakonu takó-le:

»Če ste že vsi govorili in klepetali, čemú naj bi molčal jaz, ki sem pametnejši od Tinčeta in sem izkusil mnogo več nego Jernač izpod Skale! Če je bil v Ameriki, pa méni, da je svet odrešil, in če se mu je v tem deklè izpridilo, pa misli, da si je prislužil večno vzveličanje.

Mene poslušaj, Jernač, pa zaslišiš moško besedo. In ta je taka-le: Bogá zahvali, da ti je vzela drugega in da ni vzela tebe, ker bi bil vse večji siromak, nego si dandanes! V tem pa sem tvojih mislij, da se ni dobro oženiti, če ni ravno treba, če se ravno ne moraš! Tinče, ti si dober človek, to je res in to je nekaj! Pa tudi pri tebi se vidi, da je dobrotá sirota, in največja sirota je dobrotá vselej takrat, če jo zakonski mož izkazuje zakonski svoji ženi! Ko bi bil ti, šepasti Tinče, svojo Lenčiko, ko si jo dobil pod svojo streho in ko si začutil, da še zmiraš oči zavija za tisto mlezvo, jedenkrat ali dvakrat prav pošteno in prav krščansko premlatil, kakor se premlati snop v nasadu, ali meniš, da bi ti bila ušla v Ameriko? Nikoli ne! Nikar da si brskal po svinjaku za skopcem, šel bi bil rajši na pôd po cepec in Lenčiki, ki je lazila v mraku z brezpametnim fantom, moral bi bil ž njim pesem zapeti, da bi bila zdajci ugledala vse črne oblake, kar se jih kdàj nagrmadilo nad starim Blegašem! Vidiš, to je moja misel, in če bi bil takó ravnal, živela bi ti žena še danes in še danes bi te uprezala v jarem, kakor te je uprezala tiste dni, ko Pečarjev Miha s svojimi murčki še ni bil prišel iz Amerike!«

»Tepla bi me pa venderle ne bila, kakor tepe tebe tvoja!« Takó se vtakne v besedo Tinče, in sicer s prav strupenim glasom.

In Miha klaverno povesi glavo in se ne raztogotí, kakor smo pričakovali.

»Res,« odgovorí mirno, »res, časih me oklesti, ker sem bil ob svojem času nekaj predober, in dobrotá proti zakonski ženi je sirota! To si zapomnite vsi, kar vas je oženjenih in kar vas je neoženjenih. Ves svet naj si to zapomni, pa bode prav in dosti bolje, nego je sedaj! — No, če pa menite, da vam bodem s suhim grlom gonil svoje statve, motite se. Gospod Andrej si je ravnokar privoščil kupico rdeče kapljice, in sedaj vam povem, da mi ne pride beseda iz grla, dokler ni prišlo vino v grlo! Vsakemu delavcu gré plačilo, in po tem se ravnajte, sosebno proti meni, ki sem mnogo pametnejši od šepastega Hiščarja, ki vam je dolgo uro sušil svoje mokre otepe, ne da bi bil dobil le kapljico pijače!«

»Piti bodeš moral počasi,« zasmije se gospod Andrej, »ker nam zaloga že pohaja. Tudi ni pošteno, da že sedaj zahtevaš plačilo, ko nam prav za prav še nisi ničesar povedal!«

Ko izprazni natočeno kupo, odgovorí žalostni Miha: »Ničesar povedal! Kdo pravi kaj takega? Ali vam nisem izpregovoril dosti pametnih in resničnih besed? In resnična je tudi ta, da sem pravi pijanec na svetu, in v desetih farah ga mi ni vrstnika. Tam-le Jernač

izpod Skale hoče biti pijanec — oh, ti moj Bog, mene poglej, pa bodeš šele vedel, kaj je pijanec! Vse to, vse to, krščanski ljudje, zaradi zanikarne ženske, ki sem jo po nesreči vzel v zakon! Dostikrat in tudi v največji pijanosti sem takó jezen, da bi najrajši vse razbil, vse, ves svet in še kaj po vrhu! Oj, ti duša moja, koliko si trpela in koliko še trpiš! No, pa kaj bi se jezil? Naš Bog je ustvaril jezo, ali tudi vino je ustvaril, da se vojskuje drugo z drugim. In modro je takó!

Če bi mi bil pa kdo pravil v tistih časih, ko sem imel dobro dvajset let in sem bil najgorših jeden — da ne rečem, najgorši, kar jih je stalo po deseti maši pred cerkvijo — če bi mi bil takrat kdo povedal na uhó, da bodem na stare svoje dni taka-le umazana in raztrgana krpa, kakor me vidite pred sabo, zdajci bi ga bil razčesnil! Takó vam povem! Pa je venderle res, in če se sedaj prikažem na vás, pa so otročaji za mano in me zasmehujejo, kakor da sem se porodil kje v gorjanski koči in ne v Brentačevi hiši, lepo sezidani, lepo pobeljeni in v dve nadstropji postavljeni! In stari Brentač, ki je že davno pod zemljo, vrtí se kakor vrtavka v svojem grobu, če ima količkaj prilike, da gleda vse to, kar počenja njegov jedini sin na svetu! — Starega Brentača jedini otrok sem bil, in lahko rečem, da sem bil otroče, katerega so se veselili ljudje in angelji. Ko sem prejel prvo sveto obhajilo, prigovarjal je kapelan gospod Jurij mojemu očetu, naj bi me dal v šolo, češ: »Prav gotovo pride v škofovo hišo in mogoče je, da se vzpričo bistre glave še vzpne do škofa ljubljanskega, kar ni najzadnja in ne najslabša na svetu.« — »Kdo pa prevzemi moje lepo posestvo?« odgovoril je stari Brentač, »in ali mislite, da bi mi v grobu dobro delo, če bi se drugi ljudje pasli ob mojih žuljih?« — Ostal sem domá, in trdo me je držal oče, da sem bil slabši od hlapca pri hiši. In ko sem že nosil škornje čez koleno in na telovniku debele in svetle gombe, pa ga mi še ni pokazal denarja, takó da skoro nisem vedel, kaj je vino na svetu. In molilo se je v hiši, in lahko rečem, da vi vsi, kar vas je tu — gospod Andrej bodi izvzet — niti ne veste, kaj je molitev. Nekaj očenašev pozobljete in najlepše pridige v cerkvi prespite, pa mislite, da ste molili! Pa ni takó! Pri Brentačevih se je molilo in molilo se je vsak večer, in stari Brentač je molil, kakor sedaj sploh nič več ne znajo moliti. Potem pa smo šli v posteljo, in oče je v pozni noči tu in tam pregledal posteljo za posteljo, če vse spi v božjem imeni in če kdo ne pohočuje. Če je izteknil prazno ležišče, pa je vzel debelo grčavo palico v roke in čakal in čakal, dokler se ponočnjak ni tiho priplazil domov. Pa so ga vzprejeli

udarci, da ga je minil sluh in pogled in da je s črnimi vtiskami plačal ponočnjaški račun. Samó jedenkrat me je zavêdel hlapec, da sva šla v soboto ponoči na vas in da smo s fanti nekaj zapeli sredi vasí. Pa nikdar več, ker takó sem bil pretepen, da se mi je zdelo štirinajst dnij, kakor bi bil dva dni ležal v stopah. Pa nikdar več! In zató sem komaj vedel, kaj je vino na svetu, in brez greha mi smete verjeti, da tudi nisem vedel, kaj je ženska na svetu! Pač, to zadnje se mi je nekamo dozdevalo. Takrat je služilo pri nas mlado dekletce, Romovčeva Polonica. Kakor zrela češnja je bila in kakor makov cvet, kadar je v najlepšem cvetji. In delavna je bila, da smo jo imeli vsi radi in sosebno tudi gospodar. Nekdaj sva s Polonico razmetavala kopice na travniku, in takrat mi je zdajci pričel biti svet prav zeló všeč. Vse je bilo lepo, gore in doline, njive in travniki. Sredi vsega tega pa je bila najlepša Romovševa Polonica. In res je bila lepa! — »Reci katero dekletu,« mislil sem si, in ko je ravno mimo mene nesla plast sená, potipal sem jo nekaj po rdečem lici in dejal:

»Polonica, počakaj no malo!«

Ali bila je zvita lisica ta Polonica in takoj je obstala, zaljubljeno me pogledala in kratko odgovorila:

»No, pa!«

Ženska je veliko vredna, če je mlada in zala. Če pa je stara in grda, tedaj je tudi nje vrednost majhna. Romovčeva pa je bila mlada in kakor zrela češnja, kakor zrela češnja! Bila je zame veliko vredna takrat, in zatorej sem ji srčno dejal:

»Kaj praviš Polonica, kaj, če bi bila nekoliko moja?«

Še bolj ognjeno me je pogledala in odgovorila:

»No, pa!«

Beseda je dala besedo, vse se je lepo dogovorilo, in takó sem si pridobil svoje deklè, svoje prvo deklè, ki je bila kakor zrela češnja in kakor makov cvet sredi zelenega žita! Pa moje in moje Polonice veselje ni bilo dolgo; danes je bilo še, jutri pa ga že ni bilo. Stari Romovš, saj ste ga vsi poznali, srkal je rad vince, še rajši žganje. In kadar je bil pijan, bil je neznosen bahač, širokoustnež in grozen klepetáč. Bržkone Polonica ni molčala, in srečna, da si jo hoče bogatega Brentača jedini sin izbrati za ljubico, povedala je o tej sreči morda materi, morda tudi očetu. Starec je nekaj vedel in ko je prvo nedeljo potem, ko sva bila razmetavala kopice s Polonico, po jutranji maši popival v Prodovčevi pivnici, pobahal se je v svoji pijanosti, rekoč: »Prinesi ga še poliček, Prodovec! To ti rečem, pozneje ga bomo

še večkrat pili za Brentačeve groše, kadar moja Polonica vzame Miholca!«

Ni še zvonilo devete, ko je stari Brentač že vedel za te nepremišljene besede. Jezil se ni, bila ga je sama sladkoba. Pred deseto mašo — Polonica se je ravno ravnala v cerkev — poklical je mene in njo v svojo izbo, tja, kamor je spravljal svoje spise in svoj denar. Meni ni dejal besede, dekleta pa je ogovoril takó prijazno, kakor je ogovoril vsakega, če je bil posebno jezen.

»Koliko imaš pri meni zasluženega, Polonica?« vprašal je. »Kaj ne, toliko in toliko?«

In še predno mu je utegnila odgovoriti, odštel je na mizo denar in dostavil:

»Spravi denar, potem pa glej, da se sama spraviš izpod moje strehe, pa takoj! Ko zazvoní k deseti maši, ne smem te več videti v hiši! Ti, Miha, ti se pa poberi v cerkev in pomóli! Taka je!«

Brez besede je moralo deklè iz hiše, in moja ljubezen je bila končana, in še prav vesel sem bil, da je bila tisti dan nedelja, ker bi mi bila sicer prav gotovo palica zapela litanije. Ali če menite, da bodem s suhim grlom kosil to-le starino, motite se! Ker imate vina, naj se toči, da ga pijemo!«

Morala se mu je zopet natočiti kupica, da jo je izpil ter si namočil grlo, ki se mu je posušilo takó hitro. Nató je nadaljeva :

Tisto nedeljo po južini mi je dejal oče:

»Uprezi lisca v zeleni voziček, da se odpeljeva k Jernejcu v Podsteno, kjer imava opravka. Pošten mož je, in tudi deklè je pošteno. Imela bode lepo doto, in vesel je mora biti vsakdo, ki jo dóbí!«

Upregel sem lisca v zeleni voziček, in prav tesno mi je bilo pri srci, Jernejca iz Podstene sem komaj poznal, po njegovem glasu pa sem vedel, da je največji skopuh in oderuh, kar jih je kdàj živeló v dolini. Da ima hčer, to sem tudi vedel, po vidu pa je nisem niti poznal. Slula je po naši dolini, da je sosebno močna, takó da se ne bojí najmočnejšega moškega. Rada je pozivala fante, da se je metala ž njimi, in malone vsakega je posadila na zeleno tratino. Pri hiši so imeli hlapca, in ta je bil močnejši od nje, tega ni mogla vreči Jernejčeva Maruša, če sta se spoprijela na zeleni tratini.

Ko sva se z očetom vozila že prav proti Podsteni, dejal je : »Le dobro se smučí okrog dekleta, ker to je žena, kakor si je ne moreš želeti boljše! S starcem sem se že nekaj pogovoril, in prav mu je! Ti se smučí okrog dekleta, jaz bodem pa njemu vlekel doto iz žepa.«

Že prej in takoj, ko se mi je ukazalo, naj se zapreže lisec, vedel sem, da se popeljeva z očetom snubit. V meni pa je še tičala Romovševa Polonica, in zató sem odgovoril očetu: »Kakó naj jo vzamem, če je še ne poznam? Kakó naj jo rad imam, če je nisem še nikoli videl?«

Osorno mi je odgovoril: »Rad imam! Kakšna beseda je to? Ali meniš, da sem jaz poznal tvojo mater, ko sem jo jemal? Oče mi je ukazal: Vzemi jo, in vzel sem jo. Ko pa je umrla, prezgodaj umrla, valjal sem se od žalosti po tleh, takó rad sem jo imel! Tudi ti vzameš Jernejčevo, če si pameten! Poglej me, star še nisem takó, da bi mi že kopali jamo pri Sv. Lovrenci! Dobim še mlado žensko in če le hočem, pa me vzame tudi Romovševa Polonica. In potem pridejo otroci, ti pa bodeš gledal za Brentačevo zemljo in imel je ne bodeš. Bodi pameten!«

Kaj sem hotel? Pameten sem bil in pokoren očetu. V Podsteni sva obstala pred Jernejčevo hišo; vse je bilo kakor v skrinji. Okrog oglov vse lepo pometeno in počejeno; po dvorišči se je pasla cela tolpa piščet, in celó nekaj rac je čebljalo vmes. Pri bližnjem potoku je hlapec Gašper napajal dva tolsta konja, in zazdelo se mi je, da naju je precèj pisano pogledaval po strani. Tem prijazneje naju je vzprejel hišni oče, in kakor bi trenil, sedela sva že za rumeno mizo n pred sabo sva imela bokal dobrega vina. Pogledavši skozi okno na dvorišče, pa že vidim, kakó se je mati Jernejka z nožem v roki lovila za piščeti. Bila je tehtna ženska in z obširnim svojim telesom se je brezuspešno trudila za živalco. — »Gašper, pomagaj no!« zaklicala je hlapcu, ki je prignal konja mimo nje. Ta je nekaj zamrmral, pa je izginil v hlev in ni hotel loviti piščet. Ker se težki gospodinji ni posrečilo pri piščancih, ugrabila je neokretno raco, položila ji glavo na hlod in jo ji odsekala hitro kakor strela. In ujela je še jedno in ji takisto odsekala glavo. Nató se je odgugala v kuhinjo, neprestano kričeč: »Marušica! Marušica!«

»Lepa je ta, Jaka, da si prišel k meni in da si précej sina privedel s sabo! Glej, glej, kdo bi si bil mislil, da imaš takega fanta! Prav res, korenjak je!«

Takó naju je počastil oče Jernejec. Suh možiček je bil to in kakor sova je gledal z drobnimi očmi. Domislil sem si, da mora biti siromak tisti dolžnik, ki mu pride v pest. In takó je tudi bilo: Dosti jih je odril in na nič spravil ta poštenjak. Razgovarjali smo se o letini in drugih takih rečéh. Kàr izpregovori oče: »Pojdi in oglej se nekoliko okrog hiše, da zveš, kakó se gospodarji pri poštenih in varčnih ljudéh!«

Vstal sem izza mize in stopil v vežo. V kuhinji je že gorelo z velikim plamenom na ognjišču; po zraku je frfotalo vse polno račjega perja, in po zabeli je dišalo prav prijetno. Mimo mene je prišla stara dekla in se mi zasmijala nekamo porogljivo. Stopim iz veže na dvorišče. Nikjer nikogar. Že hočem zaviti okrog ogla, da bi stopil pod drevje na vrtu. Dva sta se razgovarjala, in prav dobro sem čul, kaj sta govorila.

»Snubača imaš, Maruša!« dejal je nekdo, in to je bil po mojem računu hlapec Gašper. »Snubača imaš, in skoro bomo plesali!«

»Snubača!« zasmije se ženska, »kaj mi hoče ta nit!«

»Pa ga le vzameš, če bode oče hotel, in mene odsloviš, kaj?«

»Tudi lahko! Da bi le taka nit ne bila!«

»Mene odsloviš?« zatogotí se hlapec, »doslej sem ti bil pa dober, kaj?«

»Ali misliš, da se te bojim?« odgovorí mu ona ostro, »prav nič se te ne bojim, žleza žlezasta!«

»Jaz pa tebe ne! Kaj mi do tega, naj te vzame — ta ali óni! Takih, kakor si ti, imam na vsak prst pet!«

»Kaj pa se jaz menim zate? Pojdi, kamor hočeš!«

»Prav, pa grem!« In hlapec Gašper kolneč odide.

Zavijem okrog ogla. In res, tam na vrtu ob hruški je slonela Jernejčeva Maruša. Rečem vam, prava klada je bila, velikanska in zajetna. Obraza pa nič napačnega, in ker je bila vsa razljučena, da ji je lice kár gorelo, bila je celó zala. Kakor je bila velikanska, vzrasla je bila venderle takó, da je vzbujala všečnost, da ne rečem, poželenje. Sosebno tisti dan, ko je bila lepo praznično oblečena, da so krilca kár šumela okrog nje. Ugleda me in stopi proti meni.

»Kaj vas ni nič boljših s Poljan, nego si ti?« vpraša me zaničljivo. In še zaničljiveje se zasmije.

»Dober ali slaboten,« odgovorim ji hrabro, »to nič ne dé. Pa sem še vedno močnejši, nego si ti!«

»Močnejši!« zaroga se Maruša, »močnejši! Devet takih pobašem v vrečo, da veš! Alò, metajva se, da bodeš videl, kje so Benetke!«

»Tudi prav! Čemú bi se ne metala, ker utegneva, ko je ravno nedelja!«

Takó sem ji odgovoril moško in srčno. Brez odloga se spopri-meva. Précej sem spoznal, da je močnejša od mene. Bila pa je prehitra in je premalo pazila; zatorej sem ji izpodnesel nogo, ko je najmenj pričakovala. Posadil sem jo na travo, da je bilo veselje.

»Oj, ti skuta zelena!« zatogotila se je, ko je vstajala. »Rečem ti pa, nikoli bi te ne bila vzela, da me nisi vrgel. Pojdiva v hišo!«

Tam pri hlevu pa je stal hlapec Gašper in se je od radosti tolkel po kolenih.

»Marušica! Marušica! Ali te je vrgel? Ta nit te je vrgla! Takih pet na vsak prst, kakor si ti! Haha!«

Pograbila je poleno iz skladanice in planila proti njemu. In gotovo bi mu bila razbila lobanjo, da ni hlapec pobegnil v hlev ter se skril nji, ki je od srda kár trepetala. To je bila meni namenjena ženska!

(Konec prihodnjic.)

Školjke.

4.

Zbegano v višinah
Klaverno človeče
Zopet sem ubožec
Brez miru in sreče.

Oh, to veličanstvo,
Prostor ta brezmejni,
Svetli ti svetovi
Skrivni, čarodejni.

Ta tihota večna
In ta svit studeni —
Groza me obhaja:
Tu ni dobro meni!

5.

Kje si, zemlja rodna,
Zemlja bedna, mala,
Ki jo milost božja
Meni v last je dala?

Plašen in brezupen
Vračam se ti v krilo;
Da sem te ostavil,
To ni dobro bilo.

Kakeršna si koli,
Moja si brez kraja,
Dokler se s telesom
Duša moja spaja!

6.

Ibe jaz ne črtim,
Zemlja slikovita;
Čudesna si, krasna,
Slavna, ponosita.

Kdo šumeča morja,
Divjekrasne gore,
Jezera in reke
Prehvaliti more?

Kdo večere divne,
Dneve zlatorosne,
Kdo tišine mirne,
Vihre gromonosne?

7.

Ibe pač ne črtim,
Lepa mi narava!
Kadar vrè mi srce
In gori mi glava.

Iz človeške družbe,
Družbe mi dosadne,
Čestokrat zatekam
V gaje se ti hladne.

Takrat mir, tolažba
V srce mi zaveje;
Lice se razjasni,
Duša se zasmije.

8.

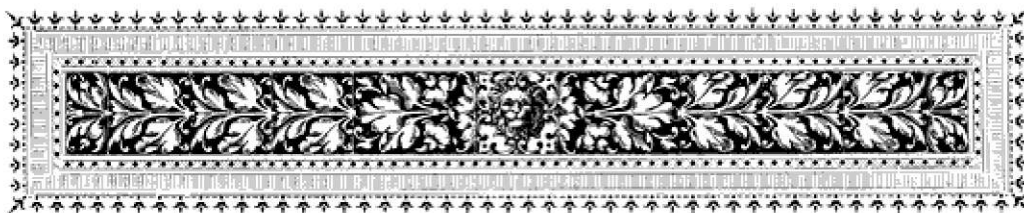
Vse šumi nad mano;
Skrivno šepetanje
Rahlo me zaziblje
V čudalepe sanje.

Zopet duh v sanjave
Plove mi višine,
In v razkošji ondu
Joka, moli, gine.

Krog in krog nebeške
Takrat čujem glase;
Slušam, tiho slušam,
In ne zabim nase.

Zamejski.

V Zali.

Spisal dr. Ivan Tavčar.

(Konec.)

Pojdi v hišo, prácej pridem za teboj!«
 To rekši, trenila je z okleškom po hlevnih vratih, da so kàr zarožljala.
 »Povem ti, da bi ga bila ubila, če bi mi ne bil ušel ta zajec! Le v hišo pojdi, samó preoblečem se, potem pa vse uredimo!«

Odšla je v gorenjo hišo. Bila je čedno opravljena, ali hotela se je obleči še lepše, ker ni bila samó močna, nego tudi nečimerna, zeló nečimerna! Stopim zopet v hišo, kjer je za mizo z zadovoljnim obrazom sedel moj oče. Bil je sam; stari Jernejec je bil ravnokar odrinil v klet, da zopet natoči vina. Starca sta hitro pila, in mojemu se je že videlo, da mu vince sili pod lasé.

»No, Miholca, ali si ogledal dekleta? Kakó ti je všeč, in kaj praviš sedaj? Ni li pameten stari tvoj oče, fantè?«

»Deklè ni napačno,« odgovorim mu, »kar pa imata s hlapcem, pa mi ni kàj všeč.«

»S kakšnim hlapcem?« začudi se oče. In takrat sem mu vse povedal, kar sem bil začul in doživel tam zunaj na vrtu in dvorišči. Upal sem nekoliko, da se oče raztogotí in da me naloží na voziček in odpelje kakor blagó, ki se ni hotelo prodati pri tej hiši. Pa nič takega! Stari Brentač je dvakrat ali recimo trikrat pogledal proti stropu, nekaj zamrmral, nató pa hitro izpil vino, kolikor ga je imel še v kupi pred sabo, in molčal. Ni me hotel naložiti na voziček, in tedaj sem se zavedel, da mi je Romovševa Polonica za vselej vzeta in izgubljena. In Jernejčeva Maruša, ki še dandanes tlači dneve mojega življenja, njo so takrat prikovali k meni, da nikdar in nikoli nisem mogel pre-

trgati teh verig! Bridki so taki spomini, in zatorej mi natočite vina, da si poplaknem suho grlo, ker sem vam itak povedal že mnogo lepega!»

Ko izprazni čašo, nadaljuje Miha takó-le:

»Skoro prinese Jernejec vina in ga s srečnim obrazom postavi na mizo.

»Jernej, ko si lazil za vinom, padla je muha v sok. Stvar le ne gré skupaj. Prehitel sem se, prijatelj, prehitel sem se!»

Takó se oglasi oče in dela na vso moč kisel obraz.

»Kakó prehitel? Kaj prehitel?« zajeca Jernejec. »Ali nista morda prišla v pošteno hišo?«

»V pošteno hišo sva prišla! No, pa je Miha tam zunaj nekaj videl in gledal. Kaj bi ti pravil! Hlapec je, pa je mir besedij. Sam pa veš, da se kaj takega zeló nerado jemlje s sabo v zakon!»

»Oj, ti preklicano deklè ti! Torej se niti danes ni mogla prikrivati! Takega otroka bi človek kar položil na klop in pretepel do krvi! Tedaj še danes se ni prikrivala! Z otroki so križi, Jaka!»

»Križi, Jernej, prav si povedal, veliki križi!« Takó mu pritrdi oče. Nekaj časa se gledata v obraz in molčita. Nató deje Jernejec:

»Kaj bi mečkala to stvar! Ti si pameten, Jaka, jaz sem tudi pameten. In dva pametna človeka si še nikdar nista delala zgage. Zatorej pravim in rečem: Petsto še primaknem! Ná mojo roko, in Bog daj srečo!»

»Pametna beseda je to! In Bog daj srečo!»

In tlesknila sta si v roko in takoj sta bila jedina. Veselje je prikípelo do vrha, ko je vstopila še Marušica. In videti bi jo bili morali! V laséh je imela za tri prste širok žametast trak in okrog vratú najlepšo svilnato ruto. Bila je kakor oltar, kadar je ob največjih praznikih največ cvetja na njem. Pravim vam, da ni bila nič napačna. In ko je prišla v hišo še mati Jernejka ter postavila pred nas pečene race in hleb belega kruha, otajala se je tudi meni duša, in mislil sem si: »Že Bog hoče, da jo moraš vzeti!« — Pravijo, da Bog vse prav naredí, kar naredí. Zatorej pa mislim, da tega zakona ni napravil Bog, ker res ni bil prav narejen!

Pa sva se vender vzela! In svatba je bila, kakor jih je malo v dolini, in plesali smo in pili smo, in židane volje smo bili, da je bilo kaj! Ko smo svatje stopili iz cerkve, stala je med drugimi gledalci ob vaški brvi tudi Romovševa Polonica. In prav bleda je bila, in tik nje je stal stari Romovš potrtega in skesanega obraza in bržkone ga je pekla vest, da je s svojim jezikom napravil to svatovanje ter

svojo hčer pehnil v nesrečo. Hudo mi je bilo, da sem moral pogledati proti Blegašu, da mi ni bilo treba gledati Romovševe Polonice in nje siromaštva! Ej, pa smo brezumni ljudjé, kar nas je na svetu, in srečo odrivamo od sebe in sami silimo v nesrečo!

Dobil sem torej očetov dom in mlado in močno ženo. Ne bodem se pritoževal: dobra in pridna gospodinja je bila. In grabila in grabila je, kjer je mogla. — Za vsakim beličem je pogledala dvakrat, predno ga je pustila od hiše. In posle je ostro držala, da se jim ni godilo predobro in da niti za trenutek niso držali rok križema. Vsak čas jim je bila za petami in gorjé, kogar je izteknila na lenuški stezi. Ali jih je preslišal! Tudi mene je tiščala v škripcih, da se kàr nisem genil. Ali mislite, da sem smel kdàj v pivnico? Če sem le prestopil prag pri Prodovčevih, bila je kakor sapa za mano in prignala me je brez upora domov, takó da sem bil skoro po poroki v zasmeh vsi vasi! Dokler je živel oče, bilo je še nekoliko bolje. Pa je kàj skoro umrl, in odslej sem bil za pravega hlapca pri hiši! Vedno sem ji delal premalo, vedno se je premalo zaslužilo, povsod preveč zapravilo, povsod se je premalo prihranilo. Bila je groza, rečem vam, velika groza! —

Tiste dni je vse drlo v Ameriko, kjer se je dobro služilo in od koder se je pošiljalo mnogo denarja k nam. Kadar je kdo kàj poslal, moral sem čuti: »Ta je zopet poslal toliko in toliko.« In popisavala mi je, kakó lahko bi odrinil tudi jaz čez morje ter služil lepega denarja, če bi ne bil takó len, da sedaj postopam brez dela. Vse se bode zajedlo, in na stare dni nam bode stradati in beračiti, ker prej vse snemo in poženemo. In čemú bi ne šel v Ameriko, ko bi ona lahko domá opravila in obdelala, česar je treba: »Vzel si močno ženo, kí se ne bojí nikakega dela!« To mi je povedala stokrat in stokrat, in končno mi je bilo vsega preveč, in udal sem se in odšel v tuj svet, samó da sem imel mir. Takó lepo je sijalo solnce in takó čisto modro je bilo nebó, ko sem spomladanskega dné odhajal iz vasi. Pa sem le odšel, samó da sem imel mir! Ej, Gospod Bog je moral tisti dan imeti usmiljenje z mano, takó sem bil sirotin in zapuščen! Tik ceste zunaj vasi — saj veste, da sem moral hoditi peš — ondu je Polonica nekaj delala v zelenem grmičevji.

»Miha,« zaklicala je, »ali moraš res v Ameriko? In domá imate toliko kruha, da vam ga preostaja. Oj, oj!«

»Res grem,« odgovoril sem ji, in glas mi je zastajal v grlu, »res grem, samó da imam mir pred svojo ženo!«

»Ko bi bil mene vzela, lahko bi bil ostal domá!«

»Sedaj se ne dá pomagati!«

In odrinil sem dalje, naravnost po stezi, ki drži do Amerike! Tam sem ostal dve leti in pol, prijatelji, dve leti in pol. A domá sem imel plačano zemljo in dvajset glav lepe živine in vsega drugega v obilici! Pa sem se pehal v tujih zemljah in delal kakor zamorec, da nisem imel od življenja ničesar, prav ničesar! Zaslužil sem res, pa sem tudi od meseca do meseca dobival pisma, naj pošljem kaj denarja. In pošiljal sem, da se ga je končno nabral lep kup. Ko sem si mislil, da mora biti tudi ženi že zadosti, pospravil sem svoj zveženj in pobral kopita ter se potegnil čez sivo morje. Dve leti in pol sta minili, ko sem jesenskega večera zopet stal pred Brentačevo hišo ter sopesel vase tisto volno sapo, ki piha okrog naših hribov. Vesel sem bil in upal sem, da me bodo veseli tudi drugi. Pred hišo se mi vsili v pogled gostilniško znamenje, dolge rumene oblanice, viseče od strehe. Gostilno so si bili omislili v tem, in takoj mi je nekaj šinilo čez srcé, da morda ne bode vse prav in vse v tistem redu, ki bodi pri hiši, katere gospodar je v Ameriki. — Mislim si, pa vstopim v pivnico, da vidim, kaj in kakó.

Ni se mi bilo treba bati, da me kdo spozná. Delo in trud sta mi bila predrugačila lice, in prav zeló sem se bil postaral. Tudi sem sedaj nosil široko brado in ker sem bil oblečen polovično-gospodsko, ni me mogel spoznati nikdo. Tem menj, ker me ni nihče pričakoval. Nikomur nisem pisal, da pridem, ker sem vedel, da bi ženi ne bilo všeč, če pustim zaslužek ter pridem zopet lenobo past na dom. Hrabro torej vstopim ter sedem pri vratih k mizi, kjer je bilo precéj temačno. Pri drugi mizi je večerjala družina, in videlo se mi je, da je sedaj precéj poslov pri hiši. Prihitela je drobna dekla in me vprašala, ali hočem kaj piti. Ukažem vina in se delam, kakor bi bil tujec pod streho te hiše. Nikdo me ni spoznal in v miru sem srkal svojo kapljico. Tedaj so se odprla vrata pri sosedni sobi, in začul sem, da je nekdo ondu govoril z mojo ženo. Pri odprtih vratih pa sem ugledal nekaj, kar mi je takoj razgrelo kri. Bilo je to nekaj malega — ali vender sem čutil, kakor da je padlo nekaj stotov name. Takó me je potlačilo: bila je zibelka. In da nisem kár nič dvojil, zaječalo in zastokalo je nekaj v tej zibelki, in vsi veste, kaj stoka in ječí po zibelkah. »Vraga!« pravim si, »otroka imajo pri hiši, in jaz o vsem tem ne vem ničesar!« In že tedaj sem računjal na prste, koliko let utegne in prav za prav koliko jih smé imeti to otročé, da bi ne bilo kaj zmedenega. In taki računi, ljubi prijatelji, so nekaj čudnega, sosebno takrat, če se vse lepo ne strinja in ne ujema! In računjal sem in računjal, in sam sveti Bog vé, da se ni hotelo vse ujemati in da

se je počasi vse kuhalo po meni. Pa je bilo tudi vzroka dovolj! Komaj se zavem od prve začudenosti — in kdo bi se ne čudil, kadar je takó? — kàr stopi iz izbe v hišo človek, in povem vam, bil sem omamljen, omočen, prav kakor bi me bila strela osmodila! Lepo rejen človek je bil to, in zdravje mu je kàr cvetelo na lici. Napasen in spitan se mi je zdel kakor puran, ki se zakolje o binkoštih. Vse je kazalo, da je temu človeku prav dobro pod božjim solncem in da nima drugega dela, nego da si pase in redí trebušček! Oj, vsi tisti božji služabniki, katere praznujemo v dan Vseh svetnikov, vsi so mi priča, kakó slabo pa se je godilo meni pod tujim obnebjem in pri tujih ljudéh! Ali ves ta čas se je paslo to človeče, kakor se pase zajec na mladem žitu! In kdo, mislite, kdo je bil? Nihče drug nego Gašper, ki je prej za hlapca služil v Podsteni, ali sedaj je bil hlapec in gospodar pri moji ženi in na zemlji, katero je bil stari oče priskopušil in priščedil zame. Mislim, da sem vam povedal vse, kar je treba vedeti. Če sedaj vsega ne vidite, pa ste slepci! Pa mislim, da vidite vse in da se čudite z mano, ker nisem pograbil po svetlem noži, ki je ležal pred mano na mizi in da nisem hlapcu Gašperju tega noža potisnil pod rebra! Pa sem se krotil, ker moja ura še ni bila prišla.

Oni pa je prav oblastno hodil po hiši ter zapovedaval in razkladal družini, kaj in kakó se bode delalo jutri.

»Da ne bodete spali,« končal je, »to vam povem! Lenuhov ne trpim pri hiši, to veste!«

Rekši je odrinil bržkone spat, dasi je bilo še zgodaj in dasi je bilo še mnogo opravila v hlevu.

Na vse to sem moral vstati. Ko stopim na luč, spozna me volar Tone in zakričí:

»Jojmene! Oče je prišel iz Amerike!«

»Oče Gašper so pa sedaj na suhem!« zasmeje se hlapec Tine.

Jezen stopim v izbo, kjer je tekla zibelka. Ona je sedela tik postelje in bila vsa prepadena. Čula je bila besede, ki jih je izgovorila družina, in kdo bi se ne prestrašil, če je takó in takó! Pa se je skoro ujunačila in vprašala osorno:

»Torej si res domá in še pisal nisi in denarja tudi nisi prinesel?«

»Res sem prišel in vprašam te, kaj je to-le tukaj?«

»Kaj? Otrok! Saj vender vidiš!«

»Pa kje se je dobil ta otrok?«

»Kakó vprašuješ! Kakor bi oženjeni ljudjé ne smeli imeti otrók!

Lepa je ta!«

»No, pa vender, koliko let ima to otročè?«

»Koliko let ima? Dve leti ali kaj takega!«

Kaj sem hotel! Takisto osatasto me je gledala, da sem rajši umolknil. Vrnem se v hišo, kjer je družina tičala okrog peči ter se šepetaje razgovarjala o mojem prihodu.

»Pokliči hlapca!« rečem dekli.

»Ali Gašperja?« vpraša.

»Gašperja!«

»Tine in ti, Tone,« pravim hlapcema, »pripravita se nekoliko! Ali vesta, kakó se vrže človek, nadležen človek, čez prag. če ga ne marajo v hiši?«

»Jaz bi že vedel!« zasmije se Tine, in malone do ušes se mu odpró usta.

»Tudi jaz sem že nekaj slišal o tem!« zakliče Tone.

»Ali mi bodeta pomagala?«

»Saj komaj čakava!« odgovorita oba.

Takrat pa je prihrul v sobo poštenjak Gašper; ves je bil razljučen.

»Kakšen vrag pa že zopet preganja to umazano družino? Še žival ima rada mir, kadar hoče spati, in vi ga ne privoščite poštemu človeku! Kaj je zopet?«

»Le mirno, Gašper!« izpregovorim jaz.

»Kdo pa si ti, potepenec?« zarentači name. »Kdo je dovolil, da smejo taki ljudje ostajati čez noč?«

»Tine in Tone, ali sta pripravljena?«

Oba odgovorita: »Pripravljena sva.«

»Poprimimo torej!«

In planili smo po njem, in prišel je v pravi vrtinec, takó smo ga pehali in suvali po veži.

»Sedaj veš, da je prišel oče iz Amerike!« zakriči volar.

»In sedaj tudi veš, da se ne kuhajo več žganci zate v Brentačevi hiši!« Takó zakriči hlapec Tine.

In vrtili in sukali smo ga, da se mu je moralo vrteti v glavi. Pričetkom je rjul in klel. Nató pa je hipoma utihnil, ker je gotovo spoznal mene, hišnega gospodarja. In privrtili in prisukali smo ga do vežnih vrat in tam smo mu prav izdatno pomagali, da je čim prej prišel na nočni zrak. Za njim pa smo zaloputnili in zapehnilili vrata, ali óni v temi je molčal in niti glasú ni dal od sebe kakor miš v cerkvi. Drugo jutro pa ga ni bilo nikjer in izginil je kakor slana pred solncem. Vidite, takó je bila prišla moja ura!

Ko sem se povrnil k ženi, bila se je le-tá zaprla v svojo izbo in na moje klicanje se ni niti oglasila niti ni odprla, Tudi prav! Kar

sva si imela povedati, povedala sva si lahko drugi dan. Spal sem torej prvo noč v senu na hlevu in dobro bi bil spal, da nisem imel sitnih sanj, v katerih me je tlačila prav huda môra. In ta môra je imela podobo težke železne zibeli, in na tleh pod njo sem ležal jaz, a na meni se je neprestano zibala težka, železna zibelka. In to ni šala, ljubi prijatelji!

In morila me je skrb, pa se nisem upal vprašati pri ljudéh, da bi se mi se bili smijali, saj veste, kakó je! »Kaj bi iztikal okrog,« mislim si, »stopi h gospodu, tam imajo krstne spise, tam zveš najlože, kakó in kaj!« Na večer — sram me je bilo — priklatil sem se v župnišče in hitro — da bi me nikdo ne bil opazil — blisknil po stopnicah navzgor, kjer je stanoval gospod Jurij. Dober gospod je bil, in radi smo ga imeli, dasi je bil časih osorne besede. Po hodniku je hodil tisti večer in pušil iz velike pipe, da se je vse kadilo okrog njega.

»Kaj bode dobrega, Brentač?« vpraša me. »Nič dobrega, gospod Jurij!« odgovorim mu; »morda dobim kaj dobrega tu pri vas!«

»Pa se lože dobí kaj slabega nego kaj dobrega!«

In gospod se je prav prijazno nasmijal, takó da sem mu précej na vso moč zaupal.

»Česa torej želiš, Brentač?«

Pogledal sem v strop in odgovoril: »Nekaj obljub sem napravil v Ameriki, in to bi rad poravnal, ker nečem biti svojemu gospodu Bogu ničesar dolžan, ko je že vender takó težko, če je človek ljudem dolžan!«

Poravnala sva tisto, in gospod Jurij mi pravi: »Lahko noč!«

Pa nisem odšel, zopet sem pogledal proti stropu in dejal: »Nekaj bi še rad zvedel, če vas ne nadlegujem! Otroka imam —!«

»Otroka imaš!« odreže se gospod Jurij in izpušča goste oblake dima okrog svojega lica, »otroka imaš, Miha, in božji dar je vsa k otrok, Miha, ker je nedolžna živalca, s katero moramo biti usmiljeni!«

»Nič ne rečem,« odgovorim nató, »vse je prav in pošteno, kar govorite, gospod Jurij. No, pa bi venderle rad vedel, koliko let ima moje otročè, ker sem bil v Ameriki, ko je prišlo na svet, in to mi povejte!«

»Ljuba duša,« začudi se gospod Jurij, »kje bi ti na pamet povedal kaj takega! Saj vender veš, koliko otrok imam vsako leto v fari!«

»Pa krstno knjigo odprite!«

»Prav rad bi jo odprl, pa je nimam domá. Milostivi škof so pisali, da moram dati vse stare krstne knjige iz nova prevezati. In tudi naše vežejo sedaj v Ljubljani. Ko jih nazaj dobim, pa te takoj pokličem, Miha. In vse natanko pregledava, pa bodeš videl, da je vse v najlepšem redu, ker bi kaj drugega jaz nikakor ne bil hotel zapisati v knjigo!«

Praznih rok sem moral odriniti. Ali verujte mi, pol leta sem hodil pozneje vsako nedeljo h gospodu, ali je že prišla knjiga iz Ljubljane. Toda še vedno so jo vezali v mestu, in gospod Jurij mi ni mogel odgovoriti natančno in vestno, dočim so sosedje dobivali spiske iz krstne knjige, kadar so jih le hoteli. Gospod je imel dobro voljo in zaradi hišnega mojega mirú je menil, da je najbolje, če tavam v temi. Pa sem videl vse natanko in nič več nisem hodil vpraševat po krstni knjigi!

Imeti nekaj, kar ni tvoje, kar pa ima vendar ves svet za tvoje, to je huda, peklenska reč. In nobena pamet vam nič ne pomaga, in vsaka stvar vam je zoperna, in ves svet je tak, da bi človek najrajši plaval nanj! Iz kratka: vrag je, in kaj bi vam pravil, saj veste, da sem že vinjen, ker sem vam pravil vse to in pripovedoval! Kdo bi delal, če mu kukavica kuka okrog ogle! In res, opustil sem vsako delo ter zahajal rajši v pivnice, kjer se je točilo vino. To pa to, vino je jedino zdravilo, katero je ustvarjeno za take ljudi! Kar nam je Bog vzel na óni strani, pa nam daje na tej strani! In pili smo ga, da je bila cela miza mokra! Če je prišla ona pomé, pa sem jo vzprejel z besedo in s pestjó, da ji je hitro pošlo veselje laziti za mano. Domá se je potem maščevala in prav pošteno me je večkrat preklestila, ko sem bil vinjen ter se ji nisem mogel braniti. Prve čase mi je bilo to nekaj nenavadnega, pozneje pa sem se privadil ter si mislil: »Le tepi, jaz bodem pa pil.« In pričel se je napravljati dolg, iz hlevov je ginila živina, poslopja so prihajala nekamo umazana in raztrgana, ker jih ni nikdo popravjal. In da se ni prodal gruntec, morala se je ona umikati s svojo doto, in konec je bil, da jih je bilo toliko pred doto, da le-ta ni bila nič več vredna! Nekaj časa se je mašilo in mašilo, potlej pa je vse skupaj padlo na kup, in moral sem z Brentačevine, kjer so sedaj tuji ljudjé! Tisti dan, ko smo šli od hiše, pa sem živel malone prav tako veselo in zadovoljno kakor tisti večer, ko sem Gašperčka pri vežnih vratih metal na dvorišče!

Kaj sem hotel drugače! Čemú pa bi stradal, ker nimam svojih otrók!

To je moj zakon! —

In žalostni Miha je pulil mah iz zemlje in škripal z zobmi in solze je točil, ker je bil vinjen in nesrečen.

Drugo jutro pa smo imeli prekrasen lov, in dva petelina sta padla z veje, kjer sta pela zaljubljeno pesem. Ljubezen nam je vsem v pogubo, takó živali kakor človeku! —

